

*ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ*  
*ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΓΑΡΑΣ*

**Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ  
ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ  
ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ  
ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΟΝ  
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ**



- ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ  
ΛΣΠΑΣΙΑ
- ΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
- ΡΑΠΤΗΣ  
ΘΑΝΑΣΗΣ

Πάτρα 2000



ΑΡΙΘΜ ΕΙΣΑΓ	5935
----------------	------

## **A. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.**

### **1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Από την 1.1.2001, η Ελλάδα εισέρχεται στο Τρίτο - και τελευταίο - Στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), οπότε και θα υιοθετήσει το κοινό νόμισμα, το Ευρώ. Η ΟΝΕ αποτελεί μία από τις σπουδαιότερες καινοτομίες που εισήγαγε η συνθήκη του Μάαστριχτ, με την προσθήκη στη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άρθρων, τα οποία ρυθμίζουν το θεσμικό πλαίσιο της ΟΝΕ, τις πολιτικές της Κοινότητας και των κρατών - μελών στον τομέα της οικονομικής και τις νομισματικής πολιτικής, καθώς και τη μετάβαση από το καθεστώς των εθνικών πολιτικών σε αυτό της ΟΝΕ.

Η διαδικασία μετάβαση στο κοινό νόμισμα διεραίθηκε σε Τρία Στάδια. Το Πρώτο και το Δεύτερο ήταν η περίοδος της σύγκλισης των οικονομικών των κρατών - μελών με βάση τα γνωστά κριτήρια σύγκλισης. Το Τρίτο και τελευταίο είναι αυτό του κοινού νομίσματος. Στο Στάδιο αυτό, από την 1.1.1999, έχουν εισέλθει τα 11 από τα 15 κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), τα οποία έχουν ήδη υιοθετήσει το κοινό νόμισμα και αποτελούν τη λεγόμενη ζώνη του Ευρώ. Έτσι, τα κράτη - μέλη της ζώνης του Ευρώ θα γίνουν 12 ("in" κράτη - μέλη), ενώ εκτός θα είναι, με δική τους επιλογή, τα υπόλοιπα 3, ήτοι η Μ. Βρετανία, η Δανία και η Σουηδία ("out" κράτη - μέλη).

### **2. ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.**

Οι διατάξεις της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ) που ρυθμίζουν την ΟΝΕ περιέχονται στα Άρθρα 4 και 98 έως 124 ΣΕΚ. Με βάση τις διατάξεις των Άρθρων αυτών και, ειδικότερα, με βάση το Άρθρο 121 παρ. 4 ΣΕΚ, το Συμβούλιο της ΕΕ, που συνεδρίασε στις 3.5.1998 σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, με την 1998/317 ΕΚ3 απόφασή του, καθόρισε τα 11 κράτη - μέλη της Ένωσης που πληρούσαν τις προϋποθέσεις,

προκειμένου από την 1.1.1999 να λάβουν μέρος στο Τρίτο και τελευταίο Στάδιο της ΟΝΕ και στην υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος. Την ίδια μέρα, το Συμβούλιο εξέδωσε τον Κανονισμό 974/98 ΕΚ4, για την εισαγωγή του ευρώ, με ημερομηνία ενάρξεως ισχύος την 1.1.1999. με τον Κανονισμό αυτό, το Συμβούλιο συμπλήρωσε τον Κανονισμό 1103/97 ΕΚ του Συμβουλίου της 17.6.1997, σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του ευρώ, ο οποίος είχε αρχίσει να ισχύει από τις 20.6.1997. ακολούθως, με τον Κανονισμό 2866/98 του Συμβουλίου (ΕΚ) της 31.12.1998 καθορίστηκαν οι αμετάκλητες συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ του ευρώ και των επιμερούς εθνικών νομισμάτων των συμμετεχόντων κρατών – μελών, η τιμή δηλαδή μετατροπής κάθε εθνικού νομίσματος στο ενιαίο νόμισμα.

Οι διατάξεις των ανωτέρω Άρθρων της Συνθήκης καθώς και των τεσσάρων κοινοτικών Πράξεων αποτελούν, κατά κύριο λόγο, το νομικό πλαίσιο της ΟΝΕ και του κοινού νομίσματος. Σημαντικό μέρος του νομικού πλαισίου της ΟΝΕ αποτελούν, και τα διάφορα πρωτόκολλα που έχουν προσαρτηθεί στη Συνθήκη, όπως το πρωτόκολλο για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), το πρωτόκολλο σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείματος, κ.ά.

Οι διατάξεις αυτές, εκ της φύσεώς τους, έχουν γενική ισχύ και άμεση εφαρμογή εντός ολόκληρης της κοινοτικής επικρατείας και των 15 κρατών – μελών, αποτελούν δηλαδή μέρος του εντός κάθε κράτους – μέλους εφαρμοζόμενου δικαίου, χωρίς να απαιτείται η περάμβαση του εθνικού νομοθέτη. Ορισμένες όμως από τις ανωτέρω διατάξεις, εκ του περιεχομένου τους, αναφέρονται και εφαρμόζονται μόνο στα 11 κράτη – μέλη της ζώνης του ευρώ, τα οποία, σύμφωνα με το Άρθρο 1 του Κανονισμού 1103/97, ονομάζονται συμμετέχοντα κράτη – μέλη. Επιπλέον, οι ανωτέρω κοινοτικές διατάξεις είναι δυνατόν να αναγνωρίζουν στους ιδιώτες δικαιώματα βάσει των οποίων οι τελευταίοι να δύνανται να προσφύγουν στα εθνικά δικαστήρια για να ζητήσουν την παροχή έννομης προστασίας.

Σχετικά με την Ελλάδα, το ανωτέρω νομικό πλαίσιο της ΟΝΕ θα ισχύει με την έκδοση ορισμένων συμπληρωματικών κοινοτικών πράξεων. Ειδικότερα, κατά την τακτική σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας (29.6.2000), εκδόθηκε η απόφαση που ορίζει ότι η Ελλάδα

εκπληρώνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την 1.1.2001. τέλος, το Συμβούλιο εξέδωσε τον Κανονισμό 1478/2000 για την τροποποίηση του Κανονισμού 2866/98 (ΕΚ), όπου ορίζεται η αμετάκλητη τιμή μετατροπής μεταξύ δραχμής και ευρώ (1€ = 340,750 δραχμές).

Όσον αφορά τη σχέση των ανωτέρων διατάξεων με τις αντίστοιχες του εθνικού δικαίου, που πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις αυτές του κοινοτικού δικαίου τροποποιούν ή, εν πάση περιπτώσει, καθιστούν ανεφαρμοστες τις αντίστοιχες του εθνικού δικαίου και, σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, υπερισχύουν.

Κατά τη διάρκεια πάντως της μεταβατικής περιόδου, σύμφωνα με το Άρθρο 6 παρ. 1 του Κανονισμού 974/98, με την επιφύλαξη των διατάξεων του, η υπάρχουσα νομισματική νομοθεσία των συμμετεχόντων κρατών – μελών συνεχίζει να εφαρμόζεται. Επιπλέον, σύμφωνα με το Άρθρο 8 παρ. 5 του ίδιου Κανονισμού, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου μπορούν να θεσπίζονται από τα συμμετέχοντα κράτη – μέλη περαιτέρω διατάξεις που επιβάλλουν τη χρησιμοποίηση του ευρώ, σύμφωνα το Άρθρο 105 ΣΕΚ, η χάραξη και η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της Κοινοτητάς, ασκείται πλέον από το ΕΣΚΤ και η σχετική εξουσία μεταβιβάζεται από το εθνικό στο κοινοτικό επίπεδο και οι εθνικές αρχές στερούνται πλέον τις σχετικές εξουσίες.

### **3. ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΠΟΥ ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΝ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΝΕ.**

Οι διατάξεις της Συνθήκης περί ΟΝΕ δημιούργησαν νέο θεσμικό πλαίσιο. Ειδικότερα, πέραν του Συμβουλίου, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις προβλέπεται να λειτουργεί με τη συννετοχή των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, κατά την έναρξη του Δευτέρου Σταδίου προβλεπόταν η ίδρυση και η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ), ενώ με την έναρξη του Τρίτου Σταδίου προβλεπόταν η ίδρυση και λειτουργία της ΕΚΤ και του ΕΣΚΤ. Με την ίδρυση της ΕΚΤ, το ΕΝΙ τέθηκε υπό καθάριση.

Η ΕΚΤ καθώς και το ΕΣΚΤ κατέχουν κυρίαρχη θέση στο σύστημα λειτουργίας της ΟΝΕ, αφού έχουν ενισχυθεί με εξαιρετικά σπουδαίες αρμοδιότητες. Στα βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ περιλαμβάνονται, μεταξύ των άλλων, η χάραξη και η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της Κοινότητας, η διενέργεια πράξεων συναλλάγματος, η κατοχή και διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών – μελών και η ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών. Η ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμματίων μέσα στην Κοινότητα, τα οποία θα είναι τα μόνα που θα αποτελούν νόμιμο χρήμα εντός αυτής. Επίσης, έχει δικαίωμα εκδόσεως κανονιστικής φύσεως πράξεων, ήτοι κανονισμών, αναγκαίων για εκτέλεση καθηκόντων αυτής και του ΕΣΚΤ, καθώς και αποφάσεων, συστάσεων και γνωμών. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΚΤ ασκεί μέρος της κανονιστικής (νομοθετικής) εξουσίας της Κοινότητας στο νομισματικό τομέα, με την έκδοση κανονισμών καθώς και αποφάσεων που απευθύνονται σε κράτη – μέλη. Σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του Άρθρου 110 ΣΕΚ, οι αποφάσεις της ΕΚΤ δύνανται να απευθύνονται και σε ιδιώτες, οπότε οι τελευταίες αποτελούν ατομικές (διοικητικές) πράξεις. Συνεπώς, εντός του πεδίου των αρμοδιοτήτων της, η ΕΚΤ έχει την εξουσία εκδόσεως των αυτών κοινοτικών πράξεων, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από κοινού με το Συμβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, με μοναδική εξαίρεση την αρμοδιότητα να εκδίδει οδηγίες.

#### **4. ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ**

Το χρονοδιάγραμμα για την εισαγωγή και την κυκλοφορία του νέου νομίσματος στα κράτη – μέλη της ζώνης του ευρώ έχει ως εξής :

1. **Φάση πρώτη, από 1.1.1999 μέχρι 31.12 2001.** Το χρονικό αυτό διάστημα καλείται, σύμφωνα με το Άρθρο 1 του 974/98 Κανονισμού του Συμβουλίου, μεταβατική περίοδος. Για την Ελλάδα, η μεταβατική περίοδος θα έχει διάρκεια ενός μόνο έτους, του **2001**. Κύρια χαρακτηριστικά της μεταβατικής περιόδου είναι ότι : α) το νέο νόμισμα, το ευρώ, ενώ αποτελεί το μοναδικό νόμισμα των κρατών – μελών της ζώνης του ευρώ, δεν έχει υλική υπόσταση, αφού μέχρι το τέλος του 2001 δεν θα κυκλοφορούν σε ευρώ

χαρτονομίσματα ή κέρματα, και β) κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο, θα εξακολουθούν να κυκλοφορούν τα εθνικά νομίσματα των κρατών – μελών της ζώνης του ευρώ, όχι ως αυτοτελή νομίσματα αλλά ως υποδιαιρέσεις του ευρώ.

2. **Φάση δεύτερη, η οποία αρχίζει από την 1.1.2002.** Από την ημέρα αυτή κυκλοφορούν τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα του ευρώ, ενώ απαγορεύεται, επί ποινή ακυρότητας, η αναφορά των εθνικών νομισματικών μονάδων σε συμβάσεις και κάθε είδους νομικές πράξεις. Κατ' εξαίρεση, σύμφωνα με το Άρθρο 15 του ανωτέρω Κανονισμού 974/98 και σε συνδυασμό με απόφαση του ECOFIN, που έχει ήδη ληφθεί, μόνο τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα των εθνικών νομισματικών μονάδων θα αποτελούν, κατά το πρώτο δίμηνο του έτους 2002, νόμιμο χρήμα εντός της εδαφικής επικράτειας του αντίστοιχου κράτους – μέλους και θα γίνονται δεκτά στις συναλλαγές.

Η εισαγωγή του Ευρώ έγινε με τον Κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) 974/98 της 3/5/1998, που άρχισε να ισχύει από 1/1/1999. Σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Κανονισμού, από την 1/1/1999, το νόμισμα των συμμετεχόντων 11 κρατών-μελών είναι το Ευρώ (€). Νομισματική μονάδα είναι το 1 Ευρώ, το οποίο υποδιαιρείται σε 100 λεπτά (cents).

Δυνάμει του Αρθρου 3 του ίδιου Κανονισμού, το Ευρώ αντικατέστησε από την 1/1/1999 το εθνικό νόμισμα κάθε συμμετέχοντος κράτους-μέλους, σύμφωνα με την τιμή μετατροπής, η οποία καθορίστηκε αμετάκλητα με τον 2866/98 Κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) στις 31/12/1998.

## **5. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ.**

Για τη συστηματικότερη εξέταση των νομικών συνεπειών από την εισαγωγή του Ευρώ, έχει ιδιαίτερη σημασία η διάκριση μεταξύ των νομικών συνεπειών εντός των κρατών-μελών της ΕΕ, εντός δηλαδή της κιονοτικής έννομης τάξης, και όσων ανακύπτουν στις σχέσεις των κρατών-μελών της Ένωσης ή των πολιτών τους με τρίτες χώρες ή ιδιώτες τους.

## Ι. ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ- LEX MONETAE

Το πρώτο ζήτημα, το οποίο τίθεται σχετικά με το νέο νόμισμα, αναφέρεται στο δεσμευτικό ή μη χαρακτήρα των διατάξεων για την υιοθέτηση του Ευρώ. Η εισαγωγή του νέου νομίσματος και η κατάργηση των παλαιών εθνικών νομισμάτων έγινε δυνάμει των ανωτέρω διατάξεων της Συνθήκης και της βάσει αυτών εκδοθείσας δευτερεύουσας κοινοτικής νομοθεσίας. Σύμφωνα με το Άρθρο 249 ΣΕΚ, οι Κανονισμοί έχουν γενική ισχύ και δεσμευτικό χαρακτήρα ως προς όλα τα μέρη τους και ισχύουν άμεσα σε κάθε κράτος-μέλος. Συνεπώς, η υιοθέτηση του νέου νομίσματος και η κατάργηση των εθνικών νομισμάτων είναι απόλυτα δεσμευτική για την ΕΕ, για τα κράτη-μέλη της, για κάθε πολίτη που ζει σε αυτά, καθώς και για κάθε έννομη σχέση που διέπεται από το δίκαιο ενός από τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Όσον αφορά τη δεσμευτικότητα της σχετικής με την υιοθέτηση του νέου νομίσματος κοινοτικής νομοθεσίας εκτός των ορίων της ΕΕ, οι ανωτέρ κοινοτικές διατάξεις αποτελούν το δίκαιο του νομίσματος, τη *Lex Monetae*. Αποτελεί αρχή του διεθνούς δικαίου, *the state theory of money*, που γίνεται παγκοσμίως αποδεκτή, ότι κάθε κράτος, ως εκδήλωση της εθνικής του κυριαρχίας, έχει την εξουσία να νομοθετεί για όσα θέματα έχουν σχέση με το νόμισμα του, ενώ κανένα κράτος δεν έχει εξουσία να νομοθετεί και να επεμβαίνει στο νόμισμά του, ενώ κανένα κράτος δεν έχει εξουσία να νομοθετεί και να επεμβαίνει στο νόμισμα ενός άλλου κράτους. Σύμφωνα με την αρχή αυτή του διεθνούς δικαίου, η έκδοση νέου νομίσματος, η κατάργηση του παλαιού, το όνομα και οι υποδιαίρεσεις του νέου, η ονομαστική του αξία, η τιμή μετατροπής του παλαιού νομίσματος στο νέο κ.λ.π., διέπονται από τη *Lex Monetae*. Συνεπώς, βάσει της αρχής αυτής, η εισαγωγή του νέου νομίσματος και η σχετική νομοθεσία είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη της διεθνούς κοινωνίας και όλους τους συναλλασσόμενους, εντός και εκτός της Ένωσης. Από το δίκαιο όμως του νομίσματος, τη *Lex Monetae*, ρυθμίζονται μόνο θέματα νομισματικού δικαίου και όχι θέματα συμβασιακού χαρακτήρα δικαίου. Με βάση την αρχή αυτή, οι διατάξεις με τις οποίες η Κοινότητα υιοθέτησε το νέο νόμισμα, καθόρισε το όνομά του τις υποδιαίρεσεις του, την



ημερομηνία εισαγωγής, την κατάργηση των παλαιών νομισμάτων, καθώς και τις τιμές μετατροπής των παλαιών στο νέο νόμισμα, είναι δεσμευτικές και για τις τρίτες χώρες.

## ii. Η ΑΡΧΗ “no compulsion/no prohibition”

Το πρώτο ερώτημα είναι σχετικό με το νόμισμα στο οποίο θα εκτελεστούν οι χρηματικές παροχές, που είχαν συνομολογηθεί σε ecu, ή σε ένα από τα νομίσματα των συμμετεχόντων κρατών-μελών, στο πλαίσιο συμβάσεων ή γενικότερα νομικών πράξεων που εκκρεμούσαν κατά τη στιγμή της εισαγωγής του Ευρώ, δηλαδή την 1/1/1999.

Την απάντηση δίνει το Άρθρο 7 του 974/98 Κανονισμού, που ορίζει ότι η αντικατάσταση των νομισμάτων των συμμετεχόντων κρατών-μελών με το Ευρώ δεν επιφέρει αφ' εαυτής τη μεταβολή στην αναφορά του νομίσματος στις ισχύουσες νομικές πράξεις κατά την ημέρα της αντικατάστασης. Η εκτέλεση των ανωτέρω νομικών πράξεων γίνεται στο νόμισμα που αυτές προβλέπουν ή στο νόμισμα στο οποίο εκφράζονται, δηλαδή, αν οι εκκρεμούσες νομικές πράξεις προβλέπουν εθνικό νόμισμα, εκτελούνται σε αυτό, αν προβλέπουν Ευρώ ή ecu, εκτελούνται σε Ευρώ. Ο κανόνας αυτός καλείται “no compulsion/no prohibition principle”. Πρόκειται όμως για κανόνα ενδοτικού δικαίου, υπό την έννοια ότι τα μέρη έχουν την ευχέρεια να συμφωνήσουν διαφορετικά. Η ευχέρεια αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τις Ελληνικές επιχειρήσεις, οι οποίες, για λόγους οργάνωσης του λογιστηρίου τους και των συστημάτων πληροφορικής, ίσως αποφασίσουν να τηρούν κατά τη μεταβατική περίοδο τις οικονομικές τους καταστάσεις στο νέο νόμισμα.

Κατ' εξαίρεση του κανόνα αυτού, κάθε ποσό που εκφράζεται είτε σε ευρώ είτε σε εθνικό νόμισμα ενός συμμετέχοντος κράτους – μέλους και είναι πληρωτέο στο εθνικό νόμισμα του κράτους αυτού, με πίστωση **λογαριασμού** του δανειστή, μπορεί να καταβληθεί από τον οφειλέτη, κατά τη διακριτική του ευχέρεια, είτε σε ευρώ είτε σε εθνικό νόμισμα. Το ποσό πιστώνεται στο λογαριασμό του δανειστή στη νομισματική μονάδα που τηρείται ο λογαριασμός του και η οποιαδήποτε μετατροπή γίνεται από την τράπεζα σύμφωνα με τις τιμές μετατροπής.

Άλλη εξαίρεση του κανόνα, όσον αφορά το δικαίωμα κάθε συμμετέχοντος κράτους να λάβει μέτρα αναγκαία για να επαναπροσδιορίσει σε ευρώ το εκκρεμές χρέος της κυβέρνησης, αλλά και να διευκολύνει την αλλαγή σε ευρώ της λογιστικής μονάδας για τις διαδικασίες συναλλαγής στις καθιερωμένες αγορές ανταλλαγής, συμψηφισμού και διακανονισμού των μεσών που απαριθμούνται στο τμήμα του παραρτήματος της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10.5.1993, σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών καθώς και των βασικών προϊόντων, επίσης και στα καθιερωμένα αντίστοιχα συστήματα ανταλλαγής συμψηφισμού και διακανονισμού πληρωμών.

Όσον αφορά τη δεύτερη φάση μετάβασης, σύμφωνα με το Άρθρο 14 του ανωτέρω Κανονισμού, όταν σε νομικές πράξεις που υφίστανται στο τέλος της μεταβατικής περιόδου και κατά την έναρξη της δεύτερης φάσης (1.1.2002) και μετά, γίνεται αναφορά σε εθνικές νομισματικές μονάδες, οι αναφορές αυτές θεωρούνται αναφορές στο ευρώ, σύμφωνα με τις αντίστοιχες τιμές μετατροπής και θα εφαρμόζονται οι διατάξεις περί στρογγυλοποίησης. Συνεπώς, από την 1.1.2002 όλα τα ποσά σε λογαριασμούς, συμβάσεις και λοιπές νομικές πράξεις, που εκφράζονται σε εθνικό νόμισμα, μετατρέπονται αυτόματα σε ευρώ.

Οι νομικές πράξεις που θα συναφθούν μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, δηλαδή από την 1.1.2002, με αναφορά σε ένα από τα εθνικά νομίσματα των συμμετεχόντων κρατών – μελών και ουσιαστικά θα αναφέρονται σε νόμισμα το οποίο δεν υπάρχει πλέον, καταρχήν θα θεωρούνται άκυρες. Πρέπει, όμως, να γίνει δεκτό ότι εναπόκειται στα δικαστήρια να θεωρήσουν κατά πόσο οι πράξεις αυτές είναι έγκυρες, μετατρέποντας το ποσό των εθνικών νομισμάτων σε ευρώ, σύμφωνα με τις τιμές μετατροπής.

### **iii. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ**

Ένα από τα σημαντικότερα νομικά προβλήματα είναι σχετικό με το κύρος των εκκρεμουσών, κατά την έναρξη της μεταβατικής περιόδου (1.1.1999), συμβάσεων ή γενικότερα νομικών πράξεων, οι οποίες αναφέρονται ή σε ένα από τα εθνικά νομίσματα των συμμετεχόντων κρατών –

μελών ή στο ecu. Με άλλα λόγια, ερωτάται ποια είναι η επίδραση επί του κύρους των εκκρεμών νομικών πράξεων, ιδίως των συμβάσεων, του γεγονότος ότι το νόμισμα στο οποίο είχαν συμφωνήσει τα μέρη δεν υπάρχει πλέον, λόγω της κανονιστικής φύσεως επέμβασης του κράτους ή της νομικής οντότητας της Κοινότητας. Αποτελεί το γεγονός αυτό λόγο λύσεως των εκκρεμών συμβάσεων ή των νομικών πράξεων γενικότερα, ή λόγο ακυρώσεώς τους, ή λόγο υπαναχώρησης των μερών, ή παρέχει το δικαίωμα στους συμβαλλόμενους να ζητήσουν τροποποίηση ή αναπροσαρμογή των εκατέρωθεν υποχρεώσεων; Το ερώτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την σταθερότητα των συναλλαγών εντός αλλά και εκτός της ΕΕ. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο παραπάνω ερώτημα θα προκαλείτο μεγάλη νομική αβεβαιότητα στα κράτη – μέλη της ΕΕ αλλά και στις τρίτες χώρες, αφού όλες οι εκκρεμούσες νομικές πράξεις θα ευρίσκονταν ουσιαστικά υπό αναθεώρηση.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, η ΕΕ από τις 17.6.1998 θέσπισε τον Κανονισμό 1103/1997, στον οποίο με το Άρθρο 3 καθιερώθηκε ο Κανόνας της συνέχειας των συμβάσεων, ή καλύτερα των νομικών πράξεων (continuity of contracts). Σύμφωνα με το άρθρο αυτό : *“ η καθιέρωση του ευρώ δεν μεταβάλλει του όρους των νομικών πράξεων, ούτε απαλλάσει, ούτε δικαιολογεί τη μη εκτέλεση των υποχρεώσεων δυνάμει νομικών πράξεων, ούτε παρέχει μονομερώς το δικαίωμα σε έναν συμβαλλόμενο να μεταβάλει ή να καταργήσει μια νομική πράξη”*.

Με τη διάταξη αυτή, για λόγους ασφαλείας των συναλλαγών, επιχειρείται να διασφαλιστεί, μεταξύ άλλων, η συνέχεια των δικαιοπραξιών και ιδιαίτερα των συμβάσεων που εκκρεμούν κατά τη στιγμή της εισαγωγής του ευρώ. Ορίζεται ότι η εισαγωγή του ευρώ δεν συνιστά αδυναμία παροχής, δεν αποτελεί λόγο ακύρωσης ή λύσεως μιας δικαιοπραξίας ή μιας νομικής πράξης, δεν παρέχει το δικαίωμα υπαναχώρησης των συμβαλλομένων, ή αναδιαπραγμάτευσης των όρων της συμβάσεως ή γενικότερα της νομικής πράξεως. Ουσιαστικά, η διάταξη στηρίζεται στην αντίληψη ότι η εσωτερική αξία του ευρώ είναι η ίδια με του καταργηθέντος εθνικού νομίσματος και συνεπώς ουδεμία μεταβολή των συμφωνηθέντων δικαιολογείται.

Η ανωτέρω διάταξη είναι ενδοτικού δικαίου, αφού βάσει του δευτέρου εδαφίου του ίδιου Άρθρου 3 παρέχεται η ευχέρεια στα δικαιοπρακτούντα μέρη

να συμφωνήσουν διαφορετικά επί όλων των ανωτέρω θεμάτων. Με άλλα λόγια, παρέχεται η ευχέρεια στα μέρη να συμφωνήσουν ότι η εισαγωγή του ευρώ αποτελεί λόγο ακυρώσεως καταγγελίας, υπαναχώρησης, αναδιπραγματεύσεως ή λύσεως της συμβάσεως.

#### **iv. Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ ΤΑΞΗΣ.**

Έναντι των τρίτων χωρών, η καθιερούμενη με το Άρθρο 3 αρχή της συνέχειας των συμβάσεων και λοιπών νομικών πράξεων δεν είναι δεσμευτική, αφού όπως έχει λεχθεί παραπάνω η αρχή αυτή δεν αποτελεί μέρος της Lex Monetae. Στο δίκαιο του νομίσματος υπάγονται και ρυθμίζονται από αυτό τα νομισματικής φύσεως θέματα, όπως η αλλαγή του νομίσματος, η ονομασία του, οι υποδιαίρεσεις του, καθώς και η ισοτιμία του νέου προς τα παλαιά νομίσματα. Αν, όμως, η ισοτιμία αυτή διαταράσσει τη σχέση μεταξύ παροχής και αντιπαροχής, όπως αυτή είχε συμφωνηθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη, καθώς οι νομικές συνέπειες μιας τέτοιας διαταραχής δεν ρυθμίζονται από τη

Lex Monetae αλλά από το δίκαιο της συμβάσεως (Lex Causae). Η διατήρηση, όμως, της μεταξύ παροχής και αντιπαροχής σχέσεως, όπως αυτή συμφωνήθηκε μεταξύ των μερών δεν αποτελεί θέμα νομισματικού δικαίου που κρίνεται βάση τη Lex Causae. Συνεπώς, το εάν η επελθούσα, λόγω της υιοθέτησης νέου νομίσματος σύμφωνα με τη Lex Monetae, διατάραξη της σχέσης μεταξύ παροχής και αντιπαροχής θίγει το κύρος της εκκρεμούσης νομικής πράξεως, θα κριθεί σύμφωνα με το δίκαιο που ορίζει η Lex Causae και όχι η Lex Monetae.

#### **v. ΕΠΙΤΟΚΙΑ.**

Συναφές με τη συνέχεια των συμβάσεων είναι το θέμα των επιτοκίων που αναφέρονται σε μια εκκρεμούσα σύμβαση ή, γενικότερα, σε νομική πράξη. Δεδομένης της αρχής της συνέχειας των συμβάσεων, ερωτάται ποια θα είναι η τύχη του επιτόκιου μιας συμβάσεως. Εάν το επιτόκιο αυτό είναι

σταθερό, με βάση την άρχη του Άρθρου 3 του Κανονισμού 1103/97, ουδεμία μεταβολή πραγματοποιείται επ' αυτού. Παρά ταύτα, βάσιμα μπορεί να υποστηριχτεί ότι επί του θέματος αυτού είναι δυνατόν να δημιουργηθούν σημαντικά προβλήματα στην περίπτωση μακροχρόνιων τραπεζικών κυρίως συμβάσεων με σταθερά επιτόκια εξαιρετικά υψηλά σε σύγκριση με τα επιτόκια των λοιπών κρατών – μελών, καθώς και το επιτόκιο της ΕΚΤ που είναι εξαιρετικά χαμηλό. Στο πλαίσιο αυτό, είναι εύλογο να υπάρξουν αιτήματα για προσαρμογή των επιτοκίων αυτών προς τις πραγματικές συνθήκες, κάτι που εκ πρώτης όψεως δεν επιτρέπει ο κανόνας της συνέχειας των συμβάσεων. Στο σημείο αυτό, με την επιφύλαξη των διατάξεων περί προστασίας του καταναλωτή, ισχύει ο ίδιος προβληματισμός που αναπτύχθηκε ανωτέρω, όσον αφορά το κύρος του κανόνα για τη συνέχεια των νομικών πράξεων του Άρθρου 3 του Κανονισμού.

Οξύτερο είναι τι θέμα στις συμβάσεις που έχουν συνομολογηθεί με κυμαινόμενο επιτόκιο με αναφορά σε κάποιο δείκτη, ο οποίος λόγω της εισαγωγής του νέου νομίσματος έχει καταργηθεί, όπως στην περίπτωση που το επιτόκιο έχει συμφωνηθεί να καθορίζεται με αναφορά στο FIBOR, στο διατραπεζικό δηλαδή επιτόκιο της Φρανκφούρτης (Frankfurt Interbank Offered Rate) ή το αντίστοιχο των Παρισίων ή της Αθήνας (ATHIBOR). Ο καθορισμός του επιτοκίου στην περίπτωση αυτή είναι ζήτημα συμπληρωματικής ερμηνείας της σχετικής σύμβασης. Λόγω του ότι η κοινοτική νομοθεσία δεν αντιμετωπίζει το θέμα, πρέπει να εφαρμοστούν οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Σε συμβάσεις, όμως, με στοιχεία διεθνικότητας, το θέμα πρέπει να λυθεί σύμφωνα με τη Lex Caysae.

## **B. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.**

Η εισαγωγή του Ευρώ αναμένεται ότι θα εντείνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στον Ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό χώρο, θα επιταχύνει το μετασχηματισμό της μορφολογίας του, θα συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και ωρίμανση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος και θα οδηγήσει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Ο Ευρωπαϊκός χρηματοπιστωτικός χώρος βρίσκεται στο επίκεντρο μιας δυναμικής διεργασίας προσαρμογής και αλλαγών, ανταποκρινόμενος στα νέα δεδομένα που διαμορφώνουν η καθιέρωση του Ευρώ, η δημιουργία μιας νέας μεγάλης αγοράς χρήματος και κεφαλαίου και η επιτάχυνση της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης και ολοκλήρωσης του χρηματοπιστωτικού χώρου διεθνώς.

Η προοπτική εισαγωγής του Ευρώ, σε συνδυασμό με την ευρύτερη ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου θα εντείνουν περαιτέρω τον ανταγωνισμό, θα οδηγήσουν ενδεχομένως σε ανακατανομή μεριδίων αγοράς μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και θα επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στο φάσμα των τραπεζικών υπηρεσιών που προσφέρονται, καθώς και στη διάρθρωση των αγορών στις οποίες λειτουργούν οι τράπεζες. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι, η ένταση του ανταγωνισμού και οι ανακατατάξεις στον τραπεζικό χώρο αποτελούν ήδη χαρακτηριστικές τάσεις στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σκηνικό.

Παρ' όλο το κόστος προσαρμογής όμως, οι τράπεζες θα ωφεληθούν από τη νομισματική ενοποίηση, καθώς διαμορφώνεται σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, διευρύνεται η αγορά και παρουσιάζονται νέες ευκαιρίες για κερδοφόρες δραστηριότητες, όπως θα δούμε παρακάτω.

## **1. Η Εισαγωγή Των Χαρτονομισμάτων & Κερμάτων** **ΕΥΡΩ & Η Απόσυρση Των Δραχμών.**

Η μετατροπή του υφιστάμενου αποθέματος κινητών αξιών και η δημιουργία της κρίσιμης μάζας συναλλαγών, που είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχή καθιέρωση του νέου νομίσματος, αποτελούν διαδικασίες που άπτονται της λειτουργίας των τραπεζών. Επίσης η διέγερση των συναλλαγών σε Ευρώ και η μετατροπή των υφιστάμενων ποσοτήτων τραπεζογραμματίων και κερμάτων από τα εθνικά νομίσματα στο Ευρώ, αποτελεί άλλη μια διαδικασία που θα πραγματοποιηθεί μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Αναπόφευκτα οι αναγκαίες αλλαγές, θα επιφέρουν κοστολογική επιβάρυνση τόσο στις Ευρωπαϊκές τράπεζες όσο και στον Ελληνικό τραπεζικό τομέα.

Έτσι, λοιπόν, η συλλογή, απόσυρση και αντικατάσταση της υφιστάμενης ποσότητας χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε εγχώριο νόμισμα και η αντικατάστασή τους με τα αντίστοιχα σε Ευρώ, αναμένεται να αποτελέσει μια επίπονη διαδικασία, πέρα από το σημαντικό κόστος. Ως γνωστόν, ανεξάρτητα από την τελική ημερομηνία εισόδου της δραχμής στη ζώνη του Ευρώ, τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα σε δραχμές, όπως και οι εθνικές νομισματικές μονάδες των υπολοίπων κρατών – μελών που θα συμμετέχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, θα εξακολουθήσουν να είναι το μοναδικό χρήμα σε φυσική μορφή έως την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 2002.

Απο 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 2002 το Ευρώ αποκτά την ιδιότητα του νόμιμου χρήματος σε αναγκαστική κυκλοφορία σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στην Οικονομική & Νομισματική Ένωση. Δηλαδή, κατά την ημερομηνία αυτή το Ευρώ τίθεται σε κυκλοφορία και χρησιμοποιείται για την πληρωμή μισθών & συντάξεων καθώς και σε όλο το συναλλακτικό κύκλωμα των χωρών της ζώνης Ευρώ. Επομένως, θα πρέπει οι Τράπεζες, την 1/1/2002, να έχουν ολοκληρώσει τον εφοδιασμό τους με το νέο νόμισμα, έτσι ώστε να είναι σε θέση να καλύψουν επαρκώς τις συναλλακτικές ανάγκες σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Μέσω

των τραπεζών θα πρέπει επίσης να εφοδιαστούν και οι επιχειρήσεις για να πραγματοποιούν από την πρώτη ημέρα τις πληρωμές τους σε Ευρώ (μισθοδοσίες, προμηθευτές κλπ).

Είναι φανερό, ότι η επιτυχία αυτή της προσπάθειας των Τραπεζών, σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ελλάδος και άλλους φορείς, αποτελεί ζήτημα εθνικής σημασίας από το οποίο εξαρτάται η ευρεία χρήση του Ευρώ από την 1η κιάλας ημέρα κυκλοφορίας του καθώς και η χωρίς προβλήματα αποδοχή του από το κοινό για τις καθημερινές συναλλαγές.

Οστόσο, η διπλή κυκλοφορία μετρητών Ευρώ & Δραχμών επί 6 τουλάχιστον μήνες, αναμένεται να δημιουργήσει πρακτικά προβλήματα τόσο στο ευρύ καταναλωτικό κοινό όσο και στις τραπεζικές συναλλαγές. Τα προβλήματα αυτά θα είναι εντονότερα κατά τις πρώτες ημέρες και στο βαθμό που το κοινό δεν έχει ενημερωθεί και εξοικειωθεί πλήρως με το νέο νόμισμα και αισθάνεται ότι διαταράσσονται σοβαρά οι συναλλακτικές του συνήθειες. Δεν πρέπει να παραγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες μέρους του κοινού (ηλικιωμένοι, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου κλπ) το οποίο δύσκολα προσαρμόζεται σε τέτοιου είδους αλλαγές.

Τις συνέπειες των ανωτέρω προβλημάτων σε μεγάλο βαθμό θα τις επωμισθούν οι τράπεζες. Όσον αφορά στα προβλήματα που αφορούν στις ίδιες τις Τράπεζες από την «παράλληλη κυκλοφορία» θα μπορούσαν να αναφερθούν επιγραμματικά τα εξής:

- Τήρηση διπλού ταμείου σε κάθε υποκατάστημα της Τράπεζας.
- Διατήρηση αυξημένων αποθεμάτων (και στα δύο νομίσματα;) το μέγεθος των οποίων είναι δύσκολο τουλάχιστον στην αρχή να προσδιοριστεί.
- Διπλές μηχανές καταμέτρησης & μηχανές ελέγχου γνησιότητας νομισμάτων.
- Αυξημένη απασχόληση tellers & υποστηρικτικών υπηρεσιών Ταμείου
- Συντονισμός & οργάνωση αυξημένων χρηματοποστολών
- Σύγκυση στα γκισέ όπου θα πρέπει να γίνεται και η διαχείριση των προβλημάτων του συναλλασσόμενου κοινού.



Προκειμένου λοιπόν, να περιοριστούν τα προβλήματα που προκύπτουν από την παράλληλη χρήση των νομισμάτων, έχουν αποφασιστεί ή εξετάζονται, λύσεις οι οποίες αποσκοπούν στην επίσπευση της περιόδου διπλής κυκλοφορίας όσο είναι δυνατόν, όπως για παράδειγμα:

- Να δίνεται το υπόλοιπο («ρέστα») μόνο σε Ευρώ ανεξάρτητα από το νόμισμα πληρωμής σε όλες τις συναλλαγές, εμπορικές ή μη.
- Να διανέμονται μόνο Ευρώ από τους αυτόματους διανομείς χαρτονομισμάτων (όπως ATM's).
- Να εξοικειωθεί πλήρως το κοινό με το νέο νόμισμα (αξίες, υποδιαιρέσεις, δεκαδικά κλπ) μέσω συστηματικής και σε βάθος ενημέρωσής του με όλα στα διαθέσιμα μέσα ενημέρωσης και από όλους τους φορείς ούτως ώστε να περιοριστεί από νωρίς στο ελάχιστο δυνατόν η χρήση των Δραχμών & τέλος
- Να αποφασιστεί σε εθνικό επίπεδο η επίσπευση της περιόδου των 6μηνών διπλής κυκλοφορίας του Ευρώ και του Εθνικού νομίσματος.

Στην χώρα μας, μετά την διαφαινόμενη πρόθεση πολλών κρατών της ζώνης Ευρώ, να συντομεύσουν σημαντικά το χρονικό διάστημα απόσυρσης των εθνικών νομισμάτων τους (σε ορισμένα μάλιστα έχει ήδη αποφασιστεί), συζητείται η αλλαγή του αρχικά προβλεπόμενου 6μήνου σε 2μηνο. Προβλέπεται δηλαδή η απόσυρση των δραχμών να έχει ολοκληρωθεί μέχρι 28.02.2002. Επίσης, η αντικατάσταση των δραχμών με το νέο νόμισμα, θα γίνεται με τις "τιμές μετατροπής" δηλαδή με την σταθερή και αμετάκλητη ισοτιμία Ευρώ/Δραχμές.

Επομένως, τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα σε Δραχμές, όπως και τα άλλα εθνικά νομίσματα των κρατών – μελών της ζώνης Ευρώ, δεν θα γίνονται αποδεκτά πλέον στις συναλλαγές μετά την 30.06.2002 (παύουν να αποτελούν νόμιμο χρήμα, αλλά θα μπορούν να ανταλλάσσονται με τραπεζογραμμάτια σε Ευρώ μόνο από την τράπεζα της Ελλάδος για αρκετό χρονικό διάστημα ακόμα – 5 χρόνια).

Επισημαίνεται ότι το «στράγγισμα» της αγοράς από τις Δραχμές που κυκλοφορούσαν ή φυλάσσονταν από τα νοικοκυριά, είναι ένα από τα

δυσκολότερα έργα που έχουν να επιτελέσουν οι τράπεζες. Αναμένονται σημαντικά προβλήματα στην απασχόληση των υπαλλήλων, στην δυνατότητα εξυπηρέτησης των πελατών σε άλλες τρέχουσες τραπεζικές συναλλαγές, καθώς και προβλήματα στον συντονισμό και οργάνωση πλήθους χρηματοπιστολών σε όλο το δίκτυο των υποκαταστημάτων. Επίσης, σοβαρό πρόβλημα αποτελεί η εξεύρεση επιπλέον αποθηκευτικών χώρων και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει υποκατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, τα προβλήματα αυτά είναι εντονότερα στην Ελλάδα συγκριτικά με των άλλων χωρών της ζώνης Ευρώ, λόγω συναλλακτικών ιδιαιτεροτήτων, όπως ο συγκριτικά μεγαλύτερος όγκος των σε κυκλοφορία χαρτονομισμάτων και κερμάτων και η περιορισμένη χρήση των επιταγών και του πλαστικού χρήματος στη χώρα μας.

Είναι αυτονόητο, ότι ο βαθμός επιτυχίας της νομισματικής αλλαγής των δραχμικών κερμάτων και χαρτονομισμάτων με τα αντίστοιχα σε Ευρώ, θα εξαρτηθεί από την συμπεριφορά του κοινού, αλλά οπωσδήποτε και από την αποτελεσματική προετοιμασία και τις δυνατότητες των διαφόρων φορέων που εμπλέκονται (Δημόσιο, Τράπεζα της Ελλάδος & Εμπορική Τράπεζα).

Βασική προϋπόθεση επιτυχίας του όλου εγχειρήματος είναι το να μπορεί ο κάθε πολίτης της χώρας να προμηθευτεί το νέο νόμισμα από την 1η κιόλας ημέρα κυκλοφορίας του, ακόμη και σε απομακρυσμένες περιοχές. Για την επίτευξη του στόχου αυτού ανακύπτουν σοβαρά προβλήματα που σχετίζονται με την αναμενόμενη διαφοροποίηση της ζήτησης σε τραπεζογραμμάτια και κέρματα αλλά και με τον λεπτομερή σχεδιασμό και συντονισμό αρκετών χιλιάδων χρηματοπιστολών προκειμένου να προεφοδιαστούν οι Τράπεζες με το Ευρώ αφού είναι αδύνατον να τροφοδοτηθεί όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα ταυτόχρονα σε διάστημα 1-2 ημερών. Λαμβάνοντας υπόψιν τις ιδιαιτερότητες στην μορφολογία εδάφους της Ελλάδος (απομακρυσμένες ορεινές - νησιωτικές περιοχές), το εκτεταμένο δίκτυο των ελληνικών τραπεζών, τις καιρικές συνθήκες του χειμώνα (αποκλεισμός περιοχών), θεωρείται αναγκαίο ο προεφοδιασμός των τραπεζών να ξεκινήσει αρκετούς μήνες (περίπου 3 μήνες) πριν την 1/1/2002.

Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, οι τράπεζες σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς θα πρέπει:

- να προσδιορίσουν την απαιτούμενη αξία & όγκο τραπεζογραμματίων & κερμάτων ανά περιοχή και υποκατάστημα,
- να εξασφαλίσουν την αποθήκευση του νομίσματος πριν την κυκλοφορία του σε κατάλληλους ασφαλείς χώρους,
- να προσδιορίσουν και να ικανοποιήσουν την ζήτηση των επιχειρήσεων-πελατών τους στο νέο νόμισμα κατά τις πρώτες ημέρες κυκλοφορίας του & να οργανώσουν τον προεφοδιασμό τους (περίοδος εορτών),
- να διασφαλίσουν τις επιπλέον απαιτούμενες εγγυήσεις προς την τράπεζα της Ελλάδος για τον προεφοδιασμό τους στο Ευρώ,
- να διερευνήσουν τις μεταφορικές δυνατότητες για την διανομή τραπεζογραμματίων & κερμάτων Ευρώ στο δίκτυο των υποκαταστημάτων τους και κυρίως όπου δεν υπάρχει υποκατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Είναι συνεπώς αναγκαίο να υπάρξει έγκαιρα σχεδιασμός σχετικά με το χρονοδιάγραμμα και τις μεθόδους υλοποίησης του εγχειρήματος έχει μικρότερη ίσως σημασία και δεν αναμένεται να υπερβεί το 1 με 2 δις δραχμές σύμφωνα με εκτιμήσεις του μέσου κόστους μιας χρηματοπιστολής σήμερα. Ιδιαίτερη προσοχή, λοιπόν, απαιτεί ο συντονισμός των ενεργειών και η εξεύρεση των κατάλληλων χώρων με τήρηση των κανόνων ασφαλείας για την μαλή εκτέλεση ενός έργου που θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε ένα ξάμηνο.

## **2. Εκτίμηση Του Κόστους Προσαρμογής Των Ελληνικών Τραπεζών Στο Καθεστώς Του Ευρώ.**

Οι άμεσες, βραχυχρόνιου χαρακτήρα επιπτώσεις στο κόστος λειτουργίας των τραπεζών, οι οποίες αναμένεται ότι θα έχουν αρνητική

επίδραση στην κερδοφορία τους, σχετίζονται με την αύξηση των λειτουργικών δαπανών που απαιτούνται σε αμοιβές προσωπικού, στο marketing, στην ενημέρωση των πελατών κ.λ.π. προκειμένου να αναπροσαρμοστούν καθημερινές δραστηριότητες και τυπικές διαδικασίες. Συγκεκριμένα, οι αυξημένες λειτουργικές δαπάνες θα προκύψουν από το κόστος :

#### **Απόσυρσης και αντικατάστασης των Δραχμών με Ευρώ.**

Το εργασιακό κυρίως κόστος των Τραπεζών έως ότου ολοκληρωθεί η εν λόγω διαδικασία κατά την προβλεπόμενη περίοδο (1/1/2002 έως το 30/6/2002 το αργότερο) αναμένεται αυξημένο. Ήδη υπάρχουν διαβουλεύσεις μεταξύ της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών και των άλλων φορέων που εμπλέκονται σ' αυτό το εθνικής σημασίας εγχείρημα (Τράπεζα της Ελλάδος, Δημόσιο κ.λ.π), για το ενδεχόμενο επιμερισμού του εν λόγω κόστους.

**Προσαρμογής των μέσων συναλλαγών** (ATM'ς, μηχανών καταμέτρησης, ηλεκτρονικών συναλλαγών, μηχανών POS, πιστωτικών και χρεωστικών καρτών κ.λ.π).

**Παράλληλης κυκλοφορίας Τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε Δραχμές και Ευρώ.** Κατά την περίοδο που προβλέπεται η διπλή κυκλοφορία και των δύο νομισμάτων, όπου δηλαδή θα γίνονται αποδεκτά στις συναλλαγές τα Τραπεζογραμμάτια και κέρματα σε Δραχμές και σε Ευρώ, θα προκύψουν σοβαρά προβλήματα στις καθημερινές συναλλαγές των Τραπεζών, λόγω φόρτου εργασίας, σύγχυσης, χρησιμοποίησης όλων των υποδιαιρέσεων και στα δύο νομίσματα και επιπλέον θα απαιτηθούν διπλές μηχανές καταμέτρησης, διπλές μηχανές γνησιότητας, διπλά αποθέματα ταμείων κ.λ.π.

**Αλλαγών στο έντυπο υλικό, στις συμβάσεις, στα τιμολόγια κ.λ.π.,** ο μεγαλύτερος όγκος των οποίων θα πρέπει να αποσυρθούν, να καταστραφούν και να αντικατασταθούν με νέα που να καλύπτουν τις ανάγκες του Ευρώ. (Διπλή απεικόνιση ποσών σε Δρχ και Ευρώ μέχρι 31/12/2001 και μόνο σε Ευρώ από 1/1/2002).

### Αντικατάσταση όλων των βιβλιαρίων καταθέσεων

Εκπαίδευσης του προσωπικού, στο νομικό και λειτουργικό καθεστώς του Ευρώ και στις επιπτώσεις και αλλαγές που αναμένονται στον τραπεζικό χώρο σε επίπεδο υπηρεσιών και προϊόντων.

Αλλαγών στα συστήματα διοικητικής πληροφόρησης, στα συστήματα μέτρησης και διαχείρισης κινδύνων, καθώς και στα έντυπα και στις εκθέσεις προς την Τράπεζα της Ελλάδος ή την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις Δημόσιες Αρχές.

Ενημέρωσης των πελατών, διαχείρισης των ερωτημάτων τους, σχεδιασμός και διανομή ενημερωτικού υλικού, καθορισμός ειδικού τμήματος και τηλεφωνικής γραμμής για άμεση, πλήρη και έγκυρη πληροφόρηση του κοινού γύρω από ζητήματα που αφορούν το ενιαίο νόμισμα.

Ενεργειών Marketing με τον έγκαιρο σχεδιασμό νέων προϊόντων που σχετίζονται με το Ευρώ και την αποτελεσματική προώθησή τους, καθώς επίσης και με την εκμετάλλευση των συγκυριών για την προσέλκυση πελατείας.

Άλλες λειτουργίες που πρέπει να δεχθούν αλλαγές και τροποποιήσεις όπως είναι τα νομικά θέματα, θέματα ελέγχου και ασφάλειας των μετατροπών, επικοινωνίας με εξωτερικούς φορείς, λειτουργίας και δραστηριοτήτων μεταξύ Τράπεζας και θυγατρικών εταιρειών κ.λ.π.

Το ύψος της επιβάρυνσης θα διαφέρει από χώρα σε χώρα και θα εξαρτηθεί και από το βαθμό εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των τραπεζικών συστημάτων, μέσων πληρωμών και διαδικασιών.

Το συνολικό κόστος προσαρμογής των Ελληνικών τραπεζών, με βάση τη στατιστική αναγωγή, για την χώρα μας, μελετών που πραγματοποίησαν διάφορες Ευρωπαϊκές τράπεζες (εκτός Ελλάδος) και οι ενώσεις τους, εκτιμάται ότι μπορεί να κυμανθεί μεταξύ 10 και 30 δις δραχμών περίπου και αποτελεί την ανώτατη τιμή δοθέντος εύρους. Ακόμα κι αυτή η εκτίμηση όμως, στην πράξη μπορεί να αποδειχθεί αρκετά συντηρητική, καθώς ο Ελληνικός τραπεζικός τομέας διεφέρει από εκείνους των υπολοίπων κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς μια σειρά παραγόντων όπως :

- Τη συγκριτικά με άλλες χώρες περιορισμένη χρήση συστημάτων ηλεκτρονικών και εξ αποστάσεως μέσων συναλλαγών (ΑΤΜ'ς, Internet, Homebanking κ.λ.π).

- Τον υψηλό όγκο συναλλαγών που διενεργούνται με μετρητά έναντι άλλων μέσων πληρωμών όπως είναι το πλαστικό χρήμα, οι επιταγές κ.λ.π.

- Τον χαμηλότερο βαθμό εκσυγχρονισμού εσωτερικών συστημάτων και διαδικασιών

- Τη μεγάλη χρήση εντύπων για τη διενέργεια συναλλαγών και τη διεκπεραίωση εργασιών και

- Την κατακράτηση από το κοινό μεγάλου όγκου μετρητών σε Δραχμές, αλλά και τη συγκέντρωση σημαντικών ποσών τραπεζογραμματίων σε εθνικά νομίσματα χωρών που συμμετέχουν στη ζώνη του Ευρώ, που προέρχονται από τουριστικές κυρίως δραστηριότητες

Πρέπει να σημειωθεί ότι, ανεξάρτητα από το πραγματικό κόστος προσαρμογής στο Ενιαίο νόμισμα (το οποίο ενδεχομένως να διαφέρει σημαντικά και από Τράπεζα σε Τράπεζα), τα λειτουργικά αυτά κόστη αφορούν όλη την περίοδο μετάβασης και επομένως είναι δυνατόν να επιμεριστούν σε διαφορετικές λογιστικές χρήσεις.

Είναι πάντως προφανής η σημασία της ανάγκης για έγκαιρη προετοιμασία των τραπεζών και ορθό σχεδιασμό των προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, ώστε η μετάβαση να είναι ομαλή και κατάλληλα προγραμματισμένη.

### 3. Τα Οφέλη Των Τραπεζών, Απο Την Εισαγωγή Του Ευρώ.

Είναι προφανές ότι τα βασικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης που είναι η εναρμονισμένη αγορά, η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου στις ενδοκοινωνικές συναλλαγές, η εμπέδωση ενός κλίματος σταθερότητας, ο χαμηλός πληθωρισμός και τα μειωμένα επιτόκια, η διεύρυνση του μεγέθους των αγορών και η αύξηση των προσδοκιών για μελλοντικά κέρδη στις επιχειρήσεις, δημιουργούν τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάπτυξη ανταγωνιστικών συνθηκών στις χρηματοπιστωτικές αγορές των χωρών – μελών. Επίσης, οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να ενισχύσουν το επίπεδο δραστηριότητας στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος αλλά και την αποτελεσματικότητά τους, έτσι ώστε μεσομακροπρόθεσμα να έχουμε θετικές επιδράσεις στον τραπεζικό τομέα και γενικότερα στον χρηματοπιστωτικό χώρο.

Πιο συγκεκριμένα τα οφέλη που θα αποκομίσουν οι τράπεζες από την εισαγωγή του Ευρώ, αφορούν:

- Στην εξάλειψη της συναλλαγματικής αβεβαιότητας.

Η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου για τις συναλλαγές μεταξύ των χωρών της ζώνης του Ευρώ, θα επιτρέψει στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σ' αυτές να πραγματοποιήσουν καλύτερα και ευκολότερα την παραγωγή τους.

- Στην μείωση του κόστους συναλλαγών, λόγω της εξάλειψης του κόστους μετατροπής των εθνικών νομισμάτων, του κόστους λογιστικής παρακολούθησης, ελέγχων κ.τ.λ.

- Στην εξάλειψη ή εκλογίκευση των υφιστάμενων διοικητικών περιορισμών (κεφάλαια για υποχρεωτική τοποθέτηση στην βιοτεχνία, απόθεμα κεφαλαίων από υποχρεώσεις ανακατάθεσης συναλλάγματος στην ΤΕ, μείωση του ποσοστού υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των καταθέσεων κ.ά)

- Στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων στην μεγάλη αμιγή ευρωπαϊκή αγορά και σε διευρυμένο φάσμα πελατείας.
- Στη μείωση του κόστους για την παρακολούθηση και κάλυψη των συναλλαγματικών κινδύνων,
- Στην ταχύτητα, ασφάλεια και στο μειωμένο κόστος των διασυνοριακών συναλλαγών,
- Στη βελτίωση των όρων δανεισμού (επιτόκια, προμήθειες κ.λ.π) και την απλούστευση της χρηματοοικονομικής διαχείρισης τόσο για τις Τράπεζες όσο και για τις επιχειρήσεις
- Στην αύξηση του όγκου του διασυνοριακού εμπορίου με τις χώρες της Νομισματικής Ένωσης
- Στη διεύρυνση της παρουσίας στις αγορές ομολόγων, είτε αυτές είναι Ευρωπαϊκές είτε αναδυόμενες.
- Στην μείωση των επιτοκίων. Τα χαμηλά επιτόκια διασφαλίζουν ανετότερη εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, απελευθερώνοντας πόρους για ουσιαστικούς αναπτυξιακούς και εκσυγχρονιστικούς σκοπούς, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε χώρας. Όταν το δημοσιονομικό έλλειμμα θα πρέπει να διατηρείται σε επίπεδα σχεδόν μηδενικά, όπως προβλέπει το Σύμφωνο Σταθερότητας, προκειμένου να μη δημιουργηθούν πληθωριστικές πιέσεις και να μη τεθεί σε κίνδυνο η σταθερότητα του νέου νομίσματος, είναι προφανές ότι οι πόροι αυτοί που θα εξασφαλισθούν από την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, θα είναι πολύτιμη για κάθε κράτος – μέλος.
- Τέλος, η έκφραση όλων των τιμών των προϊόντων σ' ένα ενιαίο νόμισμα, θα διευκολύνει τη σύγκριση των τιμών μεταξύ των διαφόρων χωρών και θα στρέψει τους καταναλωτές και τους εμπόρους σε εκείνες τις αγορές όπου οι τιμές θα είναι χαμηλότερες. Με άλλα λόγια ο στόχος της ενιαίας αγοράς θα μπορέσει ευκολότερα να γίνει πραγματικότητα.



#### 4. Επιπτώσεις της Οικονομικής & Νομισματικής Ένωσης στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα & το Νέο Ανταγωνιστικό Περιβάλλον.

Η εισαγωγή του Ευρώ θα έχει αναμφίβολα συνέπειες στο φάσμα των τραπεζικών εργασιών και θα προκαλέσει αναδιάρθρωση των πηγών εσόδων τους. Μια σειρά απο τραπεζικές εργασίες, ιδιαίτερα αυτές που σχετίζονται με την αγοροπωλησία συναλλάγματος, θα συρρικνωθούν μετά την καθιέρωση του Ευρώ, ιδιαίτερα αν αναλογισθεί κανείς ότι το 80 % περίπου του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου της χώρας διεξάγεται με τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κυριότερες απο τις εργασίες αυτές αφορούν, πάντοτε σε σχέση με τα Ευρωπαϊκά νομίσματα:

- Πράξεις συναλλάγματος spot και forward για κερδοσκοπία ή για κάλυψη κινδύνων
- Συμβάσεις ανταλλαγής νομισμάτων (swaps) και παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων
- Μεταφορές κεφαλαίων, διασυννοριακές συναλλαγές, εμβάσματα
- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα στα εθνικά νομίσματα της ζώνης Ευρώ
- Τήρηση τρεχούμενων λογαριασμών αλλοδαπών τραπεζών σε Ελληνικές τράπεζες.
- Ανταλλαγές ξένων τραπεζογραμματίων για τουριστικούς λόγους, σπουδαστικό συνάλλαγμα κ.λ.π.
- Υπηρεσίες θεματοφυλακής.

Το ουσιαστικό ερώτημα που προκύπτει είναι φυσικά ποιό θα είναι το κόστος που θα υποστούν οι τράπεζες λόγω της απώλειας των εσόδων αυτών. Το ζήτημα αυτό μπορεί να προσεγγισθεί μόνο κατ'έκτιμηση. Ειδικότερα, το κόστος αυτό, είναι δυνατό να προσεγγισθεί εάν κάνουμε την αναγωγή του μέρους τωνκαθαρών εσόδων, των Ελληνικών τραπεζών στα τέλη του 1997, απο τις διαμεσολαβητικές υπηρεσίες που προσφέρουν σ' αυτούς τους τομείς έναντι των συνολικών καθαρών εσόδων τους.

Χρησιμοποιώντας ένα μικρό δείγμα των μεγαλύτερων Ελληνικών τραπεζών και βάση ορισμένων υποθέσεων - σύμφωνα με μελέτη της ΕΕΤ - εξάγεται το συμπέρασμα ότι η απώλεια εσόδων από εργασίες που θα συρικνωθούν μετά την εισαγωγή του Ευρώ, θα πρέπει να είναι της τάξεως περίπου του 10 % των καθαρών εσόδων προμηθειών, δηλαδή 4 % περίπου των καθαρών λειτουργικών εσόδων των τραπεζών που αντιστοιχούν σε ποσό της αξίας των 45 δις δραχμών περίπου, με βάση τα μεγέθη του 1998 για το σύνολο των Εμπορικών Τραπεζών.

Επιπλέον, σ' αυτό το ποσό πρέπει να συνυπολογιστεί και το μερίδιο των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις που σχετίζονται με συναλλαγματικές διαφορές. Όμως, σ' αυτό το συγκεκριμένο μέρος εσόδων, παρουσιάζεται πολύ μεγάλη διακύμανση, ώστε να είναι δυνατή η διεξαγωγή σωστών συμπερασμάτων.

Τα μεγέθη αυτά είναι αρκετά χαρακτηριστικά για τις προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσει το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα στις αρχές του 2002. Ένα ποσοστό της τάξης του 3 % ή 4 % των καθαρών λειτουργικών εσόδων δεν είναι αμελητέο, ιδιαίτερα αν οι τράπεζες έχουν περιορισμένες δυνατότητες προσαρμογής του κόστους ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων.

Από την άλλη πλευρά όμως, πρέπει να τονιστεί, ότι οι συζητούμενες μεταβολές στο φάσμα των τραπεζικών εργασιών θα δημιουργήσουν και δυναμικές τάσεις, δηλαδή τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα αναζητήσουν νέες δραστηριότητες για αποκατάσταση των εσόδων τους, μερικές από τις οποίες είναι οι εξής :

- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε νέες αγορές συναλλάγματος και χρήματος, κυρίως των βαλκανικών χωρών.
- Διεύρυνση της παρουσίας της στις αγορές ομολόγων, είται αυτές είναι Ευρωπαϊκές είται αναδυόμενες.
- Επέκταση δραστηριοτήτων και παροχής τραπεζικών υπηρεσιών προς τα Βαλκάνια και άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.
- Συναλλαγές για ίδιο λογαριασμό σε άλλα νομίσματα εκτός της ζώνης του Ευρώ, και τέλος
- Διεύρυνση της ζήτησης για Ελληνικές κινητές αξίες σε Ευρώ.

Κάθε τράπεζα καλείται συνεπώς να επιλέξει εκείνη την στρατηγική που θα της επιτρέψει να διατηρήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της στο νέο περιβάλλον. Το τίμημα δηλαδή που θα πρέπει να καταβάλουν οι Ελληνικές τράπεζες προκειμένου να εκμεταλλευτούν τις θετικές επιπτώσεις της Ενιαίας Αγοράς, είναι η αντιμετώπιση των έντονων ανταγωνιστικών πιέσεων, όχι μόνο από το εσωτερικό, αλλά και από τον ευρύτερο Ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, δεδομένου ότι η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, θα κάνει τις τιμές των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, πιο διαφανείς και πολύ πιο εύκολα συγκρίσιμες και επιπλέον θα διευκολύνει τη δημιουργία ενιαίων πανευρωπαϊκών αγορών.

Έτσι, η εισαγωγή του νέου νομίσματος, συνεπάγεται και κινδύνους, ο κυριότερος των οποίων είναι ο εκτοπισμός των Ελληνικών Τραπεζών, οι οποίες θα είναι πλέον περισσότερο εκτεθειμένες στους νόμους της ανοικτής διευρωμένης αγοράς.

Οι μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες, αλλά και άλλα «παγκοσμιοποιημένα» χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αναπροσαρμόζοντας τη στρατηγική τους από τα στενά εθνικά όρια σε ένα πανευρωπαϊκό περιβάλλον με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος, επιχειρούν ήδη να ενισχύσουν την παρουσία τους εκτός των εθνικών τους συνόρων.

Όλο και περισσότερες τραπεζικές εργασίες στην Ελλάδα θα περνούν σε τράπεζες του εξωτερικού και μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις χωρίς να απαιτείται η φυσική τους παρουσία, με την ίδρυση υποκαταστημάτων στη χώρα, δεδομένου ότι διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των ελληνικών τραπεζών κυρίως στο whole sale banking, δηλαδή στις μεγάλης αξίας συναλλαγές.

Είναι γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν διαθέτουν την απαιτούμενη τεχνογνωσία, την πείρα, το ανθρώπινο δυναμικό, αλλά ούτε και το μέγεθος, ώστε να ανταγωνιστούν σε πανευρωπαϊκό επίπεδο τις αντίστοιχες τράπεζες των ανεπτυγμένων οικονομιών της Ευρώπης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Εθνική Τράπεζα κατατάσσεται στην 147η θέση στον κόσμο (περιοδικό «Bankers» Ιούλιος 1998).

Οι επιπτώσεις από την ένταση του ανταγωνισμού και την διεύρυνση αλλοδαπών τραπεζών στην εγχώρια αγορά, αναμένεται να είναι εντονότερες στην αγορά χονδρικής, δηλαδή σε:

- χρηματοδοτήσεις & παροχή υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις (Corporate Banking)
- εργασίες επενδυτικής τραπεζικής (Investment banking) όπως αναδοχές, κοινοπρακτικά δάνεια, θεματοφυλακή, χρηματοδοτήσεις μεγάλων έργων κλπ.
- διατραπεζικές συναλλαγές & αγορές ομολόγων
- πράξεις συναλλάγματος & συναλλαγές σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα
- διαχείριση περιουσιακών στοιχείων (asset management).

Έτσι, στους τομείς αυτούς, οι ελληνικές τράπεζες θα είναι δύσκολο όχι μόνον να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους, αλλά και να διατηρήσουν ακόμη την παραδοσιακή πελατεία τους.

Πέρα όμως από το έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των Ελληνικών και των άλλων Ευρωπαϊκών Τραπεζών παρατηρείται ένας εξίσου έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών και των λοιπών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ο οποίος αναμένεται να οξυνθεί με την ελεύθερη είσοδο Ευρωπαϊκών εταιρειών πιο εξειδικευμένων και μεγαλύτερων των εθνικών, όπως:

- ◆ Εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing)
- ◆ Building societies που δραστηριοποιούνται στον στεγαστικό τομέα
- ◆ Χρηματιστηριακών γραφείων
- ◆ Ασφαλιστικών επιχειρήσεων
- ◆ Οργανισμών που εκδίδουν πιστωτικές και άλλης μορφής κάρτες
- ◆ Επιχειρήσεων που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες
- ◆ Εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και

♦ Μεγάλων εμπορικών και άλλης φύσεως επιχειρήσεων, οι οποίες αν και δεν είναι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είναι σε θέση να καλύπτουν μεγάλο μέρος από τις χρηματοοικονομικές ανάγκες των πελατών τους, και εκμεταλλεόμενοι το όνομα και την δύναμη του δικτύου διανομής που διαθέτουν, αποσπούν έτσι πελατεία και έσοδα από τις εμπορικές τράπεζες. Τέτοιες επιχειρήσεις διεθνώς είναι αλυσίδες πολυκαταστημάτων, όπως το Marks & Spencer, αντιπροσωπείες αυτοκινήτων όπως η Ford, η General Motors κλπ. Ήδη και στην Ελλάδα, αντιπροσωπείες αυτοκινήτων παρέχουν χρηματοδοτήσεις λειτουργώντας ως τράπεζες.

Βεβαίως, ο ρόλος των τραπεζών και σε αυτούς τους τομείς παραμένει σημαντικός (με την ίδρυση θυγατρικών εταιρειών που να καλύπτουν τους ανωτέρω τομείς) και επιπλέον αναπτύσσονται ισχυρές σχέσεις μεταξύ του τραπεζικού συστήματος και των μη τραπεζικών ιδρυμάτων που προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι οποίες ευνοούν την μεγέθυνση του προϊόντος των τραπεζών. Δηλαδή αναπτύσσονται συνέργιες εκμεταλλεόμενες οι τράπεζες το δίκτυο των υποκαταστημάτων τους για την ανάπτυξη και προώθηση ασφαλιστικών προϊόντων, Αμοιβαίων Κεφαλαίων, συμβουλευτικών υπηρεσιών κλπ.

Πέρα όμως, από τον επικείμενο ανταγωνισμό, μια άλλη επίπτωση της οικονομικής και νομισματικής ενωποίησης με την εισαγωγή του Ευρώ, είναι η πλήρη απώλεια της εθνικής νομισματικής πολιτικής. Η τράπεζα της Ελλάδος θα συμμετέχει στα όργανα λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, και θα συμβάλει στη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής, η οποία όμως θα είναι κοινή για όλες τις χώρες της ζώνης του Ευρώ.

Ο βαθμός ανεξαρτησίας της εθνικής δημοσιονομικής πολιτικής είναι θεωρητικά μεγάλος, αλλά πρακτικά περιορισμένος. Περιορίζεται από τους κανόνες που τίθενται στο Σύμφωνο Σταθερότητας, από τις συνθήκες που διαμορφώνονται στις αγορές κεφαλαίου όταν η ασκούμενη εθνική δημοσιονομική πολιτική κρίνεται μη συμβατή με την ενιαία νομισματική πολιτική και τέλος, από το ύψος του δημόσιου χρέους. Ακριβώς, επειδή το μέγεθος του δημόσιου χρέους στη χώρα μας αποτελεί περιοριστικό παράγοντα στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής, είναι αναγκαία η ταχεία

μείωσή του προκειμένου η δημοσιονομική μας πολιτική να αποκτήσει μεγαλύτερη ευελιξία στην αντιμετώπιση κυκλικών διακυμάνσεων του εγχώριου ακαθάριστου προϊόντος.

Επιπλέον, η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και η εισαγωγή του ενιαίου νομισματός θα αποδεσμεύσουν δυνάμεις που θα ωθούν τις αγορές προς την εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων – και θα θέτουν περιορισμούς και στη δυνατότητα των εθνικών κυβερνήσεων να υιοθετηθούν αποτελεσματικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς και στη λειτουργία του κοινωνικού κράτους.

Απο την άλλη πλευρά, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει έναν πολύ μικρό κοινοτικό προϋπολογισμό και συνεπώς δεν υπάρχουν ουσιαστικά δυνατότητες άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής σε Ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και χρήση ενός συστήματος μεταβίβασης πόρων μεταξύ των χωρών – μελών της Ένωσης προκειμένου να εξομαλύνονται οικονομικές διακυμάνσεις στις επιμέρους χώρες. Επομένως, ενώ μειώνεται σημαντικά ο βαθμός ανεξαρτησίας της εθνικής οικονομικής πολιτικής, δεν έχει αναπτυχθεί ένα ισχυρό κέντρο εξουσίας για την άσκηση οικονομικής πολιτικής σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να ενισχυθεί η ευελιξία της αγοράς εργασίας και μ' αυτό τον τρόπο να βελτιωθεί η ικανότητα της οικονομίας μας να αντιμετωπίζει τις συνέπειες οικονομικών αναταράξεων που μπορεί να μην επηρεάζουν ομοιόμορφα τις οικονομίες των κρατών – μελών.

## **5. Ενέργειες Εναρμόνισης Στα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Λειτουργίας.**

Για να καταφέρουν όμως οι Ελληνικές τράπεζες όπως και οι επιχειρήσεις των άλλων κλάδων, να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό από τις επιχειρήσεις των ανεπτυγμένων οικονομιών της Δ. Ευρώπης, απαιτούντε ενέργειες εναρμόνισης στα Ευρωπαϊκά πρότυπα λειτουργίας, στρατηγικές

επιλογές και τεχνολογικές καινοτομίες κατάλληλα προσαρμοσμένες. Γιατί ως γνωστών μεταξύ των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υφίστανται αρκετές θεσμικές διαφοροποιήσεις στο φορολογικό, νομικό, λογιστικό πλαίσιο οι οποίες δημιουργούν σοβαρά εμπόδια στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των τραπεζών στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Επίσης, είναι προφανές ότι ο ΟΝΕ απαιτεί τον καθορισμό κοινών χαρακτηριστικών και επομένως εναρμόνιση σε κανόνες και πρότυπα λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να μην υπάρχουν ανασχετικά εμπόδια στα πλαίσια της ενιαίας πλέον αγοράς.

Η διαδικασία της εναρμόνισης αναμένεται να αλλάξει την εικόνα και την αποτελεσματικότητα των Ελληνικών Τραπεζών με σημαντικά θετικά αποτελέσματα στις περισσότερες των περιπτώσεων.

Όμως, για να είναι σε θέση οι Ελληνικές Τράπεζες να προσφέρουν τουλάχιστον στον εθνικό και διαβαλκανικό χώρο προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, μεγάλου φάσματος και χαμηλού κόστους, θα πρέπει να γίνουν ταχύτατα και συντονισμένα σοβαρές και τολμηρές αλλαγές :

- στο θεσμικό πλαίσιο, που διέπει την λειτουργία τους.
- στη διαχείριση των ανθρωπίνων και κεφαλαιακών πόρων τους.
- στις παραγωγικές υποδομές τους κ.α.

Πιό συγκεκριμένα ; Θα πρέπει:

- να προσδιοριστεί ένα λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογής της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, που δεν θα επιβαρύνει την ανάπτυξη των τραπεζών (επιτόκια, διατραπεζική αγορά, πιστωτικοί περιορισμοί κ.τ.λ.)

- να εκσυγχρονιστεί το πτωχευτικό δίκαιο
- να καθορισθεί εναρμονισμένο πλαίσιο εποπτικών κανόνων μεταξύ των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών.

- να καταργηθούν και οι τελευταίοι περιορισμοί από την ΤΕ, καθώς και να περιορισθεί το ποσοστό υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των καταθέσεων από 12 % σε 2 %.

- **Η Αγορά εργασίας**, θα πρέπει να γίνει πιο ευέλικτη για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την διευκόλυνση των μετακινήσεων εργατικού δυναμικού από ένα τομέα δραστηριότητας σε έναν άλλο, μεταξύ των Τραπεζών αλλά και από μια χώρα μέλος σε μια άλλη.

- Η υιοθέτηση **Λογιστικών Κανόνων και Πρότυπα** αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, γεγονός που θα διευκολύνει την αξιολόγηση τους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο από επενδυτές, πελάτες, μετόχους, rating agencies κ.λ.π. Η υιοθέτηση τέτοιων κανόνων ενδεχομένως να αλλάξει την εικόνα αρκετών Ελληνικών Τραπεζών, δεδομένου ότι στην αποτίμηση τίτλων π.χ. υπάρχουν σοβαρά προβλήματα και διαφοροποιήσεις.

- **Παραγωγή και διάθεση ορισμένων προϊόντων και υπηρεσιών**, όπως τομείς χρηματοδοτήσεων, κατηγορίες καταθέσεων, εταιρικά ομόλογα κ.λ.π., όπου θα πρέπει να υπάρξει απελευθέρωση της αγοράς

- **Υπαρξη Συστημάτων πληροφόρησης και επικοινωνίας**

- **Υπαρξη Συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού** όπου απαιτείται ο καθορισμός ελάχιστων κοινών χαρακτηριστικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι διαφορές μεταξύ των εγχώριων συστημάτων πληρωμών δεν εγκυμονούν κινδύνους για την ακεραιότητα των συναλλαγών και τη σταθερότητα των εγχώριων και διασυνοριακών πληρωμών. Για να μειωθούν οι κίνδυνοι που εμπεριέχουν τα συστήματα πληρωμών λειτουργεί από την πρώτη κιόλας μέρα της εμφάνισης του Ευρώ (4/1/99) το σύστημα TARGET (Διευρωπαϊκό Αυτοματοποιημένο Σύστημα Ταχείας Μεταβίβασης Ακαθάριστων Διακανονισμών σε πραγματικό χρόνο).

- **Υπαρξη Συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου Τραπεζών**, στα οποία υπάρχει σημαντική υστέρηση στην Ελλάδα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των αγορών στην ΟΝΕ. Η ύπαρξη ασφαλών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου είναι αναγκαία για την αποφυγή τραπεζικών κρίσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή ήδη έχουν ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο οι σχετικές κοινοτικές οδηγίες, αλλά και η εφαρμογή της ΠΔΤΕ 2438/98 περί



ανάπτυξης ολοκληρωμένων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου Τραπεζών, θα παίξει καθοριστικό ρόλο.

“ Το σύστημα του Ευρώ, δείχνει ισχυρό ενδιαφέρον σε τέτοιου είδους εξελίξεις που θα μπορούσαν να παρουσιάσουν επιπλοκές στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και στη λειτουργία των συστημάτων πληρωμών, καθώς και τα δύο είναι στενά συνδεδεμένα με την επιτυχή έκβαση της νομισματικής πολιτικής στην περιοχή του Ευρώ.”

Αναγκαία δηλαδή προϋπόθεση για να λειτουργήσουν οι Ελληνικές Τράπεζες αποτελεσματικότερα στο νέο περιβάλλον και να εκμεταλευτούν τα πλεονεκτήματα του ενιαίου νομίσματος, είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας τους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, στον τραπεζικό κλάδο υπάρχουν σημαντικά περιθώρια αύξησης της παραγωγικότητας, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί, όχι μόνον μέσω οργανωτικών αλλαγών που καθιστούν ορθολογικότερη την εργασιακή διαδικασία όπως :

- να αποκτήσουν δυναμισμό, ευελιξία και προσαρμοστικότητα,
- να επεκτείνουν την παρουσία τους στις λιγότερο ανεπτυγμένες και προσοδοφόρες αγορές της Βαλκανικής και της ανατολικής Ευρώπης, όπου ο ανταγωνισμός δεν είναι ακόμη έντονος και η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω γεωγραφικής θέσης, νοοτροπίας, σχέσεων κλπ.
- να εκμεταλλευτούν την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από το μακροοικονομικό περιβάλλον στα πλαίσια της ΟΝΕ,
- να περιορίσουν το κόστος τους με την επίτευξη οικονομιών κλίμακος και την αύξηση της παραγωγικότητάς τους, (όπου υπάρχουν μεγαλύτερα περιθώρια στον τομέα αυτόν σε σχέση με τις άλλες Τράπεζες των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και με την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που παρέχει η τεχνολογία

- να αξιοποιήσουν αποτελεσματικότερα το δίκτυο των υποκαταστημάτων τους και της δυνατότητας του προσωπικού τους

- να βελτιώσουν τα συστήματά τους εσωτερικού ελέγχου, καθώς και τα συστήματα μέτρησης και διαχείρισης κινδύνων

- να αξιοποιήσουν αποτελεσματικότερα όλα τα στοιχεία του ενεργητικού τους και τέλος

να αναπτύξουν τον κύκλο εργασιών τους στους τομείς όπου υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης και διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των ξένων ανταγωνιστριών τραπεζών, όπως είναι οι εργασίες με μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με ιδιώτες και καταναλωτές κλπ.

Οι τράπεζες εκείνες, οι οποίες δεν θα κατορθώσουν :

- να αύξησουν την παραγωγικότητα και άρα την ανταγωνιστικότητά τους,

- να εκμεταλλευτούν πλήρως τις δυνατότητες που τους παρέχει η τεχνολογία,

- να αξιοποιήσουν πιο αποτελεσματικά το δίκτυο τους, αλλά και

- να αποκτήσουν πιο ευέλικτη μορφή που τους επιτρέπει να προσαρμόζονται στις ανάγκες των καιρών, δύσκολα θα επιβιώσουν αφού θα εξακολουθήσουν να έχουν υψηλό κόστος λειτουργίας και δεν θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις αυξημένες απαιτήσεις των πελατών τους.

Σε κάθε περίπτωση όμως, καθοριστικός παράγοντας για την λήψη αποφάσεων αποτελεί η αναγνώριση από κάθε πιστωτικό ίδρυμα των θετικών και αρνητικών του στοιχείων, για να μπορέσει να δώσει όσο το δυνατόν τις κατάλληλες λύσεις και απλές απαντήσεις στις προκλήσεις του νέου περιβάλλοντος.

## **6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.**

### **i. Αναζήτηση Νέων Προϊόντων.**

Εκτός όμως από την επέκταση και την αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων τους, για την αντιμετώπιση των επικείμενων αλλαγών οι Ελληνικές Τράπεζες, θα πρέπει να επιδιωθούν σε μια συνεχή αναζήτηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών, που θα αντισταθμίσουν ίσως τις επιπτώσεις της αποδιαμεσολάβησης και του αυξανόμενου ανταγωνισμού από ένα συνεχώς ευρύτερο πεδίο ανταγωνιστών.

Ωστόσο, για να επιτευχθεί αυτό, οι Τράπεζες θα πρέπει να ερευνούν συνεχώς ποιες είναι οι νέες ανάγκες των πελατών τους και της ευρύτερης Αγοράς, καθώς και να διαθέτουν δυναμισμό, ευελιξία και προσαρμοστικότητα, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ικανοποιούν τις ανάγκες αυτές με ανταγωνιστικό τρόπο.

Η δημιουργία και εξέλιξη προϊόντων προσανατολισμένων στις επιθυμίες και τις ανάγκες ενός περισσότερο απαιτητικού πελατολογίου ανεξαρτήτως γεωγραφικής θέσης, θα είναι ο παράγοντας που θα προσδώσει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα στα πιστωτικά ιδρύματα που θα ανταποκριθούν με επιτυχία στις νέες συνθήκες.

Έτσι, λοιπόν, τα προϊόντα που θα κυριαρχήσουν τα προσεχή χρόνια διακρίνονται σε παραδοσιακά και σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

**1. Παραδοσιακά προϊόντα** σε εξελιγμένη όμως μορφή, όπως ειδικοί λογαριασμοί καταθέσεων που να παρέχουν ικανοποιητικές αποδόσεις, ασφαλιστικές καλύψεις κλπ, ποικιλία εναλλακτικών επενδύσεων, ευέλικτοι χορηγητικοί λογαριασμοί προσαρμοσμένοι στις απαιτήσεις του πελάτη ή ακόμα και συνδυασμένα προϊόντα σε συνεργασία με άλλους μη πιστωτικούς οργανισμούς, όπως ασφαλιστικές εταιρείες, κατασκευαστικές, Leasing, A/K, Χρηματιστηριακές εταιρείες κ.λ.π.

Κύριο χαρακτηριστικό των παραδοσιακών Τραπεζικών προϊόντων, και κυρίως εκείνων που έχουν ακόμα στην Ελλάδα σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης όπως είναι οι εργασίες με μικρής αξίας συναλλαγές (Retail), θα είναι η μεγαλύτερη τυποποίηση και η μαζική προώθησή τους στην αγορά, με συνέπεια όμως τη συμπίεση των κερδών που απορρέουν από αυτές.

Για το λόγο αυτό, οι Τράπεζες θα πρέπει συνεχώς να επινοούν νέα πρωτοποριακά προϊόντα, στα οποία θα έχουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία.

**2. Σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα**, τα οποία ή θα επιτρέπουν την ανάληψη μεγαλύτερων κινδύνων από τους επενδυτές με υψηλότερες αποδόσεις, ή θα τους καλύπτουν έναντι των αβεβαιοτήτων των διεθνοποιημένων πλέον Αγορών. Σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η ανάπτυξη στην Ελλάδα της αγοράς παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων στις αγορές χρήματος, ομολόγων και μετοχών καθώς και η ανάπτυξη των εταιρικών ομολόγων.

Στον τομέα των υπηρεσιών, κυρίαρχες θα είναι αυτές που ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο και παρέχουν επενδυτικές και συμβουλευτικές επιλογές, όπως τουλάχιστον φαίνεται από τη συμπεριφορά μεγάλου μέρους της πελατειακής βάσης των Τραπεζών.

Αυτές θα ξεκινούν από την παρουσίαση και παροχή εναλλακτικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, αναδοχές, σχεδιασμό αγοραπωλησιών και συγχωνεύσεων επιχειρήσεων, έως τη διαχείριση χαρτοφυλακίων για τον κάθε πελάτη, ή για κάθε ομάδα επενδυτών (asset management), σε ευρύτερη όμως και πιο προσιτή βάση από αυτή πάνω στην οποία λειτουργεί σήμερα το private banking.

Στη διάθεση και διανομή όλων των προϊόντων και υπηρεσιών, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο θα παίζει η εξέλιξη της τεχνολογίας.

## **ii. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ**

Το σύνολο των τραπεζικών πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία και αποθήκευση χρηματοοικονομικής

φύσεως πληροφοριών, οι οποίες τηρούνται στα εθνικά νομίσματα των κρατών-μελών που συμμετάσχουν στην Νομισματική Ένωση, δεν θα μείνουν ανεπηρέαστα από την εισαγωγή του Ευρώ, ως ενιαίου Ευρωπαϊκού νομίσματος. Σύμφωνα με τα πορίσματα σχετικής μελέτης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα πληροφοριακά συστήματα και τα λογισμικά πακέτα που θα επηρεαστούν από τις απαιτούμενες αλλαγές του Ευρώ περιλαμβάνουν: Συστήματα ηλεκτρονικών πληρωμών, διαχείρισης διαθεσίμων και τραπεζικών κινδύνων, κοστολόγησης, μισθοδοσίας, λογιστικής, προϋπολογισμού, όλων των εφαρμογών που υποστηρίζουν τραπεζικές εργασίες καθώς και το λογισμικό των Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών και καταμέτρησης μετρητών κ.ά.

Συγκεκριμένα οι προσαρμογές των πληροφοριακών συστημάτων αφορούν τα παρακάτω:

- ✓ Συστήματα παροχής πληροφοριών λογαριασμών, που να καλύπτουν και την ανάγκη για διπλή απεικόνιση/ τήρηση λογαριασμών σε δραχμές και Ευρώ και προετοιμασία για την μεταφορά τους σε Ευρώ.
- ✓ Συστήματα πληρωμών και συμψηφισμού, εσωτερικού και εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένου και του SWIFT.
- ✓ Χρησιμοποίηση του συστήματος Ερμής που λειτουργεί στην Τ.τ.Ε για διακανονισμό εντολών εγχωρίων και διασυνοριακών σε Ευρώ.
- ✓ Διεκπεραίωση και συμψηφισμό μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, εγχωρίων εντολών, συναλλαγών και αξιών (ΔΙΑΣ-Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών) σε Δραχμές και Ευρώ μέσω μηχανισμού μετατροπής που υπάρχει στην Τ.τ.Ε (τήρηση δύο παράλληλων λογαριασμών σε Ευρώ και Δραχμές).
- ✓ Προσαρμογή ΑΤΜ'ς : μετατροπές στα προγράμματα για την παράλληλη εμφάνιση υπολοίπων σε Ευρώ και Δραχμές, για την ανάληψη Δραχμών από λογαριασμούς Ευρώ από 1/1/2001, για την αποδοχή και επεξεργασία καρτών σε Δραχμές και Ευρώ και αργότερα, την 1/1/2002, για τη διενέργεια συναλλαγών μόνο σε Ευρώ.

- ✓ Προετοιμασία συστημάτων για την εισαγωγή του χαρτονομίσματος Ευρώ.
- ✓ Προσαρμογές POS: μετατροπές που εξυπηρετούν δίκτυο πελατών και εμπόρων, δηλαδή δυνατότητα καταχώρησης και αποστολής για επεξεργασία συναλλαγών εκπεφρασμένων σε Ευρώ, με χρήση δραχμικής κάρτας ή κάρτας λογαριασμού που τηρείται σε Ευρώ.
- ✓ Τροποποίηση συστημάτων Τραπεζικών εργασιών (γραμμάτια, επιταγές, εμβάσματα, λοιπές διαμεσολαβητικές εργασίες κ.λ.π.),
- ✓ Προσαρμογή όλων των συστημάτων και επιμέρους εφαρμογών χορηγητικών και καταθετικών λογαριασμών ώστε να δέχονται δεκαδικά ψηφία.
- ✓ Προγράμματα τιμολόγησης (επιτοκίων, προμηθειών) και υπολογισμού των τόκων.
- ✓ Προγράμματα παρακολούθησης λογαριασμών των ανταποκριτών (συστήματα πληροφόρησης των υπολοίπων των λογαριασμών και των χρεοπιστώσεων).
- ✓ Προγράμματα διαχείρισης των διεθνών ισοτιμιών, δεδομένου ότι το fixing για τα νομίσματα των κρατών-μελών της ζώνης του Ευρώ καταργείται.
- ✓ Σύστημα διαχείρισης χαρτοφυλακίου συναλλαγών, σύστημα διαχείρισης διαθεσίμων και αναπροσαρμογή στα συστήματα front office και back office γενικότερα.
- ✓ Συστήματα μέτρησης και διαχείρισης κινδύνων.
- ✓ Λογισμικά που στηρίζουν συστήματα μισθοδοσίας, μητρώα παγίων, κοστολογικά συστήματα, νομικές βάσεις δεδομένων, όπου περιέχουν οικονομικές συμβάσεις κ.λ.π.,
- ✓ Προγράμματα που σχετίζονται με υπηρεσίες θεματοφυλακής.

✓ Συστήματα παρακολούθησης καλυμμάτων χορηγητικών λογαριασμών και άλλων απαιτήσεων και μετατροπή των ιστορικών αρχείων τους.

✓ Αλλαγή στις βάσεις δεδομένων για την εισαγωγή περισσότερων σημαντικών ή δεκαδικών ψηφίων σε αριθμητικά πεδία.

✓ Μετατροπή των συστημάτων που καλύπτουν απαιτήσεις/ υποχρεώσεις δημοσίων οργανισμών, επιχειρήσεων, ΔΕΚΟ, σε Ευρώ

✓ Δυνατότητα διενέργειας κίνησης κεφαλαίων σε Δραχμές και Ευρώ (μετατροπή κεφαλαίων από Δραχμές σε Ευρώ και αντίστροφα)

✓ Μετατροπή όλων των δευτερογενώς διαπραγματεύσιμων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου σε Ευρώ. Διαδικασίες μετατροπής, έλεγχος, επιβεβαίωση στρογγυλοποιήσεων κ.λ.π.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά από τα συστήματα αυτά καθώς και πλήθος άλλων εφαρμογών που θα πρέπει να προσαρμοσθούν, πιθανόν να έχουν αγορασθεί και αναπτυχθεί από εξωτερικούς συνεργάτες, οι οποίοι θα πρέπει να αναζητηθούν εγκαίρως και αναλόγως με τις δυνατότητες των συστημάτων και το κόστος της μετατροπής τους, να αποφασισθεί είτε η τροποποίησή τους είτε η αγορά νέων.

Στην ίδια επίσης μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής γίνεται μια αναλυτική προσέγγιση των λειτουργικής και τεχνικής φύσεως προβλημάτων τα οποία, μεταξύ των άλλων κατηγοριών επιχειρήσεων, θα αντιμετωπίσουν οι τράπεζες που λειτουργούν στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

#### α. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Τέσσερα είναι τα λειτουργικά προβλήματα τα οποία θα ανακύψουν ως προς τα τραπεζικά πληροφοριακά συστήματα. Όλα αφορούν την μεταβατική περίοδο της παράλληλης του Ευρώ και των εθνικών νομισματικών μονάδων, το τέταρτο όμως αναμένεται να κορυφωθεί το 2002, όταν όλες οι συμβάσεις

θα πρέπει υποχρεωτικά να έχουν τροποποιηθεί ώστε να είναι εκφρασμένο ενιαίο Ευρωπαϊκό νόμισμα.

(α) Το πρώτο πρόβλημα είναι εκείνο της λειτουργικότητας εισροών (input functionality problem). Προκύπτει εφόσον μια τράπεζα δέχεται πληροφορίες τόσο σε Ευρώ όσο και στην Εθνική νομισματική μονάδα.

(β) Αντίστοιχα, το πρόβλημα της λειτουργικότητας εκροών (output functionality problem) αφορά στην κατάσταση όπου η τραπεζική επιχείρηση απαιτείται να παράγει πληροφορίες εκφρασμένες σε Ευρώ και στην Εθνική νομισματική μονάδα.

(γ) Το πρόβλημα της διασύνδεσης πληροφοριών (interface problem), γεννάται όταν λόγω της μη ταυτόχρονης μετατροπής όλων των συστημάτων, ορισμένα θα συνεχίσουν να λειτουργούν στην εθνική νομισματική μονάδα και πρέπει να επικοινωνούν με εκείνα τα οποία έχουν μετατραπεί ήδη σε Ευρώ. Ο κίνδυνος αυτός υφίσταται, συνεπώς και σε περίπτωση που μια τράπεζα δεν κατορθώσει (ή δεν επιλέξει) να μετατρέψει ταυτόχρονα σε Ευρώ όλα της τα συστήματα.

(δ) Τέλος, το πρόβλημα της μετατροπής πληροφοριών (conversion problem), αναφέρεται στην ανάγκη μετατροπής των ιστορικών στοιχείων από την Εθνική νομισματική μονάδα, στην οποία ετηρούντο, στο Ευρώ.

Οφείλουμε επίσης να επισημάνουμε ότι, η έκταση στην οποία κάθε τραπεζική επιχείρηση θα αντιμετωπίσει τα εν λόγω προβλήματα, είναι συνάρτηση κυρίως των ιδιοτήτων που έχουν τα πληροφοριακά της συστήματα αναφορικά με την επεξεργασία και την αποθήκευση πληροφοριακών στοιχείων σε ένα ή σε περισσότερα νομίσματα. Αντίστοιχα, η επίλυση τους δεν είναι μονοσήμαντη αλλά εξαρτάται από ένα σύνολο παραγόντων, όπως:

- η ταχύτητα με την οποία θα επέλθει η μεταβολή των συναλλαγών από την εθνική νομισματική μονάδα σε Ευρώ, καθώς και ο όγκος των εν λόγω συναλλαγών, και

- Το ύψος των πόρων οι οποίοι θα διατεθούν για την αναβάθμιση και την μετατροπή των συστημάτων.



## β. ΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Τα βασικότερα από τα τεχνικής φύσεως προβλήματα που έχουν επισημανθεί από την μελέτη αφορούν τα παρακάτω ζητήματα:

(α) Προσδιορισμός των υπολοίπων που προκύπτουν κατά την μετατροπή χρηματικών ποσών από τις Εθνικές νομισματικές μονάδες σε Ευρώ ή σε άλλες Εθνικές νομισματικές μονάδες κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τους κανόνες μετατροπής και στρογγυλοποίησης που καθιερώθηκαν στον κανονισμό 1103/97 του συμβουλίου "σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του Ευρώ"

(β) Κατάλληλη μετατροπή των ιστορικών στοιχείων, ώστε να διασφαλιστεί η συνεπής τήρηση των στοιχείων (σε Ευρώ) τα οποία ετηρούντο σε δραχμές.

(γ) Αντιμετώπιση των ζητημάτων που ανακύπτουν από το γεγονός ότι ορισμένα συστήματα δεν παρακολουθούν δεκαδικά στοιχεία, ενώ

- το Ευρώ υποδιαιρείται σε 100 λεπτά
- οι τιμές μετατροπής των Εθνικών νομισματικών μονάδων σε Ευρώ (κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου μέχρι τη θέση σε κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε Ευρώ) εκφράζονται με έξι χαρακτηριστικά στοιχεία (άρα πιθανόν με έξι δεκαδικά ψηφία)

(δ) Ανάγκη (ή επιθυμία) παρουσίασης χρηματικών ποσών σε δυο νομισματικές μονάδες (Ευρώ και την Εθνική)

(ε) Ανάγκη για μετατροπή των πληροφοριακών συστημάτων κατά την διάρκεια της οικονομικής χρήσης, δηλαδή στο ενδιάμεσο του έτους.

## iii. ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Η χρήση του ενιαίου νομίσματος θα απαιτήσει αλλαγές και στον τρόπο παρακολούθησης και ενημέρωσης των συναλλαγών που πραγματοποιούνται μεταξύ της τράπεζας και των πελατών της. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες τροποποιήσεις στα λογιστικά συστήματα της τράπεζας που θα αφορούν τη μετατροπή προγραμμάτων που υπολογίζουν τις λογιστικές

πράξεις των πελατών, τον τρόπο παρακολούθησης του ισολογισμού και την πληροφόρηση της διοίκησης (Εκθέσεις αναφοράς μεγεθών της τράπεζας, συστήματα διαχείρισης κινδύνου κ.α.).

Οι αλλαγές αυτές θα περιλαμβάνουν τα εξής:

✓ την μετάπτωση της Γενικής Λογιστικής από δραχμές σε Ευρώ ως βασικό πλέον νόμισμα της χώρας και προσαρμογή του Ενιαίου Λογιστικού Σχεδίου με εισαγωγή του Ευρώ, την εναρμόνιση του Λογιστικού Σχεδίου με το αντίστοιχο των ευρωπαϊκών τραπεζών, καθώς και την ομοιόμορφη εμφάνιση και αποτίμηση πράξεων.

✓ την προετοιμασία για την έκδοση λογιστικών καταστάσεων και δημοσίευση ισολογισμού και σε Ευρώ και σε Δραχμές κατά την μεταβατική περίοδο, δηλαδή για το έτος 2001 για την Ελλάδα, παρόλο που δεν υπάρχει σχετική υποχρέωση σύμφωνα με την αρχή της «μη απαγόρευσης - μη υποχρέωσης» για την χρήση του Ευρώ πριν το έτος 2002.

✓ τις προσαρμογές που απαιτούνται στην περίπτωση που αποφασισθεί η τήρηση και δεύτερου base currency, πλην της δραχμής, κατά την μεταβατική περίοδο. Δηλαδή, το έτος 2001 στην περίπτωση αυτή, οι λογαριασμοί θα τηρούνται σε Δραχμές ή Ευρώ και θα εκφράζονται και στα δύο νομίσματα. Η υλοποίηση του πολυνομισματικού συστήματος, ενώ παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την πλήρη κάλυψη των αναγκών της Τράπεζας, για την μετάβασή της στο Ευρώ, εντούτοις αποτελεί την επιλογή με το υψηλότερο κόστος και προϋποθέτει σημαντικές αλλαγές στα συστήματα και στις δομές όλων των εφαρμογών. **“Για τον λόγο αυτό, μερικές τράπεζες στην Ελλάδα, ακολουθώντας το παράδειγμα αρκετών χωρών που συμμετέχουν στην ζώνη του Ευρώ, συζητούν να εφαρμόσουν κατά την μεταβατική περίοδο απευθείας ως βασικό τους νόμισμα το Ευρώ και η Δραχμή να χρησιμοποιείται για πληροφοριακούς λόγους.”**

✓ την προσαρμογή του λογισμικού συστήματος για την ταυτόχρονη τήρηση εγγραφών εκφρασμένων σε δραχμές και Ευρώ την προσαρμογή των συστημάτων διοικητικής πληροφόρησης (επιχειρηματικά σχέδια, προϋπολογισμοί, απολογιστικοί πίνακες, ταμειακές ροές κλπ), ώστε

από την μεταβατική τουλάχιστον περίοδο (1/1/2001 έως 31/12/2001) να απεικονίζονται σε Δραχμές και Ευρώ.

Ιδιαίτερα για την παρακολούθηση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού του 2002 σε Ευρώ, απαιτείται όλα τα στοιχεία των παρελθόντων ετών 2001, 2000 και 1999 να μετατραπούν σε Ευρώ, ώστε να παρακολουθούνται συγκριτικά προς το 2002. Ομοίως, αυτόματη μετατροπή θα απαιτείται για την εικόνα των φορολογούμενων σε όλα τα φορολογικά αντικείμενα.

Στον τομέα αυτό είναι αναγκαία ειδική και εμπειροστατωμένη μελέτη σε συνεργασία και με το ΚΕΠΥΟ και τις ομάδες των προγραμμάτων εφαρμογών TAXIS – ESCORT, προκειμένου να προσδιοριστούν οι δυνατότητες των υπηρεσιών, μέσω των συστημάτων υποστήριξης.

Είναι πάντως βέβαιο και επιτακτικό να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ολοκλήρωσης του TAXIS και εγκατάστασής του σε όλες τις ΔΟΥ, ώστε να εξασφαλισθεί μοναδικό περιβάλλον.

✓ η μετατροπή των ιστορικών δεδομένων που είναι εκφρασμένα σε δραχμές ή σε νομίσματα χωρών μελών της ζώνης Ευρώ, σε μονάδες του ενιαίου νομίσματος ώστε να επιτυγχάνεται η συγκρισιμότητα των μεγεθών.

✓ ειδικές ρυθμίσεις που θα απαιτηθούν σε συμβάσεις και ρυθμίσεις εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων ή χρεών παρελθόντων οικονομικών ετών που θα συναφθούν απο το Δημόσιο κατά το μεταβατικό χρονικό διάστημα και το αμέσως προηγούμενο.

✓ την αποτελεσματική μέτρηση και αποτύπωση των συναλλαγματικών διαφορών, που θα προκύψουν στη πρώτη λογιστική παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων εκφρασμένων σε δραχμές και Ευρώ (στις 31/12/2001), σε σχέση με τα αποτελέσματα της προηγούμενης χρήσης που το Ευρώ θα αποτελεί ξένο νόμισμα.

✓ τις προσαρμογές και προετοιμασίες των υπηρεσιών που θα αφορούν το οριστικό στάδιο. Δηλαδή απο 01.01.2002 θα πρέπει να μετατραπούν τα έντυπα, τα βιβλία, οι κινητές αξίες, οι μηχανές καταμέτρησης, καθώς και οι διαδικασίες μεταφοράς μετρητών του Δημοσίου.

✓ οι φορολογικές δηλώσεις που θα υποβληθούν μέσα στο 2001 και θα αφορούν εισοδήματα και μεταβιβάσεις περιουσιακών στοιχείων του έτους αυτού, είναι δυνατό να υποβάλλονται ή σε δραχμές ή σε Ευρώ, με αμετάκλητη επιλογή.

Έτσι, ο υπολογισμός του φόρου, το εκκαθαριστικό σημείωμα και η κάθε μορφής επικοινωνία με τον φορολογούμενο, θα γίνεται από τις υπηρεσίες, στο νόμισμα, το οποίο ο ίδιος έχει επιλέξει.

✓ για την τήρηση των βιβλίων κατά την έναρξη του μεταβατικού σταδίου μπορεί να χρησιμοποιούνται είτε δραχμές είτε Ευρώ. Επίσης μπορεί να επιτρέπεται και μεταβολή του νομίσματος από δραχμές σε Ευρώ κατά την διάρκεια του 2001, με την προϋπόθεση να γίνεται στην αρχή κάθε φορολογικής περιόδου ΦΠΑ.

✓ κατά την έναρξη του οριστικού σταδίου και μέχρι το τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2002 θα απαιτηθεί, με ειδική διαδικασία, σταδιακή προσαρμογή των φορολογικών ταμειακών μηχανών στο Ευρώ και στα δεκαδικά ψηφία.

✓ για τις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας, κατά το μεταβατικό στάδιο, προτείνεται τα ποσά να εκφράζονται σε δραχμές και σε Ευρώ, αλλά η επιστροφή των φόρων να γίνεται μόνο σε δραχμές.

✓ τη δημιουργία νέων λογαριασμών και την επίλυση προβλημάτων που θα επηρεαστούν από την εισαγωγή του Ευρώ, όπως η κεφαλαιοποίηση των εξόδων μετατροπής ή ο συνυπολογισμός τους στην λογιστική αξία παγίων στοιχείων ενεργητικού. Το κεφαλαιοποιημένο κόστος πρέπει να αποσβεσθεί σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, δηλαδή κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης οικονομικής ζωής.

Ωστόσο, θα πρέπει να επιλυθούν κάποια επιμερούς προβλήματα από την πλευρά των τραπεζών, πριν την προσαρμογή των λογιστικών συστημάτων τους, τα οποία σχετίζονται με :

➤ την απόφαση για εγγραφή προβλέψεων στον ισολογισμό για το κόστος προσαρμογής στο ενιαίο νόμισμα, γεγονός το οποίο προβλέπεται παρά το ότι δεν υφίσταται η απαραίτητη προϋπόθεση «της ύπαρξης σχέσεως

με τρίτους». Επίσης, είναι δυνατόν να αποσβεσθούν, σε μικρότερο χρονικό διάστημα απ'ότι αρχικά προεβλέπετο, στοιχεία η ωφέλιμη οικονομική ζωή των οποίων μειώνεται εξαιτίας της εισαγωγής του Ευρώ (Μηχανές ελέγχου γνησιότητας, ATM's, συστήματα που αντικαθίστανται κλπ).

➤ τις οικονομικές καταστάσεις θυγατρικών εταιρειών ή υποκαταστημάτων που είναι εκφρασμένες σε νομίσματα τρίτων χωρών.

➤ την ανάπτυξη προγραμμάτων που σχετίζονται με την υποβολή στοιχείων σε Ευρώ στην Τράπεζα της Ελλάδος ή στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

➤ τον αυξημένο όγκο δεδομένων λόγω της διπλής παρακολούθησης.

#### iv. MARKETING

Παράλληλα όμως, με όλο το φάσμα των αλλαγών των λειτουργιών των τραπεζών, θα πρέπει να ενεργοποιηθεί και ο τομέας Marketing και δημοσίων σχέσεων.

Η προσαρμογή του Marketing θα πρέπει να είναι συνυφασμένη με το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής του ενιαίου νομίσματος και να αφορά σχεδιασμό και αλλαγές στους παρακάτω τομείς:

##### Έντυπα Προβολής

➤ Αναθεώρηση όλων των υπαρχόντων τραπεζικών εντύπων στα οποία να αποτυπώνονται και οι νέες απαιτήσεις και χαρακτηριστικά των συναλλαγών (π.χ. παράλληλη εμφάνιση στα statements των πελατών των συναλλαγών τους σε Δραχμές και Ευρώ κλπ).

➤ Επανατύπωση διαφημιστικών φυλλαδίων

➤ Ευρεία αξιοποίηση και χρήση των διαθέσιμων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και του INTERNET για εκτενή πληροφόρηση σχετικά με το

Ευρώ σε συνδυασμό με την έναρξη διαφημιστικής εκστρατείας προσέλκυσης πελατών.

### Προϊόντα

- Παρακολούθηση της τραπεζικής αγοράς για τη διερεύνηση του βαθμού ετοιμότητας και προσαρμογής των ανταγωνιστριών τραπεζών.
- Έγκαιρο σχεδιασμό νέων προϊόντων που σχετίζονται με το Ευρώ και προσαρμογή συστημάτων και διαδικασιών για την υποστήριξή τους.
- Εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων και της συγκυρίας για την προσέλκυση πελατείας.

### Ενημέρωση πελατών

- Ενημέρωση και διαχείριση ερωτημάτων των πελατών, σχετικά με τους λογαριασμούς σε νομίσματα της ζώνης Ευρώ, τα επιτόκια, την μετατροπή των δραχμικών λογ/σμών σε Ευρώ, την τύχη των συμβάσεών τους κλπ.
- Επικοινωνία με τους πελάτες σχετικά με την αποτύπωση των υπολοίπων σε Ευρώ για τα κεφάλαια που προηγουμένως τηρούνταν χωριστά σε λογαριασμούς DEM, FRE, κλπ.
- Επαναβεβαίωση των πελατών σχετικά με την ασφάλεια των καταθέσεών τους στις τράπεζες κατά τη μετατροπή του νομίσματος.
- Καθορισμό υπευθύνου και τηλεφωνικού αριθμού για άμεση απάντηση στα ερωτήματα που θα αντιμετωπίσει το ευρύ κοινό της τράπεζας γύρω από ζητήματα που αφορούν το ενιαίο νόμισμα.
- Συνεργασία για συντονισμό δράσεων με δημόσιες υπηρεσίες, διοργάνωση ημερίδων με φορείς, επιμελητήρια, οργανώσεις του επιχειρηματικού κόσμου & του συναλλασσόμενου κοινού.
- Ενημέρωση και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε πελάτες-επιχειρήσεις με εξειδικευμένες ανάγκες.

## ν. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη διάρθρωση του προσωπικού των τραπεζών. Η συρρίκνωση των εργασιών συναλλάγματος και οι αλλαγές που θα προκύψουν από την αναμενόμενη αύξηση του τραπεζικού ανταγωνισμού θα μεταβάλει σε πολλούς τομείς το εύρος δραστηριότητας των υπαλλήλων της Τράπεζας. Παράλληλα, λόγω της προσαρμογής των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών στο περιβάλλον λειτουργίας του Ευρώ, θα προκύψει μερική ή ακόμα και συνολική διαφοροποίηση στο γνωστικό αντικείμενο των εργαζομένων σε όλους σχεδόν τους τομείς της τραπεζικής εργασίας. Επιπλέον, οι υπάλληλοι των τραπεζών θα αντιμετωπίζουν για μακρό χρονικό διάστημα τα ερωτήματα και τις ανησυχίες των πελατών τους γύρω από το Ευρώ. Είναι σαφές, ότι υπό το πρίσμα των εξελίξεων στον τραπεζικό τομέα, η ετοιμότητα μιας τράπεζας σε σχέση με τον ανταγωνισμό σχετίζεται και με τον έγκαιρο βαθμό κατανόησης εκ μέρους των υπαλλήλων της, του νέου περιβάλλοντος, γεγονός που απαιτεί ποιοτικές παρεμβάσεις στο συντελεστή εργασία. Η ολοκληρωμένη αντίληψη του εργασιακού δυναμικού γύρω από τις ευρωεξελίξεις προσδίδει στην τράπεζα ένα συγκριτικό πλεονέκτημα απέναντι στον ανταγωνισμό, τον υπάλληλο δηλαδή που κατανοεί και συμμετέχει στη διαδικασία ανάπτυξης της τράπεζας και όχι τον υπάλληλο που εκτελεί εντολές τραπεζικών εργασιών αποκομμένος από τους στόχους και τις προοπτικές της τράπεζας.

Η εκπαιδευτική λοιπόν πρωτοβουλία, όπως ακριβώς και η ενημερωτική, μπορεί να αναληφθεί και να υλοποιηθεί τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συλλογικό περιλαμβάνοντας τις εξής ενέργειες από την πλευρά της τράπεζας :

➤ Ενημέρωση του προσωπικού της τράπεζας σε θέματα Ευρώ, σχετικά με τη διαδικασία και τις φάσεις της νομισματικής ενοποίησης, τους μηχανισμούς και τους θεσμούς που θα λειτουργούν στα πλαίσια της ΟΝΕ, το νομικό και λειτουργικό καθεστώς του Ευρώ και τις επιπτώσεις και αλλαγές που αναμένονται στο ελληνικό τραπεζικό χώρο σε επίπεδο υπηρεσιών και προϊόντων.

➤ Επανεκπαίδευση του προσωπικού της τράπεζας που λειτουργεί σε τομείς και υπηρεσίες που θα δεχθούν τις άμεσες επιδράσεις από το Ευρώ (π.χ. εργασίες συναλλάγματος, Dealing Room).

➤ Ενημέρωση των στελεχών της τράπεζας ανά τομέα και αντικείμενο ευθύνης μέσω εξειδικευμένων σεμιναρίων σχετικά με το περιεχόμενο της ΟΝΕ και τις επιπτώσεις και μεταβολές της λειτουργίας της τράπεζας στη ζώνη του Ευρώ.

➤ Παραγωγή ενημερωτικού υλικού με τη μορφή εκπαιδευτικού εγχειριδίου και οπτικοακουστικών μέσων που ενδεχόμενα θα βελτιώσουν την επιμόρφωση του προσωπικού.

Συμμετοχή της τράπεζας σε Εθνικά ή Ευρωπαϊκά προγράμματα επιμόρφωσης στελεχών π.χ. Eurotrain/Κοινοτικού προγράμματος Adapt.

## **7. ΛΟΙΠΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΑ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ**

Το **Ενεργητικό** των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ζώνη του Ευρώ κυριαρχείται από τις **χορηγήσεις**. Στο τέλος του 1998, το μερίδιο των χορηγήσεων στο σύνολο του Ενεργητικού ανήλθε σε 72,5% συμπεριλαμβανομένων των χορηγήσεων τόσο σε κατοίκους της ζώνης Ευρώ όσο και σε εκείνους εκτός ζώνης. Από το ποσοστό αυτό, σημαντικό μέρος που αντιστοιχεί σε περισσότερο του 20% του συνόλου του Ενεργητικού (ή το 30% περίπου του συνόλου των χορηγήσεων) αφορά σε **διατραπεζικούς δανεισμούς** δηλαδή σε απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και το υπόλοιπο 52,5% περίπου σε χορηγήσεις προς επιχειρήσεις & ιδιώτες.

Τα αντίστοιχα ποσοστά στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες είναι σημαντικά χαμηλότερα, με τις χορηγήσεις να προσεγγίζουν το 36% του συνόλου του Ενεργητικού.



Αντίθετα, τα ομόλογα συμμετέχουν με μεγαλύτερο ποσοστό της τάξεως του 30% περίπου στο σύνολο του Ενεργητικού των Ελληνικών εμπορικών τραπεζών, ο συντριπτικός όγκος των οποίων αφορά σε κρατικούς τίτλους ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στα πιστωτικά ιδρύματα των χωρών της ζώνης ανέρχεται στο 16%, το ήμισυ μόνο των οποίων αφορά σε κρατικά ομόλογα, γεγονός που καταδεικνύει την ανάπτυξη των εταιρικών ομολόγων και ομολογιών στις χώρες αυτές.

Βασικό χαρακτηριστικό του ενεργητικού των Ελληνικών τραπεζών είναι το υψηλό ποσοστό που καταλαμβάνει το Ταμείο και τα διαθέσιμα στην Κεντρική Τράπεζα (15%) λόγω των συναλλακτικών ιδιαιτεροτήτων που υποχρεώνει τις Τράπεζες σε διατήρηση μεγαλύτερων αποθεμάτων Ταμείου σε μετρητά και κυρίως λόγω των υψηλών δεσμεύσεων στην Τράπεζα της Ελλάδος επί των δραχμικών καταθέσεων και συναλλάγματος των Εμπορικών Τραπεζών.

Επομένως, η λειτουργία των Ελληνικών Τραπεζών στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά θα έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των διαθέσιμων πόρων που τοποθετούνται στο Ταμείο, στην Κεντρική Τράπεζα υπό μορφή υποχρεωτικών δεσμεύσεων και στην αγορά των κρατικών τίτλων, ενώ θα ενισχυθούν οι τοποθετήσεις σε χορηγήσεις προς τον ιδιωτικό τομέα και σε τιτλοποιημένα δάνεια (ομολογίες πιστωτικών ιδρυμάτων, εταιρικά ομόλογα κλπ).

Με την τιτλοποίηση δανείων και άλλων απαιτήσεων οι Τράπεζες απαλλάσσουν το ενεργητικό τους από δάνεια που απαιτούν υψηλή κεφαλαιακή κάλυψη και μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα κεφάλαιά τους σε δραστηριότητες με πιο υψηλή απόδοση.

Οι ανακατατάξεις αυτές στις τοποθετήσεις των ελληνικών τραπεζών θα λειτουργήσουν θετικά στα έσοδα από τόκους αντισταθμίζοντας εν μέρει τις απώλειες από τον περιορισμό των εργασιών συναλλάγματος εξαιτίας του Ευρώ, από την συμπίεση των spreads και από την ένταση του ανταγωνισμού.

Οι καταθέσεις συνιστούν το 69% του συνόλου του Παθητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων των χωρών της ζώνης στο τέλος του 1998, από το οποίο οι διατραπεζικές καταθέσεις έχουν ένα αξιόλογο μερίδιο, αντανακλώνοντας, όπως και στη περίπτωση του Ενεργητικού, τη σημασία των διατραπεζικών δραστηριοτήτων για τις τράπεζες της ζώνης του Ευρώ. Το υψηλότερο ποσοστό των συνολικών καταθέσεων (74%) προέρχεται από την τοπική αγορά (εντός περιοχής Ευρώ), με ομοιογενή κατανομή κατά διάρκεια: overnight, υπό συμφωνημένη διάρκεια ή υπό προειδοποίηση. Παρά ταύτα, οι καταθέσεις από κατοίκους της ζώνης του ευρώ, σε χώρες διαφορετικές από τη χώρα της έδρας του πιστωτικού ιδρύματος, αυξήθηκαν ταχύτερα κατά το 1998 από τις τοπικές καταθέσεις.

Τα ομόλογα που εκδόθηκαν από τα πιστωτικά ιδρύματα ανήλθαν στο 15% του συνόλου του Παθητικού κατά το 1998 και τα κεφαλαιακά και άλλα αποθεματικά στο 5%.

Όσον αφορά στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες, θα πρέπει να επισημανθεί η υψηλότερη εξάρτησή τους στην άντληση κεφαλαίων από τις καταθέσεις, το ποσοστό των οποίων στο σύνολο του Ενεργητικού ανέρχεται στο 82%. Το μεγαλύτερο μέρος είναι καταθέσεις ταμιευτηρίου, ενώ οι καταθέσεις όψεως καταλαμβάνουν συγκριτικά χαμηλότερο μερίδιο. Επίσης, ο δανεισμός των ελληνικών τραπεζών μέσω ομολογιακών δανείων, πιστοποιητικών καταθέσεων (CDs) και Διατραπεζικών πράξεων είναι αρκετά περιορισμένος. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών αυτών πηγών άντλησης κεφαλαίων και η μείωση των τραπεζικών καταθέσεων, συνιστούν τις κυριότερες εξελίξεις στην λειτουργία των ελληνικών τραπεζών στην ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά και στο κοινό νόμισμα. Προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικό ρόλο θα παίζει και η ανάπτυξη των αγορών χρήματος και κεφαλαίου καθώς και η διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών.

Η περιορισμένη διεθνοποίηση αποτελεί επίσης ένα βασικό χαρακτηριστικό των ελληνικών τραπεζών, το οποίο εκτιμάται ότι πρόκειται να μεταβληθεί σημαντικά. Προς την κατεύθυνση αυτή καθοριστικό ρόλο θα διαδραματίσει το ενιαίο νόμισμα το οποίο διευκολύνει σημαντικά τις διασυνοριακές συναλλαγές, με την εύκολη σύγκριση επιτοκίων και

προμηθειών, με την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου και κυρίως με την δημιουργία της ψυχολογίας ότι η Ευρωπαϊκή αγορά είναι πλέον «εγχώρια».

#### ι. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

Απο την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 1999 το Ευρώ, ως γνωστό, υπάρχει ως αυτοτελές νόμισμα σε λογιστική μορφή στις συναλλαγές, ενώ τα εθνικά νομίσματα των 11 χωρών που συμμετέχουν στη ζώνη του Ευρώ εξακολουθούν να υπάρχουν μόνον ως δεκαδικές υποδιαίρέσεις του ενιαίου νομίσματος. Από την ημερομηνία αυτή, λοιπόν, οι Ελληνικές τράπεζες προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες που σχετίζονται με το Ευρώ, όπως είναι και οι χορηγήσεις δανείων σε Ευρώ, τα οποία όμως θα πρέπει να επισημανθεί ότι αποτελούν χρηματοδοτήσεις σε συνάλλαγμα, δηλαδή εμπεριέχουν συναλλαγματικό κίνδυνο. Ο κίνδυνος αυτός είναι δυνατόν να εκτιμηθεί στον βαθμό της απόκλισης της αγοραίας (fixing) ισοτιμίας της Δραχμής/Ευρώ σε σχέση με την κεντρική ισοτιμία.

Κατά την διάρκεια του 2001 όμως, τα δάνεια σε Ευρώ που θα χορηγούν οι Τράπεζες παύουν να έχουν συναλλαγματικό κίνδυνο και επομένως θα μπορούν να ενθαρρύνουν τους πελάτες τους σε άνοιγμα λογ/σμών Ευρώ, τονίζοντας ότι είναι δυνατόν να πραγματοποιούνται χρεώσεις και πιστώσεις και σε Δραχμές, χωρίς επιβάρυνση, με τις τιμές μετατροπής (δηλαδή χωρίς *ecart*).

Με τον τρόπο αυτό, η μετάβαση στο Ευρώ και από την πλευρά της Τράπεζας, αλλά και από την πλευρά των πελατών γίνεται σταδιακά, επιτυγχάνεται η εξοικείωση με το νέο νόμισμα και περιορίζεται το πλήθος των λογαριασμών στα εθνικά νομίσματα, διευκολύνοντας το έργο της υποχρεωτικής μετατροπής τους σε Ευρώ κατά την 31/12/2001.

Θα πρέπει ωστόσο, να δούμε τις ενέργειες στις οποίες θα χρειαστεί να προβούν οι Ελληνικές τράπεζες τόσο ως τις 31.12.2000, όπου το Ευρώ θα αποτελεί ξένο νόμισμα για την Ελλάδα, όσο και κατά την περίοδο όπου η

χώρα μας θα ενταχθεί στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και το Ευρώ θα καταστεί επίσημο νόμισμα.

Όσον αφορά τις χορηγητικές εργασίες στις οποίες οι Ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να προβούν ή έχουν ήδη προβεί μέχρι το τέλος του 2000, αναφορικά είναι :

- ✓ Να ανάγουν χορηγητικούς λογαριασμούς σε Ευρώ, όπως τα δάνεια σε συνάλλαγμα και να μετατρέπουν σε Ευρώ, κατόπιν επιθυμίας των πελατών τους, υφιστάμενους λογαριασμούς που τηρούνται στα εθνικά νομίσματα των χωρών που συμμετέχουν στην ζώνη του Ευρώ.
- ✓ Να είναι σε θέση να απεικονίζουν τα στοιχεία (υπόλοιπα, τόκοι, προμήθειες κτλ.) των χορηγήσεων σε Δραχμές και Ευρώ.
- ✓ Να προσαρμόσουν τις εκθέσεις και τις αναφορές τους σχετικά με τα μεγέθη των χορηγήσεων, προς τις εποπτικές αρχές.
- ✓ Να έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση του προσωπικού τους στο νέο περιβάλλον και τέλος
- ✓ Να ενημερώσουν τους πελάτες τους με συστηματικό τρόπο (τηλεφωνικές γραμμές, σύμβουλοι πελατείας, ηλεκτρονικά μέσα κλπ.)

Απο την άλλη, οι Ελληνικές τράπεζες, θα πρέπει να πραγματοποιήσουν ένα σύνολο ενεργειών, απαραίτητες για την προετοιμασία τους και μάλιστα στο σύντομο χρονικό διάστημα του ενός έτους (01/01 – 31/12/2001), οι οποίες συνίστανται στις εξής :

- ✓ Να προσαρμόσουν τα συστήματά τους, ώστε να έχουν την δυνατότητα να δέχονται χρεώσεις ή πιστώσεις είτε σε δραχμές, είτε σε Ευρώ, ανεξάρτητα αν η σύμβαση και ο λογαριασμός του δανείου τηρείται σε δραχμές ή Ευρώ.
- ✓ Να προσαρμόσουν τις εφαρμογές των χορηγήσεων, ώστε να δέχονται δεκαδικές υποδιαίρεσεις και να εφαρμόζουν τιμές μετατροπής και τους κανόνες στρογγυλοποίησης.

✓ Να σχεδιάσουν νέα προϊόντα σε Ευρώ ή να επανασχεδιάσουν τα υφιστάμενα χορηγητικά προϊόντα προσαρμοσμένα στο νέο περιβάλλον και στις νέες αυξημένες απαιτήσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων.

✓ Να προβούν σε σύνταξη νέων διαδικασιών λειτουργίας για τα νέα χορηγητικά προϊόντα σε Ευρώ.

✓ Να επανακαθορίσουν τις αρμοδιότητες για τις πιστοδοτήσεις στην εγχώρια και ξένη αγορά καθώς και νέες αρμοδιότητες στα εγκριτικά κλιμάκια για χορηγήσεις σε Ευρώ.

✓ Να έχουν τη δυνατότητα παράλληλης χρήσης των στοιχείων των πελατών σε Δραχμές και Ευρώ.

✓ Να μετατρέψουν όλα τα ιστορικά στοιχεία των εφαρμογών των χορηγήσεων, αλλά και τα οικονομικά στοιχεία των πελατών σε Ευρώ (ισολογισμούς, φύλλα συνεργασίας, αποδόσεις, δείκτες κτλ.), ώστε να είναι διαχρονικά δυνατές οι συγκρίσεις.

✓ Να ενημερώσουν τους πελάτες τους για τα νέα όρια σε Ευρώ και τις ενδεχόμενες αλλαγές στις συμβάσεις τους.

✓ Να μετατρέψουν τις εγγυήσεις και τα ενέχυρα σε Ευρώ.

✓ Να προσαρμόσουν τους τιμοκαταλόγους τους λαμβάνοντας υπόψιν και τις συστάσεις περί τραπεζικών χρεώσεων και περί διαφάνειας.

✓ Να προβούν σε διόρθωση των συμβάσεων στα σημεία που αναφέρεται επιτόκιο αναφοράς (π.χ. LIBOR ) και να συμφωνήσουν αμοιβαία για αναγραφή άλλου επιτοκίου βάσης, και τέλος

✓ Να μετατρέψουν τα καθυστερημένα δάνεια και τα καλύμματά τους σε Ευρώ (κεφάλαιο, επιτόκιο, έξοδα κτλ.) με παράλληλη ενημέρωση των πελατών.

Όλοι, λοιπόν, οι λογαριασμοί θα πρέπει να έχουν μετατραπεί σε Ευρώ, την 01/01/2002, οι τόκοι των δανείων θα εκφράζονται σε Ευρώ, και οι ανατιμολόγησή τους στις συμβάσεις κυμαινόμενου επιτοκίου θα γίνεται πλέον στα επιτόκια του Ευρώ.

Τα μακροπρόθεσμα δάνεια, συγκεκριμένα τα στεγαστικά, σταθερού επιτοκίου, όπου ο σχετικός συμβατικός όρος λήγη μετά το 2002, οπότε το Ευρώ θα αποτελεί πλέον το μοναδικό νόμισμα, θα επανατιμολογηθούν σε Ευρώ μετά την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου του 2002.

Το επιτόκιο που θα έχει συμφωνηθεί κατά σύναψη της σύμβασης θα είναι δεσμευτικό για τον δανειολήπτη, έστω και αν τα επιτόκια της αγοράς έχουν μειωθεί σημαντικά, στα επίπεδα του Ευρώ.

Όσον αφορά τους τόκους των δανείων που έχουν συναφθεί σε δραχμές, μετά την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου του 2002 θα εκφράζονται σε Ευρώ και θα βασίζονται στο επιτόκιο του Ευρώ που θα έχει συμφωνηθεί κατά την επανατιμολόγηση του δανείου. Δηλαδή, στο πλαίσιο της αρχής της συνέχειας των συμβάσεων, ο πελάτης είναι "κλειδωμένος" σε όλη τη συμβατική διάρκεια σταθερού επιτοκίου, στα υψηλότερα επιτόκια της Δραχμής, ενώ τα επιτόκια της αγοράς, τα υπόλοιπα των λογαριασμών και η αποπληρωμή του δανείου εκφράζονται πλέον σε Ευρώ.

Ωστόσο, λόγω της εντάσης του ανταγωνισμού, οι Ελληνικές τράπεζες αναμένεται να ακολουθήσουν το παράδειγμα των Ευρωπαϊκών. Προκειμένου, δηλαδή, να μην δημιουργηθούν δυσαρέσκειες στο συναλλασσόμενο κοινό και να αποφευχθεί η διαρροή πελατών (είτε με την αποπληρωμή του δανείου είτε με τη μεταφορά της σύμβασης σε άλλη τράπεζα ) θα δοθεί η δυνατότητα στους πελάτες των τραπεζών, είτε να εξαγοράσουν το σταθερού επιτοκίου δάνειό τους με ένα άλλο κυμαινόμενου επιτοκίου σε Ευρώ, είτε να μετατρέψουν το δάνειό τους κατ' ευθείαν σε κυμαινόμενου επιτοκίου έναντι κάποιας επιβάρυνσης, χαμηλότερης σε σχέση με την ποινή που προβλέπεται για την μονομερή μετατροπή που προβλέπεται για την μονομερή μετατροπή των συμβάσεων.

Η εξέλιξη όμως αυτή, κατά την περίοδο όπου η διαφορά μεταξύ των επιτοκίων αυτών των συμβάσεων και των επιτοκίων της αγοράς είναι θετική, προκαλεί ζημιά για τις τράπεζες και επομένως θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψιν τους το ενδεχόμενο αυτό κατά την τιμολόγηση και προώθηση των προϊόντων τους σταθερού επιτοκίου.

Τα μακροπρόθεσμα τώρα δάνεια που έχουν συναφθεί σε νομίσματα εκτός ζώνης Ευρώ θα ακολουθήσουν τους όρους που έχουν συμφωνηθεί και ο υπολογισμός των τόκων θα σχετίζεται με την ισοτιμία της δραχμής με το νόμισμα της τρίτης χώρας.

Μετά την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 2001, όταν το Ευρώ θα ισχύσει και για την Ελλάδα, οι τόκοι των δανείων αυτών θα συνδέονται με την ισοτιμία του Ευρώ με το νόμισμα της τρίτης χώρας.

Τέλος, σημειώνεται ότι όλα τα πιστωτικά προϊόντα των τραπεζών (δάνεια βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα, ανοιχτοί αλληλόχρεοι λογαριασμοί, factoring απαιτήσεων, ενέγγυες πιστώσεις, εγγυητικές επιστολές, προθεσμιακές επιστολές, προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος κτλ.) θα παρέχονται πλέον και σε Ευρώ.

## ii. ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ.

Όπως και στην περίπτωση των χορηγήσεων, οι τράπεζες προσφέρουν λογαριασμούς καταθέσεων από την αρχή του 1999, οι οποίοι όμως είναι λογαριασμοί καταθέσεων σε συνάλλαγμα. Οι πελάτες δηλαδή αναλαμβάνουν τον συναλλαγματικό κίνδυνο αφού η αξία του λογαριασμού αυξομειώνεται ανάλογα με την διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας Δραχμής/Ευρώ. Κατά την διάρκεια του έτους που διανύουμε, υπάρχει μεγαλύτερη σύγκλιση επιτοκίων μεταξύ της Δραχμής και του Ευρώ, και επιθυμία από μέρους των πελατών να ανοίξουν λογ/σμούς σε Ευρώ έτσι ώστε να επωφεληθούν από την προσέγγιση της αγοραίας ισοτιμίας προς την κεντρική ισοτιμία Δραχμής/Ευρώ.

Από το 2001 όμως, όταν η Ελλάδα θα συμμετέχει στην ζώνη του Ευρώ, παύει να υφίσταται ο συναλλαγματικός κίνδυνος καθώς το Ευρώ θα είναι το επίσημο νόμισμα της χώρας και η Δραχμή θα αποτελεί υποδιαίρεσή του με σταθερή & αμετάκλητη τη μεταξύ τους ισοτιμία. Έτσι, το έτος αυτό θα μπορούν οι δραχμικοί λογαριασμοί να μετατρέπονται σταδιακά σε λογαριασμούς Ευρώ αφού δεν θα επιβαρύνονται με έξοδα μετατροπής, δεν

θα υπάρχει διαφορά στα επιτόκιά τους και επιπλέον, θα μετατραπούν την 31/12/2001 υποχρεωτικά πλέον σε Ευρώ.

Θα πρέπει δηλαδή, να αποτελεί πολιτική της τράπεζας, η ενημέρωση και παρότρυνση των πελατών, να προτιμούν, εφόσον το επιθυμούν φυσικά, να ανοίγουν λογαριασμούς κατευθείαν σε Ευρώ και όχι σε ένα από τα εθνικά νομίσματα.

Οι λόγοι που αιτιολογούν την πολιτική αυτή είναι οι εξής :

- τα εθνικά νομίσματα των 11 χωρών αποτελούν υποδιαιρέσεις του Ευρώ δηλαδή είναι διαφορετική απεικόνιση του ίδιου νομίσματος και επομένως δεν υπάρχει συναλλαγματικός κίνδυνος στις μεταξύ τους συναλλαγές,

- οι χρεοπιστώσεις καθώς και οποιαδήποτε συναλλαγή, εμβάσματα, επιταγές, κλπ, μπορούν να γίνουν σε οποιοδήποτε από τα εθνικά νομίσματα και στο Ευρώ, ανεξάρτητα από το νόμισμα τήρησης του λογαριασμού. Οι μετατροπές θα πραγματοποιούνται με βάση τις αμετάκλητα καθορισμένες ισοτιμίες των συμμετεχόντων εθνικών νομισμάτων έναντι του Ευρώ & επομένως δεν επιβαρύνονται με *escat* μετατροπής,

- ο συναλλαγματικός κίνδυνος των εθνικών νομισμάτων και του Ευρώ σε σχέση με την Δραχμή είναι ίδιος,

- τα επιτόκια των λογ/σμών σε οποιοδήποτε εκ των εθνικών νομισμάτων και στο Ευρώ είναι τα ίδια, και επιπλέον,

οι υφιστάμενοι την 31/12/2001 λογαριασμοί σε εθνικά νομίσματα της ζώνης του Ευρώ θα μετατραπούν υποχρεωτικά σε Ευρώ όπως προαναφέραμε.

Στον τομέα των καταθέσεων δηλαδή, η εισαγωγή του Ευρώ αναμένεται να οδηγήσει σε επιτάχυνση των αλλαγών παρά το γεγονός ότι οι δυνάμεις που διατηρούν τον εθνικό κατακερματισμό σε κάθε κράτος, παραμένουν προς το παρόν ανέπαφες και για κάποιο χρονικό διάστημα ισχυρότερες εκείνων που δημιουργούν τις αντίθετες τάσεις.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που θα μπορούσαν να αναφερθούν ότι θα επιφέρουν αλλαγές στον χώρο είναι η διάδοση του *direct banking* και η



αλλαγή στις προτιμήσεις των πελατών με κατεύθυνση σε άλλες μορφές αποταμίευσης και μείωση των τραπεζικών καταθέσεων τους.

Το Ευρώ εκτιμάται ότι θα έχει αντίκτυπο και στις δύο αυτές δυνάμεις:

- Αφ' ενός μπορεί να επιταχύνει την υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών διανομής προϊόντων καθώς δημιουργείται μία μεγαλύτερη αγορά σε ένα ενιαίο νόμισμα και με μεγαλύτερη ομοιογένεια,

- Αφετέρου, η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου σε συνδυασμό με την σημαντική μείωση των ονομαστικών επιτοκίων μπορεί να αυξήσει την τάση των retail καταθετικών πελατών των Τραπεζών για την αναζήτηση εναλλακτικών μορφών επενδύσεων με υψηλότερες αποδόσεις (Ομόλογα, Αμοιβαία Κεφάλαια, ασφαλιστικά προγράμματα κ.ά).

Η ανάγκη για την ίδρυση δικτύου υποκαταστημάτων –γεγονός που θεωρείται σημαντικό εμπόδιο για είσοδο στη retail τραπεζική - θα χάσει τη σημασία του με τη διάδοση των νέων τεχνολογιών διανομής των προϊόντων. Σε αυτή τη διαδικασία, εκείνα τα προϊόντα που απαιτούν προσωπική επαφή, παροχή συμβουλών και γνώση της τοπικής αγοράς, θεωρούνται και τα περισσότερο προστατευμένα, ενώ άλλα περισσότερο τυποποιημένα προϊόντα retail, προωθούνται μέσω των καναλιών του direct banking. Δηλαδή, η διασυνورياκή προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών μέσω απομακρυσμένης βάσης, δίχως την ίδρυση υποκαταστημάτων, θα μπορούσε να διαδοθεί καθώς η ηλεκτρονική τραπεζική αναπτύσσεται.

Δεδομένης της ανάπτυξης της ηλεκτρονικής τραπεζικής και ιδιαίτερα των ATM's προκειμένου οι τράπεζες να περιορίσουν το κόστος τους ανά μονάδα προϊόντος, χρησιμοποιούν τα εν λόγω σημαντικά φθηνότερου κόστους, μέσα προώθησης και διανομής καταθετικών προϊόντων, με αποτέλεσμα να αναμένεται ένταση των πιέσεων για περαιτέρω μείωση των υποκαταστημάτων. Η προοπτική αυτή όμως είναι πιο πιθανή στις περισσότερο αναπτυγμένες τραπεζικές αγορές των χωρών της Δυτικής Ευρώπης και λιγότερο στην Ελλάδα όπου υπάρχουν ακόμη σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των Retail εργασιών, αλλά και των υποκαταστημάτων, αφού ο αριθμός τους υπολείπεται του μέσου ευρωπαϊκού. Στην Ελλάδα αντιστοιχούν 2,4 υποκαταστήματα τραπεζών ανά 10.000 κατοίκους, ενώ ο

μέσος Ευρωπαϊκός όρος είναι διπλάσιος (4,8 υποκαταστήματα ανά 10.000 κατοίκους). Το φαινόμενο αυτό είναι εντονότερο στα ATM's, όπου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ο αριθμός τους είναι τριπλάσιος (4,4 ATM's/10.000 κατοίκους) σε σχέση με τον αριθμό τους στην Ελλάδα (1,5 ATM's/10.000 κατοίκους).

Εκτός όμως, των δύο ανωτέρω παραγόντων, δηλαδή η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής τραπεζικής και των εναλλακτικών μορφών αποταμιεύσεων, οι οποίοι διαμορφώνουν την γενικότερη τάση στον τομέα των καταθέσεων, η δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς με κοινό νόμισμα, ειδικότερα για τις ελληνικές τράπεζες, θα έχει τις εξής επιπτώσεις:

♦ **Ανάπτυξη άλλων πηγών άντλησης δανειακών κεφαλαίων (πλην καταθέσεων)**

Η υψηλή εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από τις παραδοσιακές κατηγορίες καταθέσεων αναμένεται να περιοριστεί με την ανάπτυξη και άλλων πηγών άντλησης δανειακών κεφαλαίων όπως είναι οι διατραπεζικοί δανεισμοί, τα ομολογιακά δάνεια, τα πιστοποιητικά καταθέσεων κ.ά. Οι μορφές αυτές δανεισμού είναι ήδη περισσότερο αναπτυγμένες στις Ευρωπαϊκές χώρες.

♦ **Ανάπτυξη των διασυνοριακών συναλλαγών**

Το Ευρώ επίσης θα αυξήσει την ικανότητα των ελληνικών τραπεζών να χρηματοδοτήσουν τον δανεισμό τους σε μια άλλη χώρα της ζώνης του Ευρώ, από την τοπική βάση των καταθέσεών τους. Επίσης, με το ενιαίο νόμισμα διευκολύνεται η διεύρυνση της πελατειακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτός εθνικών συνόρων.

Καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των διασυνοριακών συναλλαγών θα παίξουν τα πανευρωπαϊκά συστήματα πληρωμών τα οποία επιτρέπουν την ασφαλή, γρήγορη και φθηνότερη διακίνηση κεφαλαίων.

♦ **Εναρμόνιση & εκλογίκευση νομοθετικών, φορολογικών κ.ά. διατάξεων**

Στην κατεύθυνση αυτή εντάσσεται και η μείωση του ποσοστού των υποχρεωτικών δεσμεύσεων υπό την έννοια ότι στην ενιαία πλέον αγορά θα

πρέπει να καταργηθούν ή αναθεωρηθούν κυρίως οι διατάξεις εκείνες που βλάπτουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των ελληνικών και ξένων τραπεζών, ώστε να αποφευχθούν ανεπιθύμητες στρεβλώσεις στην ενιαία αγορά.

♦ **Μείωση του πλήθους των λογαριασμών καταθέσεων**

Είναι προφανές ότι, η μετάβαση από το πολυνομισματικό σύστημα στο ενιαίο νόμισμα θα μειώσει το πλήθος των λογαριασμών αφού οι λογαριασμοί που ετηρούντο στα 11 εθνικά νομίσματα θα ενσωματωθούν πλέον σε έναν, στο Ευρώ. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει το ενδεχόμενο, επ' ευκαιρία της μετατροπής όλων των Δραχμικών λογαριασμών σε Ευρώ, πολλοί πελάτες υπό την προτροπή των Τραπεζών, να θελήσουν να τακτοποιήσουν και να ενοποιήσουν μερικούς από τους ανενεργούς λογαριασμούς τους σε έναν ή και περισσότερους. Προς την κατεύθυνση αυτή ενδεχομένως να λειτουργήσει θετικά και η αποτίμηση σε Ευρώ των δραχμικών λογ/σμών με μικρουπόλοιπα όπου πλέον φαίνονται ως ασήμαντα (π.χ. λογ/σμός 10.000 Δρχ. μετατρέπεται σε 28,31 μόλις Ευρώ). Έτσι, αμβλύνεται το πρόβλημα του μεγάλου πλήθους λογ/σμών με πολύ χαμηλά υπόλοιπα που παρουσιάζεται στις μεγάλες κυρίως ελληνικές τράπεζες, περιορίζοντας το κόστος λειτουργίας των καταθέσεών τους.

♦ **Μείωση των καταθέσεων σε συνάλλαγμα**

Η σύγκλιση των επιτοκίων και κυρίως η μεγαλύτερη συναλλαγματική σταθερότητα του Ευρώ έναντι των τρίτων νομισμάτων περιορίζει την ανάγκη για τήρηση λογαριασμών σε συνάλλαγμα στο περιβάλλον της ΟΝΕ. Το ενδεχόμενο αυτό γίνεται ισχυρότερο στην περίπτωση που καθιερωθεί το Ευρώ ως διεθνές νόμισμα παρακράτησης πλούτου και συναγωνίζεται το Δολάριο Αμερικής.

♦ **Σαφέστερος διαχωρισμός καταθετικών προϊόντων**

Η λειτουργία των ελληνικών τραπεζών στην ενιαία, πιο σύγχρονη και ανεπτυγμένη αγορά της Ευρώπης θα έχει ως αποτέλεσμα και την προσαρμογή των παραδοσιακών καταθέσεων στα Ευρωπαϊκά πρότυπα, όπου οι βασικές κατηγορίες (όψεως, ταμειυτήριο, προθεσμίας) παρουσιάζουν σαφέστερα χαρακτηριστικά. Γενικότερα, τα κύρια χαρακτηριστικά των

λογαριασμών (ρευστότητα, κίνδυνος, απόδοση) θα αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία.

Οι καταθετικοί λογαριασμοί θα διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- οι λογαριασμοί που καλύπτουν συναλλακτικές ανάγκες και επομένως θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από υψηλή ρευστότητα, χαμηλούς κινδύνους, λοιπές παροχές (επιταγές, πάγιες εντολές κλπ) αλλά με χαμηλή απόδοση.
- οι επενδυτικοί λογ/σμοί με περιορισμένη ρευστότητα, μεγαλύτερο κίνδυνο και υψηλότερες αποδόσεις.

Επομένως, ο κορμός των καταθέσεων στις ελληνικές τράπεζες, το ταμειυτήριο (αποτελούν πάνω από το 50% του συνόλου των καταθέσεων) με την σημερινή του μορφή που απολαμβάνει υψηλή ρευστότητα και υψηλά πραγματικά επιτόκια, θα περιορίσει περαιτέρω την σημασία του και θα προσαρμοστεί περισσότερο με τα χαρακτηριστικά ενός *current* λογαριασμού.

Ωστόσο, οι τράπεζες, προκειμένου να προσαρμοστούν στο Ευρώ και να αντιμετωπίσουν όλες αυτές τις επικείμενες αλλαγές, θα πρέπει να προβούν στις εξής ενέργειες :

- απαραίτητες μηχανογραφικές προσαρμογές που να επιτρέπουν στους λογαριασμούς να λειτουργούν ως υποδιαίρεση του Ευρώ κατά το μεταβατικό στάδιο, δηλαδή να πραγματοποιούνται συναλλαγές τόσο σε Δραχμές όσο και σε Ευρώ, ανεξάρτητα από το νόμισμα που τηρείται ο λογ/σμός,
- προσαρμογή των μηχανογραφικών εφαρμογών καταθέσεων ώστε να δέχονται δεκαδικές υποδιαίρεσεις και να τηρούν τους κανόνες μετατροπής, στρογγυλοποίησης, εκτοκισμού και τιμολόγησης. Προετοιμασία για την μετατροπή τους σε Ευρώ κατά το τελικό στάδιο (31/12/2001),
- προσαρμογή των πληροφοριακών συστημάτων, συμπεριλαμβανομένων και των συστημάτων διαχείρισης πληροφοριών διοίκησης, για διπλή απεικόνιση σε Δραχμές και Ευρώ τόσο των συναλλαγών όσο και των υπολοίπων των λογαριασμών, κατά την μεταβατική περίοδο,

- μετατροπή των λογαριασμών ανταποκριτών, των συστημάτων πληρωμών και συμψηφισμού,
- προσαρμογή των ιστορικών στοιχείων για να είναι δυνατή η σύγκρισή τους διαχρονικά,
- προσαρμογή των αναφορών προς τις εποπτικές και άλλες αρχές
- προσαρμογή των εντύπων, statements, μηχανογραφικών καταστάσεων ώστε να καλύπτουν τις ανωτέρω ανάγκες,
- εκπαίδευση προσωπικού προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις νέες απαιτήσεις. Η εκπαίδευση θα πρέπει να έχει ήδη ξεκινήσει από το 1999 και να εμπλουτίζεται συνεχώς με εμπειρίες που αποκομίζονται από τις χώρες που συμμετέχουν στην ζώνη του Ευρώ,
- ενημέρωση πελατείας, έκδοση φυλλαδίων, διοργάνωση ημερίδων κλπ που να απευθύνονται τόσο στο ευρύ συναλλασσόμενο κοινό όσο και στις διάφορες κατηγορίες πελατών,
- προσαρμογή των τιμολογίων ώστε να καλύπτονται οι απαιτήσεις περί χρεώσεων τραπεζικών εργασιών και διαφάνειας στις συναλλαγές σε Ευρώ,
- δημιουργία νέων προϊόντων με γνώμονα τη διεύρυνση και την εξειδίκευση της πελατειακής βάσης,
- δημιουργία ευέλικτης & χαμηλού κόστους οργάνωσης της διάθεσης των προϊόντων Retail με την υιοθέτηση και ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών,
- ανάπτυξη συνεργασιών με άλλους χρηματοπιστωτικούς φορείς για την δημιουργία και προώθηση σύγχρονων προϊόντων εντός της χώρας, αλλά και εκτός, στις άλλες χώρες της ζώνης Ευρώ,
- ανάπτυξη παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων στο Ευρώ (Financial Futures, Interest Rates, Swaps, Options κá) τα οποία να εγγυώνται καλλίτερες αποδόσεις και να απευθύνονται σε μεγαλύτερη, απ' ό τι σήμερα, γκάμα πελατών,

- προετοιμασία για εναρμόνιση των κανόνων αγοράς (υπολογισμός δεδουλευμένων τόκων, εργάσιμες ημέρες, valeurs κλπ).

Απο την άλλη, οι αποδόσεις των αποταμιευτικών καταθέσεων στην Δραχμή παραμένουν υψηλές αφού τα πραγματικά επιτόκια είναι σημαντικά μεγαλύτερα έναντι των χωρών της ζώνης του Ευρώ. Με την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ οι αποδόσεις αυτής της κατηγορίας καταθέσεων θα περιοριστούν προσεγγίζοντας τα επίπεδα των άλλων χωρών. Η εξέλιξη αυτή όμως δεν αναμένεται να περιορίσει ουσιαστικά το κόστος άντλησης κεφαλαίων των τραπεζών δεδομένης της υποκατάστασης, όπως προαναφέρθηκε, μέρους των καταθέσεων των μικροαποταμιευτών από κεφάλαια μεγάλων επενδυτών και εταιρειών (Α/Κ, χρηματιστηριακές, ασφαλιστικές, διαχείρισης κεφαλαίων κ.ά), οι οποίοι έχουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα και απαιτούν υψηλότερες αποδόσεις. Επίσης, προκειμένου οι τράπεζες να περιορίσουν το κόστος άντλησης κεφαλαίων μέσω της ίδρυσης υποκαταστημάτων, ενδεχομένως να επιλέξουν τον δανεισμό ή και την συνεργασία με άλλους οργανισμούς οι οποίοι αντλούν καταθέσεις με φθηνότερο κόστος όπως είναι οι Συνεταιριστικές και Δημοτικές Τράπεζες.

### iii. ΟΜΟΛΟΓΑ

Η εισαγωγή του Ευρώ, θα αυξήσει αναμφίβολα το εύρος και το βάθος της Ευρωπαϊκής Αγοράς ομολόγων. Στις μέρες μας ο όγκος των συναλλαγών της αγοράς ομολόγων στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται περίπου στα δύο τρίτα της αντίστοιχης των Η.Π.Α. Ένας από τους λόγους αυτής της διαφοράς είναι οι πολυάριθμες εκδόσεις ομολόγων σε δολάρια Η.Π.Α. από ξένους εκδότες. Κατά συνέπεια, η νέα αγορά ομολόγων σε Ευρώ αναμένεται να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον όχι μόνο αυτών των εκδοτών που τώρα δανείζονται σε νομίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και άλλων από τρίτες χώρες. Παράλληλα, η επίτευξη από τα κράτη – μέλη των στόχων της μακροοικονομικής σύγκλισης θα οδηγήσει σε σταδιακή συρρίκνωση των δανειακών αναγκών τους και αναμένεται να προκαλέσει αντίστοιχη μείωση

στα ονομαστικά και πραγματικά επίπεδα επιτοκίων, με σημαντικές θετικές επιπτώσεις στις αγορές ομολόγων και μετοχών.

Οι διαφορές επιτοκίων που σχετίζονται με το συναλλαγματικό κίνδυνο θα εξαλειφθούν μετά την εισαγωγή του Ευρώ. Οι διαφορές, όμως, που οφείλονται στον πιστωτικό κίνδυνο (ή στην περίπτωση των κρατικών ομολόγων στον κίνδυνο χώρα ) και σε κάποιο βαθμό στον κίνδυνο ρευστότητας θα παραμείνουν και θα δικαιολογούν την ύπαρξη των όποιων διάφορων επιτοκίων. Είναι δε αναγκαίο να τονισθεί οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας (του χρέους του δημοσίου και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων ) θα αποκτήσουν ιδιαίτερα μεγάλη σημασία λόγω της διευρυνόμενης διαφοροποίησης χαρτοφυλακίων σε Ευρωπαϊκή βάση και της ασυμμετρίας πληροφόρησης σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο στον οποίο είναι εκτεθειμένος κάθε εκδότης.

Βέβαια, πρίν από την υλοποίηση των παραπάνω, πρέπει να προηγηθεί η επίλυση ορισμένων βασικών τεχνικών ζητημάτων, όπως :

- η μετατροπή του υφιστάμενου αποθέματος ομολόγων
- η εναρμόνιση των κανόνων αγοράς, καθώς και
- ο διακανονισμός, η τιμολόγηση και η φορολόγηση των τίτλων.

#### **α. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ.**

Το κυριότερο ζήτημα προσαρμογής των αγορών ομολόγων στα κράτη – μέλη της Ε.Ε. είναι αυτό της μετατροπής του υφιστάμενου αποθέματος ομολόγων σε Ευρώ ( bond redenomination ). Η μετατροπή των ομολόγων αποτελεί άμεση προτεραιότητα για την ταχεία και ομαλή μετάβαση προς το νέο νόμισμα, γιατί κατ'αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί η λεγόμενη "κρίσιμη μάζα συναλλαγών" σε Ευρώ που θα αποτελέσει επιβεβαίωση ότι η καθιέρωση του νέου νομίσματος θα είναι ένα μη ανατρέψιμο εγχείρημα. Ειδικά για την Ελλάδα, πρέπει να έχουν πάντως προηγηθεί ορισμένες ενέργειες αναγκαίες για τον πλήρη εκσυγχρονισμό των αγορών ομολόγων, σύμφωνα με τα

ισχύοντα διεθνώς. Στις ενέργειες αυτές εντάσσονται κυρίως η δημιουργία μιας ρευστής δευτερογενούς αγοράς κρατικών ομολόγων και φυσικά, η απούλοποίηση των κρατικών χρεογράφων που έχει δρομολογηθεί απο το 1997 και αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ελαχιστοποίηση του κόστους της μετατροπής.

Το Ελληνικό Δημόσιο, αν και δεν έχει καμία απολύτως υποχρέωση να εκδίδει τίτκους σε Ευρώ έως το τέλος του 2000, πρέπει να έχει ενθαρρύνει την ανάπτυξη μιας ρευστής αγοράς ομολόγων σε Ευρώ. Απο την πλευρά τους οι τράπεζες πρέπει να εναρμονίσουν τις λειτουργίες προς τους διεθνείς κανόνες αγοράς (market rules and conventions), σύμφωνα πάντα με τις παραμέτρους που θα ορισθούν απο τους αρμόδιους φορείς. Τα ειδικότερα θέματα για τα οποία απαιτείται εναρμόνιση αφορούν τα ακόλουθα :

- Τα ελάχιστα ποσά διαπραγμάτευσης, γεγονός που συνεπάγεται την ευθύνη συγκέντρωσης ποσοτήτων ομολόγων που προκύπτουν απο την διαφορά του καινούργιου ελάχιστου ποσού διαπραγμάτευσης ( board lot ) και του παλαιότερου (πρίν την μετατροπή).

- Τον τρόπο υπολογισμού δεδουλευμένων τόκων τόσο για τη wholesale αγορά όσο και για τη retail.

- Τη μέθοδο μετατροπής του υφιστάμενου αποθέματος χρέους, αν δηλαδή οι μετατροπές γίνουν ξεκινώντας απο τον επενδυτή προς τον εκδότη (μέθοδος botton – up ) ή απο τον εκδότη προς τον επενδυτή (μέθοδος top – down ).

Η μετατροπή του υφιστάμενου χρέους αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη δημιουργία ρευστών δευτερογενών αγορών ομολόγων στο νέο νόμισμα. Συγκεκριμένα για την χώρα μας, ο τομέας του Δημοσίου Χρέους και κυρίως η διαδικασία μετατροπής των εκδόσεων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου σε Ευρώ αποτελεί μια υπόθεση η οποία απασχολεί ήδη τις αρμόδιες υπηρεσίες του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Στο Εθνικό Σχέδιο της Ελλάδος για τη μετάβαση στο Ευρώ προβλέπονται για τα επόμενα δύο χρόνια πιλοτικές εφαρμογές που αφορούν στη μετατροπή ορισμένων εκδόσεων που θα αποτελέσουν αντικείμενο των πιλοτικών αυτών εφαρμογών θα είναι η έκδοσή τους σε λογιστική μορφή (άυλοι τίτλοι), ο τύπος του επιτοκίου τους, η ρευστότητα τους και το εύρος της



διασποράς τους στο επενδυτικό κοινό. Ως μέθοδος μετατροπής επιλέγεται η μέθοδος "Bottom – up" με στρογγυλοποίηση στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο και για τον συνολικό αριθμό τίτλων της ίδιας έκδοσης ανά κτήτορα.

Κατά την ίδια χρονική περίοδο, δηλαδή μέχρι το τέλος του 2000, θα πρέπει να γίνει καταγραφή του συνόλου του θεσμικού πλαισίου σχετικά με τις εκδόσεις τίτλων του Δημοσίου και θα εντοπιστούν οι περιπτώσεις αλλαγών. Επίσης προβλέπεται η καταγραφή των επιπτώσεων από την μετατροπή του χρέους σε Ευρώ, στις λειτουργίες της διοίκησης (προϋπολογισμός, ισοζύγιο χρέους, εξυπηρέτηση χρέους κ.λ.π.) καθώς και στις λειτουργίες των λοιπών φορέων που συμμετέχουν στις αγορές κρατικών τίτλων (Τράπεζα της Ελλάδας, πιστωτικά ιδρύματα, εμπορικές τράπεζες, χρηματιστήριο κ.τ.λ.).

Την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 2001, ταυτόχρονα με την είσοδο της χώρας μας στην τρίτη φάση της ΟΝΕ, όλοι οι διαπραγματεύσιμοι δευτερογενώς και με λογιστική μορφή τίτλοι του Ελληνικού Δημοσίου θα μετατραπούν σε Ευρώ. Και για αυτήν την μετατροπή θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος "Bottom-up" και οσοντελεστής μετατροπής θα ισούται με την τελική αμετάκλητη συναλλαγματική ισοτιμία Δραχμή/Ευρώ (κλείδωμα ισοτιμίας).

Για το υφιστάμενο την 1/1/2001 χρέος της κεντρικής διοίκησης το οποίο θα είναι σε Ευρωπαϊκά νομίσματα χωρών που θα έχουν πλήρως ενταχθεί στην ΟΝΕ πριν από την συμμετοχή της Ελλάδας, θα υπάρχει η δυνατότητα μετατροπής σε Ευρώ από την ημερομηνία συμμετοχής της χώρας στη ζώνη Ευρώ ή μεταγενέστερα.

Κατά την μεταβατική περίοδο (δηλαδή από 1/1/2001 μέχρι 31/12/2001) οι νέες εκδόσεις κρατικών τίτλων θα γίνονται σε Ευρώ, εφ' όσον φυσικά η χώρα μας εξασφαλίσει τη συμμετοχή της στην ΟΝΕ. Τα άληκτα Ομόλογα και Έντονα Γραμμάτια που θα ήταν εξοφλητέα σε δραχμές, αλλά όμως θα έχουν ήδη μετατραπεί σε Ευρώ (1/1/2001) θα είναι διαπραγματεύσιμα στη δευτερογενή αγορά, σε Ευρώ. Για εκείνους τους επενδυτές, που κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, επιθυμούν να συναλλάσσονται σε δραχμές, θα πρέπει ίσως να προβλεφθεί η ύπαρξη ανάλογης ευκολίας από το Υπουργείο Οικονομικών και την Τράπεζα της Ελλάδας.

Στην τελική φάση, δηλαδή κατά την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου του 2002, οι εκδόσεις τίτλων και οι εξοφλήσεις υποχρεώσεων θα γίνονται σε Ευρώ, ενώ θα

καταργηθούν οι όποιες μεταβατικές ευκολίες συναλλαγής και εξόφλησης τίτλων σε δραχμές.

### β. ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΓΟΡΑΣ

Η εναρμόνιση των κανόνων αγοράς (market rules and conventions) αποτελεί επίσης αναγκαία συνθήκη για την επίτευξη ικανοποιητικής ρευστότητας στις αγορές ομολόγων προτείνοντας :

- ο υπολογισμός των δεδουλευμένων τόκων να γίνεται σύμφωνα με το σύστημα actual \ actual, και
- ο διακανονισμός σε διάστημα τριών ημερών, όπως είθισται να ισχύει στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης, οι τιμές διαπραγμάτευσης ( quotes ) είναι επιθυμητό να γίνονται σε δεκαδικά ψηφία και όχι σε κλάσματα ογδών ή δεκάτων έκτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ	
ΟΡΟΙ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.	
ΧΩΡΑ	Υπολογισμός ημερών δεδουλευμένων τόκων
Αυστρία	30/360
Βέλγιο	30/360
Δανία	30/360
Φινλανδία	30/360
Γαλλία	Actual/Actual
Γερμανία	30/360
Ελλάδα	Actual/365
Ιρλανδία	30/360
Ιταλία	30/360+1 ημέρα
Λουξεμβούργο	30/360
Ολλανδία	30/360
Πορτογαλία	30/360
Ισπανία	Actual/Actual
Σουηδία	30/360
Ηνωμένο Βασίλειο	Actual/365
Ευρω - ομόλογα	30/360

Οι κανόνες αυτοί προτείνεται να ισχύσουν για τις διατραπεζικές αγορές, αφήνοντας τη διακριτική ευχέρεια στις τράπεζες να καθορίσουν ειδικότερους

κανόνες με την πελατεία τους στις εθνικές αγορές. Υπάρχουν πάντως και θέματα για τα οποία δεν προτείνονται καθόλου κανόνες εναρμόνισης, όπως η συχνότητα πληρωμής τοκομεριδίων. Επίσης, σημειώνεται ότι οι νέοι εναρμονισμένοι κανόνες αγορών δεν πρέπει να ισχύσουν για παλαιές εκδόσεις που δεν έχουν μετατραπεί. Τέλος, οι εκδόσεις κρατικών χρεογράφων στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να συντονισθούν, ώστε να διευκολυνθεί ο προγραμματισμός της κατανομής ρευστότητας εκ μέρους των επενδυτών.

### Υ. ΛΟΙΠΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η ομαλή λειτουργία της αγοράς ομολόγων ματέ την καθιέρωση του Ευρώ εξαρτάται φυσικά και απο ένα ευρύ φάσμα άλλων ενεργειών που αφορούν στην καθημερινή εκτέλεση συναλλαγών στο νέο νόμισμα. Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει συνοπτικά ορισμένες τέτοιες ενέργειες, που άπτονται της φορολόγησης, λογιστικής απεικόνισης, τιμολόγησης και θεματοφυλακής των τίτλων.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
Θεματοφυλακή και διακανονισμός	<ul style="list-style-type: none"> <li>• απούλοποίηση τίτλων,</li> <li>• δυνατότητα αυτόματης ανανέωσης τίτλων στη λήξη τους,</li> <li>• μετατροπή τίτλων θεσμικών και ιδιωτών επενδυτών, στρογγυλοποίηση δεκαδικών και διευθέτηση υπολοίπων.</li> </ul>
Τιμολόγηση τίτλων	<ul style="list-style-type: none"> <li>• σμίκρυνση των περιθωρίων μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης και βελτίωση του βάθους της αγοράς,</li> <li>• δημιουργία benchmarks.</li> </ul>
Αναφορά αποτελεσμάτων	<ul style="list-style-type: none"> <li>• προσαρμογή του ελληνικού λογιστικού σχεδίου στα διεθνή πρότυπα,</li> <li>• ομοιόμορφη μεθοδολογία εμφάνισης και αποτίμησης πράξεων για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά.</li> </ul>
Φορολογική μεταχείριση	<ul style="list-style-type: none"> <li>• εναρμόνιση φορολογικής αντιμετώπισης κινητών αξιών και του ελληνικού λογιστικού σχεδίου με διεθνείς πρακτικές και ομοιόμορφη απεικόνιση στοιχείων και αποτελεσμάτων για όλους τους τίτλους όλων των εκδοτών.</li> </ul>

## Γ. Η Επίδραση του Ευρώ στο Χώρο των Επιχειρήσεων.

### 1. Σε τι θα ωφεληθούν οι επιχειρήσεις.

Η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες στη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων λόγω μιας σειράς παραγόντων όπως είναι η εξάλειψη του κόστους μετατροπής των εθνικών νομισμάτων και της αβεβαιότητας συναλλαγματικών ισοτιμιών, της μακροοικονομικής σταθερότητας και της ανόδου του επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας καθώς και της διατήρησης του κόστους δανεισμού σε χαμηλά επίπεδα.

Παράλληλα, αναμένεται να διευρυνθούν οι εναλλακτικές δυνατότητες δανεισμού και άντλησης δανειακών και ιδίων κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις θα μεταβάλουν τον τρόπο επιχειρησιακής δράσης και στρατηγικής ανάπτυξης, με στόχο την εκμετάλλευση αυτής της σταθερότητας καθώς και των οικονομιών κλίμακας που δημιουργεί το περιβάλλον της Νομισματικής Ένωσης. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η εξάλειψη του κόστους ανταλλαγής των νομισμάτων και η μείωση του ασφαλίστρου για τον συναλλαγματικό κίνδυνο που ενσωματώνεται στα επιτόκια κατά μισή ποσοστιαία μονάδα θα προκαλέσει μακροπρόθεσμα μία σωρευτική αύξηση του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά 10% μέσω της αύξησης των επενδύσεων.

Συνοπτικά, τα άμεσα αποτελέσματα της εισαγωγής του Ευρώ, αφορούν:

- τον περιορισμό της συναλλαγματικής αβεβαιότητας,
- την μείωση του κόστους συναλλαγών, λόγω της εξάλειψης του κόστους μετατροπής των εθνικών νομισμάτων και της μείωσης των άλλων τραπεζικών προμηθειών,

- την ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε σταθερότερο οικονομικό περιβάλλον
- την ταχύτητα, ασφάλεια και κόστος στις διασυνοριακές πληρωμές και γενικότερα στην κίνηση κεφαλαίων,
- την απλοποίηση των επιχειρηματικών συναλλαγών στα πλαίσια της εναρμόνισης των αγορών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- τη βελτίωση των όρων χρηματοδότησης με τα χαμηλά επιτόκια του Ευρώ,
- τη διαφάνεια και άμεση συγκρισιμότητα των τιμών γεγονός που διευκολύνει την πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές προϊόντων και πρώτων υλών,
- την αύξηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας λόγω αύξησης τόσο του όγκου του διασυνοριακού εμπορίου, όσο και του ανταγωνισμού,
- τη σταθερότητα των τιμών (χαμηλός πληθωρισμός), καθοριστικός παράγοντας στον προγραμματισμό και ανάπτυξη της δραστηριότητας των επιχειρήσεων και τέλος,
- τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς των περίπου 300 εκατομμυρίων καταναλωτών.

## **2. Τι κινδύνους αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στο νέο περιβάλλον.**

Το μέγεθος των αναμενόμενων θετικών επιδράσεων του Ευρώ και η κατανομή τους μεταξύ των επιμέρους χωρών θα εξαρτηθούν από την ικανότητα προσαρμογής των οικονομιών στο νέο πλαίσιο λειτουργίας των αγορών και την ενιαία νομισματική πολιτική καθώς και από την αποτελεσματική εθνική οικονομική πολιτική. Τα οφέλη από την εισαγωγή του Ευρώ δεν θα κατανεμηθούν αυτόματα και συμμετρικά σε όλες τις χώρες. Ο

επιμερισμός τους θα εξαρτηθεί από την ευελιξία και την αποτελεσματική οργάνωση των αγορών και τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να αξιοποιήσουν τις νέες ευκαιρίες που διανοίγονται. Οι επιχειρήσεις θα είναι πλέον περισσότερο, απ' ό,τι στο παρελθόν εκτεθειμένες στους νόμους της ανοικτής ενιαίας αγοράς.

Η όξυνση του ανταγωνισμού συνεπάγεται μεγαλύτερη προσπάθεια για την επίτευξη ικανοποιητικού αποτελέσματος. Όσες ελληνικές επιχειρήσεις δεν προσαρμόσουν την λειτουργία τους εγκαίρως και αποτελεσματικά στο νέο περισσότερο απαιτητικό και ανταγωνιστικό περιβάλλον αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να εκτοπιστούν από την αγορά λόγω χαμηλής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας.

Δηλαδή, όλο και περισσότερο τα προϊόντα θα τιμολογούνται σε επίπεδα που θα αντιπροσωπεύουν το επίπεδο παραγωγικότητας, τις δαπάνες των συντελεστών παραγωγής και την πραγματική ζήτηση, σε αντίθεση με τις σημερινές στρεβλώσεις στις αγορές που δημιουργεί ο κρατικός παρεμβατισμός. Έτσι, όλο και περισσότερο οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής, όπως η εργασία, θα εκφράζουν διαφορές στην παραγωγικότητα.

Αλλά το σημαντικότερο όφελος θα προκύψει καθώς οι πρόσδοι, τα κέρδη και γενικότερα η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων δεν θα εξαρτώνται πλέον από πλασματικές ισοτιμίες (υποτιμήσεις νομίσματος), ειδικές ρυθμίσεις, προνόμια και ενισχύσεις ορισμένων κλάδων ή μεμονωμένων επιχειρήσεων κλπ.

Επομένως, ο βαθμός και ο χρόνος επέλευσης των επιπτώσεων από την εισαγωγή του Ευρώ είναι πιθανόν να διαφέρουν σημαντικά όσο υφίστανται διαφορετικοί κανόνες λειτουργίας των αγορών στις χώρες που συμμετέχουν στην ΟΝΕ (νομοθετικό πλαίσιο, φορολογία, διοικητικοί κανονισμοί, επιχορηγήσεις κλπ), οι οποίοι δημιουργούν προβλήματα στην ανάπτυξη του διασυνοριακού εμπορίου και στην εξέλιξη μιας πανευρωπαϊκής αγοράς. Όσο πιο γρήγορα αμβλυνθούν αυτές οι διαφορές, τόσο πιο γρήγορα το ενιαίο νόμισμα θα συνεισφέρει στην ολοκλήρωση των αγορών. Η χώρα μας για παράδειγμα βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους Ευρωπαίους ανταγωνιστές μας που απολαμβάνουν ήδη τα ενεργητικά αποτελέσματα των

επιπτώσεων από την εισαγωγή του Ευρώ αφού η έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ έγινε από την 1/1/99. Οι επιχειρήσεις εκτός των Ελληνικών συνόρων έχουν κερδίσει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα ως προς το κόστος των χρησιμοποιούμενων από αυτούς κεφαλαίων, και της εξάλειψης του συναλλαγματικού κινδύνου στις Ευρωπαϊκές συναλλαγές, ενώ τα αντίστοιχα πλεονεκτήματα για τις Ελληνικές επιχειρήσεις θα αργήσουν πολύ, τουλάχιστον μέχρι την 1/1/2001 που θα γίνει η έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ. Έτσι η Ελληνική επιχείρηση, που ήδη αντιμετωπίζει συγκριτικό μειονέκτημα σε σχέση με τους Ευρωπαίους ανταγωνιστές της στα θέματα χρηματοδότησης, λόγω των υψηλών πραγματικών επιτοκίων στην Ελλάδα, και τη συναλλαγματική πολιτική της σκληρής δραχμής, θα υποχρεωθεί να αντιμετωπίσει ένα ακόμα επιπλέον μειονέκτημα: δεν θα μπορεί να απολαύσει τα ενεργητικά αποτελέσματα της χρήσης του Ευρώ σε αντίθεση με τους ανταγωνιστές της. Η προσπάθεια επομένως θα πρέπει να εστιάζεται στο πως αυτό το πρόσθετο μειονέκτημα θα αποτραπεί και η Ελληνική επιχείρηση θα μπορέσει πολύ γρήγορα να συμμετάσχει στα οφέλη που συνεπάγεται η καθιέρωση του Ευρώ στα θέματα χρηματοδότησης της επιχειρηματικής δράσης.

### **3. Η εισαγωγή του Ευρώ ειδικότερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.**

Όπως αναφέραμε πιο πάνω οι Ελληνικές επιχειρήσεις θα πρέπει να κάνουν έναν αλματώδη αγώνα για να φτάσουν τις αντίστοιχες Ευρωπαϊκές. Ένας ακόμη λόγος που το επιβεβαιώνει αυτό είναι ότι ο μεγαλύτερος όγκος των επιχειρήσεων στον Ελληνικό χώρο είναι οικογενειακές, με μικρό κεφάλαιο και επομένως λιγότερο ευέλικτες στις εξελίξεις. Πάνω σ'αυτές στηρίζεται ουσιαστικά η Ελληνική οικονομία. Θα μπορούσε να σκεφτεί κάποιος ότι με τα νέα δεδομένα στην Ελλάδα θα επιζηήσουν μερικές μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες από τώρα έχουν κάνει βήματα εξέλιξης. Όμως η Οικονομική και Νομισματική Ένωση γνωρίζοντας την ιδιομορφία της Ελληνικής οικονομίας παράσχει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μεγαλύτερη ευελιξία – τόσο από εμπορική όσο και χρηματοπιστωτική άποψη – γεγονός που θα καταστήσει

πολλές τέτοιες εταιρείες ισχυρότερες και ανταγωνιστικότερες. Ειδικότερα οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες μέχρι σήμερα:

- ήταν περισσότερο εκτεθειμένες έναντι των μεγαλύτερου μεγέθους ανταγωνιστών τους στους συναλλαγματικούς κινδύνους.
- επιβαρύνονταν με μεγαλύτερο συγκριτικά χρηματοοικονομικό κόστος και δεν είχαν την ίδια πρόσβαση με τις μεγάλες επιχειρήσεις σε όλες τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, καθώς επίσης
- είχαν περιορισμένες δυνατότητες πρόσβασης σε νέες αγορές και ιδιαίτερα εκτός των συνόρων,

έχουν να αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους στο σταθερό οικονομικό περιβάλλον της ΟΝΕ με τα χαμηλά επιτόκια, τον περιορισμένο συναλλαγματικό κίνδυνο και το ευνοϊκότερο θεσμικό και φορολογικό περιβάλλον.

Οι παράγοντες αυτοί οι οποίοι είναι καθοριστικοί για την οικονομική ανάπτυξη, θα συντελέσουν στην αύξηση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι θα πραγματοποιούνται εξίσου αποτελεσματικά εγχώριες και διασυνοριακές συναλλαγές στο Ευρώ και ολόένα και περισσότερο η Ευρωπαϊκή αγορά θα θεωρείται ως εγχώρια. Δηλαδή, οι εξαγωγές που συνήθως παρουσιάζουν δυσχέρειες, θα μετατραπούν σε εγχώριες επιχειρηματικές δραστηριότητες με ελάχιστες δυσκολίες και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα έχουν πλέον την δυνατότητα να προσεγγίσουν μια ευρύτερη πελατειακή βάση των εν δυνάμει 300 εκατομμυρίων καταναλωτών. Η κατάσταση αυτή όμως, σε συνδυασμό με την διαφάνεια των τιμών οι οποίες θα εκφράζονται πλέον στο ενιαίο νόμισμα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, θα δημιουργήσει σκληρότατο ανταγωνισμό, γεγονός που θα υποχρεώσει τις ελληνικές επιχειρήσεις να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους και γενικότερα να βελτιώσουν την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητά τους προκειμένου να εξασφαλίσουν ακόμη και την βιωσιμότητά τους.

Στην προσπάθειά τους αυτή, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν διαθέτουν τις οικονομίες κλίμακος, την οργάνωση, τους πόρους και την τεχνογνωσία των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων, θα χρειαστούν την



υποστήριξη όλων των επιχειρηματικών φορέων και οργανώσεων καθώς και των τραπεζών.

Η υποστήριξη αυτή εστιάζεται:

- στη βελτίωση της πρόσβασης στα κοινοτικά προγράμματα και κυρίως στα διαρθρωτικά ευρωπαϊκά ταμεία,
- στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκπαίδευσης και ενημέρωσης προσωπικού και πελατών,
- στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που παρέχει η Ενιαία αγορά σε επενδυτικές επιλογές,
- στην πρόσβαση στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές αγορές χρήματος και κεφαλαίου οι οποίες προσφέρουν ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών,
- στην διείσδυση και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις Ευρωπαϊκές αγορές, με την υποστήριξη στην εξεύρεση νέων προμηθευτών και πελατών και τέλος,
- στην μεσολάβηση και υποστήριξη των τραπεζών στο αναμενόμενο κύμα συγχωνεύσεων, εξαγορών και συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων.

Είναι προφανές ότι από την επιτυχή δραστηριοποίηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο νέο περιβάλλον, οι οποίες όπως λέγεται αποτελούν την ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη και η θέση της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό περιβάλλον.

#### **4. Τρόπους με τους οποίους οι Ελληνικές επιχειρήσεις θα καταφέρουν να επωφεληθούν από την εισαγωγή του Ευρώ.**

Η έγκαιρη και αποτελεσματική προσαρμογή των επιχειρήσεων είναι η προϋπόθεση για να αξιοποιήσουν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα πλεονεκτήματα του Ενιαίου νομίσματος και της λειτουργίας τους στην διευρυμένη αγορά της Ενιαίας Ευρώπης.

Το Ευρώ θα δώσει την ευκαιρία στις Ελληνικές επιχειρήσεις να εκσυγχρονιστούν και να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους, προκειμένου να ανταγωνιστούν τις άλλες επιχειρήσεις στην ενοποιημένη αγορά. Είναι γεγονός ότι θα δεχθούν έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις όχι μόνον από το εσωτερικό αλλά και από τον ευρύτερο ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, δεδομένου ότι η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος θα κάνει τις τιμές πιο διαφανείς και πολύ εύκολα συγκρίσιμες καθώς και θα διευκολύνει τη δημιουργία ενιαίων ευρωπαϊκών αγορών.

Οι αλλαγές επιχειρησιακής πολιτικής που απαιτούνται για την επιτυχή λειτουργία μιας επιχείρησης στο ανωτέρω περιβάλλον αναφέρονται

➤ **στην απόκτηση του κατάλληλου μεγέθους** ανάλογα με τον κλάδο και στρατηγική ανάπτυξης δραστηριοτήτων στην ενιαία αγορά. Έτσι, η τάση είναι να δημιουργηθούν μεγαλύτερες επιχειρήσεις ακόμη και ισχυρά συγκροτήματα μέσω εξαγορών ή συγχωνεύσεων επιχειρήσεων καθώς επίσης και η αναζήτηση συνεργασιών με επιχειρήσεις του εξωτερικού που έχουν και το μέγεθος και την ικανότητα να λειτουργούν σε διεθνοποιημένες αγορές. Με τον τρόπο αυτόν επιδιώκεται η αξιοποίηση οικονομικών κλίμακος, η επέκταση της γεωγραφικής εμβέλειας των επιχειρήσεων, η άμεση μεγέθυνση των μεριδίων της αγοράς καθώς και η εκμετάλλευση της συμπληρωματικότητας στις δραστηριότητες των συγχωνευθέντων ή συνεργαζομένων επιχειρήσεων. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που υπολείπονται μεγέθους δεν μπορούν να διατηρήσουν μια ικανοποιητική παρουσία στην αγορά. Θα πρέπει όμως το μικρότερο μέγεθος να αντισταθμιστεί με αυξημένη

ανταγωνιστικότητα, με μειωμένο κόστος παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος, με εξειδίκευση και με δραστηριοποίηση σε μεμονωμένες αγορές και κυρίως στα όρια της χώρας.

➤ **στην βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητάς τους.** Η διατίμηση όχι μόνον των προϊόντων και υπηρεσιών σε ένα νόμισμα αλλά και των μισθών, παρέχει την δυνατότητα άμεσης σύγκρισης των τιμών από τους καταναλωτές με αποτέλεσμα να αμβλυνθούν οι σοβαρές αποκλίσεις που παρατηρούνται στις τιμές ομοειδών προϊόντων μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επομένως, αποτελεί ανάγκη επιβίωσης πλέον η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων για να μπορούν να τιμολογούν φθηνότερα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχουν, συμπιέζοντας συνεχώς το κόστος παραγωγής τους.

➤ **στην εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών.** Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει σημαντικά και η εκμετάλλευση όλων των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες περιορίζοντας το κόστος παραγωγής και προώθησης των προϊόντων. Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου θα διευκολύνει την πρόσβαση των επιχειρήσεων στην διευρυμένη αγορά των 300 περίπου εκατομμυρίων καταναλωτών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

➤ **στον επαναπροσδιορισμό της λειτουργίας και δραστηριοποίησής τους.**

Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν τον κύκλο εργασιών τους στους τομείς όπου υπάρχουν μεγαλύτερα περιθώρια ανάπτυξης και διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των άλλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Ενδεικτικό παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η επέκταση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες και προσοδοφόρες αγορές της Βαλκανικής και της ανατολικής Ευρώπης, όπου ο ανταγωνισμός δεν είναι ακόμη έντονος και η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω γεωγραφικής θέσης, φιλικών σχέσεων, γνώσης των τοπικών αγορών κλπ.

Γενικότερα, η συμμετοχή της χώρας μας στην ΟΝΕ και η εισαγωγή του Ευρώ θα πρέπει να θεωρείται η ευκαιρία ή η πρόκληση για την αναθεώρηση της οργάνωσης των επιχειρήσεων (γεωγραφικός προσδιορισμός αγοράς, προδιαγραφές των προϊόντων, πολιτική τιμολόγησης, εξυπηρέτηση πελατών, προμηθευτές, συστήματα τεχνολογίας και εξοπλισμού, μηχανογραφική οργάνωση και συστήματα χρηματοοικονομικής διαχείρισης κλπ.

## **5. Η μετάβαση των επιχειρήσεων στην Ενιαία Αγορά.**

Η λειτουργία των επιχειρήσεων στη Ζώνη του Ευρώ απαιτεί ορισμένες αναπροσαρμογές στο επίπεδο του γενικότερου επιχειρηματικού σχεδιασμού. Το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να κάνει μία επιχείρηση είναι να εντοπίσει τις στρατηγικές και επιχειρησιακές συνέπειες, που θα έχει η ΟΝΕ στις επιχειρηματικές της δραστηριότητες. Σημειώνεται ότι η μετάβαση στο Ευρώ θα επηρεάσει με διαφορετικό τρόπο, διαφορετικό βαθμό και σε διαφορετικό χρόνο την κάθε επιχείρηση, ανάλογα με τον κλάδο που δραστηριοποιείται, το μέγεθός της, τα μέσα συναλλαγών που χρησιμοποιεί (μετρητά, πιστωτικές κάρτες, εμβάσματα κλπ), την έκταση των επαφών της με το κοινό και κυρίως με το μέγεθος και το είδος των διασυνοριακών δραστηριοτήτων της. Επομένως, αφού ληφθούν υπόψιν οι ανωτέρω παράγοντες, η αξιολόγηση των επιπτώσεων θα πρέπει να πραγματοποιηθεί ξεχωριστά για τους παρακάτω τομείς. Πελάτες, προμηθευτές, προϊόντα ή υπηρεσίες, ανταγωνιστές, επιχειρηματικοί εταίροι.

Από τα αποτελέσματα του έργου αξιολόγησης των επιπτώσεων του Ευρώ θα αποφασισθεί η κατάλληλη για την επιχείρηση προσέγγιση της προετοιμασίας και ο χρόνος μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα.

Στην συνέχεια θα πρέπει να αναπτυχθεί το σχέδιο δράσης για την υλοποίηση της επιλεγείσης προσέγγισης. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει να είναι λεπτομερειακό για κάθε τομέα της επιχείρησης και να καλύπτει τον τομέα της παραγωγής των προμηθειών, της χρηματοδότησης, των συστημάτων πληροφορικής και της λογιστικής, την εκπαίδευση και επιμόρφωση του

προσωπικού. Για την διαχείριση του σχεδίου προσαρμογής της επιχείρησης θα πρέπει να διορισθεί υπεύθυνος σχετικά με το Ευρώ ο οποίος θα είναι ένα από τα στελέχη της επιχείρησης, ανάλογα με τον τομέα που θα υποστεί τις μεγαλύτερες επιπτώσεις από την έλευση του Ευρώ. Το στέλεχος αυτό θα πρέπει να είναι σε θέση να ελέγχει την πρόοδο της επιχείρησης, τους στόχους που έχει θέσει στα πλαίσια προσαρμογής της στις νέες συνθήκες αλλά και να καθοδηγεί όλους τους υπαλλήλους της επιχείρησης. Ο υπεύθυνος για το Ευρώ πρέπει να προχωρήσει στην συγκρότηση μιας ομάδας εργασίας που θα αναλάβει την υλοποίηση του σχεδίου μετάβασης. Για την εξασφάλιση της επιτυχίας, ο υπεύθυνος σ' αυτό το στάδιο θα πρέπει να προχωρήσει στις εξής βασικές ενέργειες:

- να αναθέσει ευθύνες και αρμοδιότητες κατά επιχειρηματική λειτουργία για την υλοποίηση των επιμέρους δραστηριοτήτων του σχεδίου δράσης (πελάτες, πληροφοριακά συστήματα, προμηθευτές κλπ).
- να κατανείμει τους πόρους που απαιτούνται για την υλοποίηση των δράσεων (προσωπικό που θα απασχοληθεί, νέος εξοπλισμός κλπ).
- να καθορίσει τις προθεσμίες για την ολοκλήρωση κάθε ενέργειας και συνολικά του όλου έργου.
- να παρακολουθεί και να ελέγχει τις δραστηριότητες της ομάδας Ευρώ και να διασφαλίσει την τήρηση των προθεσμιών.

Όλα αυτά είναι απαραίτητο να γίνουν ως πρώτο βήμα για την ομαλή μετάβαση των Ελληνικών επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα. Αν αναλογιστεί κανείς ότι η εισαγωγή του Ευρώ συνεπάγεται πολλές σημαντικές τεχνικές, λειτουργικές, οργανωτικές και νομισματικές αλλαγές ο υπεύθυνος είναι απαραίτητος για την καταγραφή των μεταβολών.

#### **ι. Προετοιμασία σε τεχνικό επίπεδο.**

Οι τομείς στους οποίους κατά κύριο λόγο θα πρέπει να υπάρξει προετοιμασία είναι οι εξής:

➤ κατάλογοι τιμών, όπου θα πρέπει να δημιουργηθούν δυαδικά συστήματα τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου που θα συνυπάρχουν τα δυο νομίσματα. (συναλλαγές, τιμολόγια, λογιστικά συστήματα, μηχανογραφικές εφαρμογές, καταθέσεις, δάνεια.)

➤ την μετατροπή των αξιών και την λογιστική απεικόνισή τους σε Ευρώ, καθώς και των ιστορικών στοιχείων για λόγους συγκρισιμότητας

➤ την προσαρμογή των μηχανογραφικών τους συστημάτων ενσωματώνοντας όλες τις αναγκαίες τροποποιήσεις που αφορούν τις τιμές μετατροπής, δηλαδή τις σταθερές ισοτιμίες των εθνικών νομισμάτων με το Ευρώ, την απεικόνιση όλων των αξιών με δεκαδικά, την στρογγυλοποίηση των ποσών, τους κανόνες διαφάνειας των τιμών κλπ.

➤ την προσαρμογή των τιμοκαταλόγων, των τιμολογίων και όλων των παραστατικών και εντύπων που χρησιμοποιεί η επιχείρηση

➤ την αλλαγή των ταμειακών μηχανών (αντικατάσταση ή αλλαγή του λογισμικού τους)

➤ την μετατροπή των αυτόματων μηχανών πώλησης, ώστε να δέχονται κέρματα σε Ευρώ,

➤ την ενημέρωση των πελατών τους, των προμηθευτών εσωτερικού και τρίτων χωρών και των αντιπροσώπων τους,

➤ την προσαρμογή των συστημάτων Διοικητικής Πληροφόρησης (MIS) όπως προϋπολογισμού, κοστολόγησης, διαχείρισης διαθεσίμων κλπ

την αλλαγή των λειτουργικών συστημάτων, των βάσεων δεδομένων σε όλες τις εφαρμογές προμηθευτών, πελατών κλπ.

Παρακάτω γίνεται πλήρης ανάλυση στους πιο βασικούς και πιο δαπανηρούς τομείς που απαιτείται να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα.

#### α. Προσαρμογή πληροφοριακών συστημάτων.

Η ανάγκη προσαρμογής των ηλεκτρονικών υπολογιστών στις προδιαγραφές του ενιαίου νομίσματος αντιπροσωπεύει πιθανότατα τη μεγαλύτερη τεχνική και μια σημαντική επιχειρηματική πρόκληση σε ότι αφορά

τη μετάβαση στην ONE για τις επιχειρήσεις. Όλα τα προγράμματα, οι φάκελοι, οι βάσεις δεδομένων, οι έλεγχοι και οι εκθέσεις που περιέχουν αναφορές σε χρηματοδοτικές και λοιπές οικονομικές πληροφορίες θα πρέπει να τροποποιηθούν. Οι μεγάλες εταιρείες μπορεί να έχουν ήδη εκατοντάδες ηλεκτρονικές εφαρμογές, πολλές από τις οποίες μπορούν να επηρεαστούν από το ενιαίο νόμισμα. Ορισμένες εταιρείες έχουν ήδη εκπονήσει μελέτες για την αξιολόγηση των κυριότερων συστημάτων πληροφοριών που χρησιμοποιούν. Τα προσωρινά αποτελέσματα δείχνουν ότι το μέγεθος του προβλήματος μπορεί να συγκριθεί με το πρόβλημα «του έτους 2000».

Οι σχετικές επιπτώσεις εξαρτώνται από:

➤ αν οι εν λόγω εφαρμογές αποτελούν «πακέτα τρίτων» ή έχουν αναπτυχθεί στο εσωτερικό της εταιρείας. Ενώ η τροποποίηση προϊόντων που έχουν αναπτυχθεί στο εσωτερικό μιάς επιχείρησης έχει ήδη κόστος, οι χρήστες λογισμικού τρίτων μερών θα πρέπει να ελέγξουν αν οι προμηθευτές τους σχεδιάζουν να κυκλοφορήσουν εκδόσεις των πακέτων τους συμβατές με το Ευρώ και αν οι σχετικές συμβάσεις προβλέπουν την κάλυψη του εν λόγω κόστους. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στις συμφωνίες εκχώρησης και τους περιορισμούς που απορρέουν από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδιαίτερα αν οι εργασίες προσαρμογής πραγματοποιηθούν από άλλη εταιρεία.

➤ αν τα προγράμματα έχουν δυνατότητα λειτουργίας με διαφορετικά νομίσματα, κάτι που θα διευκόλυε τη χρήση δύο νομισμάτων κατά τη μεταβατική περίοδο,

➤ την ηλικία του συστήματος ηλεκτρονικών υπολογιστών. Για τα παλαιότερα συστήματα, ίσως δεν υπάρχουν πια ορισμένες πληροφορίες και εγχειρίδια. Αυτό ισχύει τόσο για εφαρμογές που έχουν αναπτυχθεί στο εσωτερικό της επιχείρησης (όπου μπορεί να έχει συνταξιοδοτηθεί το αρμόδιο προσωπικό) όσο και για προϊόντα τρίτων μερών (των οποίων μπορεί να έχει παύσει ήδη η παραγωγή).

Οι διευθυντές των συστημάτων IT θα πρέπει να έχουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις από την ανώτατη διεύθυνση σχετικά με τη στρατηγική μετάβασης της επιχείρησης στην ONE, για παράδειγμα αν επιθυμεί η εταιρεία

να χρησιμοποιεί ένα ή και τα δύο νομίσματα κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Σημείο εκκίνησης μπορεί να αποτελέσει η ανάληψη μιας αξιολόγησης των κυριότερων συστημάτων πληροφοριών που υπάρχουν και να εξετασθούν οι διασυνδέσεις μεταξύ των συστημάτων, περιλαμβανομένων και όπου είναι εφικτό, των διασυνδέσεων με πελάτες και προμηθευτές. Θα πρέπει επίσης να εξετασθούν οι πιθανές συνέργιες με σχέδια που αφορούν το πρόβλημα «του έτους 2000». Ένας καλός κανόνας για τις επιχειρήσεις θα ήταν να χρησιμοποιούν μόνο υπάρχοντα ή νέα σχέδια τεχνολογίας των πληροφοριών που να είναι συμβατά με το ευρώ ή που να μην επηρεάζονται από τη μετάβαση στην ONE.

Παρά το γεγονός ότι η προσαρμογή των συστημάτων πληροφορικής αποτελεί επιπλέον κόστος και ενδεχομένως να έχει ως συνέπεια την καθυστέρηση για την ανάπτυξη άλλων συστημάτων που εντάσσονται στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας της επιχείρησης, εντούτοις το Ευρώ αποτελεί την ευκαιρία να αντικατασταθούν τα απηρχαιωμένα συστήματα με πακέτα Software, να επανασχεδιαστούν με βάση τις νέες τεχνολογίες και να ευθυγραμμιστούν τα συστήματα με νέες επιχειρηματικές διαδικασίες.

#### β. Προσαρμογή συστημάτων διοικητικής πληροφόρησης και εσωτερικού ελέγχου.

Τα διάφορα συστήματα πληροφόρησης που χρησιμοποιούν οι managers των επιχειρήσεων (επιχειρηματικά σχέδια, προϋπολογιστικοί & απολογιστικοί πίνακες, ταμιακές ροές κλπ) θα πρέπει από την μεταβατική τουλάχιστον περίοδο (από 1/1/2001) να απεικονίζονται σε Δραχμές και σε Ευρώ όχι μόνο για λόγους εξοικείωσης και προετοιμασίας αλλά και για να καταστεί δυνατή η παρακολούθησή τους στο στάδιο πλήρους μετάβασης. Για παράδειγμα, τα Business Plans και οι προϋπολογισμοί αν καταρτισθούν σε Δραχμές κατά την χρήση 2001, θα πρέπει να παρακολουθηθούν με απολογιστικά στοιχεία σε Ευρώ, αφού από 1/1/2002 όλες οι εκθέσεις θα συντάσσονται σε Ευρώ. Επίσης και τα υπόλοιπα συστήματα πληροφόρησης των επιχειρήσεων θα επηρεασθούν από την εισαγωγή του Ευρώ.



Συγκεκριμένα, θα χρειασθεί να αναπροσαρμοσθούν τα λογισμικά που στηρίζουν τις λογιστικές εφαρμογές, τα συστήματα μισθοδοσίας, τα μητρώα των παγίων, τα συστήματα παρακολούθησης της αξίας των αποθεμάτων, τα κοστολογικά συστήματα καθώς και οι νομικές βάσεις δεδομένων, όπου περιέχουν οικονομικές συμβάσεις. Πολλά από τα συστήματα αυτά καθώς και πλήθος άλλων εφαρμογών που θα πρέπει να προσαρμοσθούν, έχουν αγορασθεί από εξωτερικούς συνεργάτες οι οποίοι θα πρέπει να αναζητηθούν εγκαίρως και ανάλογα με τις δυνατότητες των συστημάτων και το κόστος της μετατροπής τους, να αποφασισθεί είτε η τροποποίησή τους είτε η αγορά νέων.

Το δυσκολότερο έργο όμως είναι η μετατροπή σε Ευρώ σειράς στοιχείων προηγούμενων ετών (ιστορικά στοιχεία πελατών, προμηθευτών, αποθήκης κλπ), ώστε να επιτυγχάνεται η συγκρισιμότητα των μεγεθών.

Επίσης, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου (internal controls) θα επηρεασθούν σε σημαντικό βαθμό και θα αποκτήσουν πολύ μεγαλύτερη σημασία όχι μόνον για να διαχειριστούν τα πιθανά λάθη από την προσαρμογή των επιχειρήσεων στο Ευρώ, αλλά και για να αντιμετωπισθούν οι αυξημένες απαιτήσεις λειτουργίας στις πιο οργανωμένες αγορές της ενιαίας Ευρώπης.

Ειδικότερα για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προβλέπεται υπό μορφή σύστασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η υποστήριξή τους από τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Για το συγκεκριμένο θέμα, μπορούν να χρησιμοποιήσουν πακέτα «μετάβασης στο Ευρώ» που έχουν αναπτυχθεί ήδη από μεγαλύτερες εταιρείες.

#### γ. Η διπλή αναγραφή των τιμών και οι αλλαγές που θα επιφέρει στη τιμολόγηση εμπορευμάτων.

Η χρησιμοποίηση της διπλής τιμολόγησης θα επιταθεί καθώς πλησιάζει η 1η Ιανουαρίου 2002, όπου θα ολοκληρωθεί η μετάβαση στο Ευρώ με την χρησιμοποίησή του στις καθημερινές συναλλαγές. Είναι πιθανόν να

συνεχιστεί έως την ολοκλήρωση της απόσυρσης των χαρτονομισμάτων και κερμάτων Δραχμών (δηλαδή το αργότερο έως την 1/7/2002).

Παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται νομική υποχρέωση, αναμένεται ότι κατά την μεταβατική περίοδο πολλές επιχειρήσεις και επομένως σε πολλά προϊόντα θα εφαρμοστεί η διπλή αναγραφή των τιμών. Το γεγονός αυτό κρίθηκε αναγκαίο προκειμένου να εξοικειωθεί σταδιακά το κοινό με τις νέες αξίες των προϊόντων και υπηρεσιών στο Ευρώ, να αποφευχθούν κερδοσκοπικά φαινόμενα αύξησης των τιμών κατά την μετατροπή τους στο νέο νόμισμα και κυρίως να διευκολυνθούν οι συναλλαγές. Για τον λόγο αυτό υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες που διέπουν την διπλή αναγραφή των τιμών τις οποίες θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψιν τους οι επιχειρήσεις.

Επομένως, κρίνεται απαραίτητο να καθοριστούν εγκαίρως οι νέες προδιαγραφές των ετικετών τιμών, να ξεκινήσει η παραγωγή τους, να προσαρμοστούν τα μηχανάκια τοποθέτησης των ετικετών και οι σαρωτές ώστε να λειτουργούν και στα δύο νομίσματα.

Οι εκπρόσωποι των καταναλωτών και των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου υπέγραψαν συμφωνία σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την συμμόρφωσή τους σε κανόνες συμπεριφοράς υπό μορφήν συστάσεων. Κάθε επιχείρηση που τηρεί την εν λόγω συμφωνία, αναλαμβάνει τις εξής δεσμεύσεις:

- να χρησιμοποιεί τις τιμές μετατροπής χωρίς αλλοιώσεις για τον υπολογισμό της ισότιμης αξίας στην διπλή αναγραφή τιμών,
- να εφαρμόζει πιστά τους κανόνες μετατροπής και στρογγυλοποίησης,
- να χρησιμοποιεί την διπλή αναγραφή των τιμών στα προϊόντα ή υπηρεσίες που παρέχει κατά τρόπο που να μην δημιουργεί αμφισβήτηση και
- να ενημερώνει τον καταναλωτή σχετικά με την χρήση του Ευρώ.

Οι επιχειρήσεις αυτές αποκτούν σημαντικά πλεονεκτήματα από άποψη marketing αφού όπως προβλέπεται έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν συγκεκριμένο λογότυπο (σήμα Ευρώ) που δημιουργεί εμπιστοσύνη στο κοινό για τις συναλλαγές του με επιχειρήσεις που εφαρμόζουν τις εν λόγω συστάσεις. Ο λογότυπος είναι κοινός και εγγυάται ότι η επιχείρηση ή ο

επαγγελματίας που θα κάνει χρήση αυτού, δεσμεύεται να τηρήσει τα πρότυπα καλής συμπεριφοράς στις σχέσεις του με τους πελάτες όσον αφορά στους κανόνες χρήσης του Ευρώ.

Η μορφή των εντύπων παραγγελιών και των τιμολογίων θα πρέπει να αλλάξει, εφόσον τα προϊόντα θα τιμολογούνται και σε Ευρώ κατά την μεταβατική περίοδο, στα πλαίσια της διπλής αναγραφής τιμών. Επομένως, θα πρέπει να προσαρμοστούν τα λογισμικά προγράμματα που στηρίζουν τις εργασίες παραγγελιών και τιμολόγησης. Επίσης, από 1/1/2001 και εφόσον δεν υπάρχουν διαφορετικές αμοιβαίες συμφωνίες, οι πελάτες θα δύνανται να εξοφλούν τα τιμολόγια τους, είτε σε εθνικό νόμισμα, (Δραχμή, Γερμανικό Μάρκο, Γαλλικό Φράγκο κλπ) είτε σε Ευρώ. Το γεγονός αυτό θα δημιουργήσει την ανάγκη ύπαρξης ενός συστήματος λογιστικής συμφωνίας των τιμολογίων σε Ευρώ με τις αντίστοιχες εισπράξεις σε εθνικό νόμισμα και αντιστρόφως.

Απαραίτητη επομένως είναι η έκδοση τιμοκαταλόγου και στα δύο νομίσματα για την μεταβατική περίοδο και οπωσδήποτε τιμοκαταλόγων σε Ευρώ από 1/1/2002.

Όσον αφορά στα τιμολόγια των προμηθευτών, αυτά είναι δυνατόν να εκφράζονται είτε σε Ευρώ είτε σε οποιοδήποτε νόμισμα της ζώνης του Ευρώ. Η εξόφλησή τους θα μπορεί να γίνεται σε Ευρώ ή στο εθνικό νόμισμα, αφού οι Τράπεζες θα αναλαμβάνουν να μετατρέπουν τις πληρωμές στο νόμισμα που επιθυμεί ο προμηθευτής χωρίς επιβάρυνση με έξοδα. Όμως, προκύπτει η ανάγκη ανάλογης προσαρμογής του βιβλίου παραγγελιών.

Παρακάτω υπάρχει ένας συνοπτικός πίνακας που δείχνει την προσαρμογή των επιχειρήσεων εν όψει του Ευρώ.

#### ΠΙΝΑΚΑΣ 1

#### ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Τύπος επιχείρησης	Απαιτούμενος χρόνος	Προβλεπόμενο κόστος
Εταιρίες κατασκευής ή χρήσης αυτόματων μηχανών πώλησης	3 μήνες	Χαμηλό
Μικρές εμπορικές εταιρίες	3 μήνες	100.000 ECU
Μεγάλες εμπορικές εταιρίες	3 έτη	1,1 min ECU
Μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις	3 έτη	3 min ECU
Πολυεθνικές εταιρίες	2 έτη	2,25 min ECU

## ii. Προετοιμασία στη στρατηγική πωλήσεων

Εκτός όμως από τις παραπάνω αναπροσαρμογές που αφορούν τον γενικότερο επιχειρηματικό σχεδιασμό είναι απαραίτητο να γίνουν αλλαγές και στη στρατηγική πωλήσεων των επιχειρήσεων προκειμένου όχι μόνο να επιβιώσουν αλλά και να επωφεληθούν από το νέο πλαίσιο που θέτει το κοινό νόμισμα.

Για όσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στις διεθνείς χρηματαγορές είναι απαραίτος ένας επαναπροσδιορισμός της στρατηγικής τους, καθώς με την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου ενισχύεται η έμφαση που αποδίδεται σε άλλες παραμέτρους που καθορίζουν την απόδοση. Συγκεκριμένα είναι απαραίτητη η προσαρμογή στη νέα κατάσταση που δημιουργεί η ευκολότερη πρόσβαση στις ξένες αγορές για πωλήσεις ή προμήθειες λόγω της κατάργησης των συναλλαγματικών μετατροπών. Επιπλέον, απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση προκειμένου να αντιμετωπιστεί η ενίσχυση του ανταγωνισμού σε πανευρωπαϊκό πλέον επίπεδο, αλλά και η προσαρμογή των προϊόντων τα οποία πλέον απευθύνονται σε όλους τους Ευρωπαίους καταναλωτές, καθώς και των επιχειρήσεων στις σοβαρές μεταβολές που θα γίνουν στο τομέα της χρηματοδότησης. Τα οφέλη στους όρους χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από την εισαγωγή του Ευρώ είναι σημαντικά και εστιάζονται στην μείωση του χρηματοοικονομικού κόστους και των άλλων επιβαρύνσεων στις τραπεζικές τους συναλλαγές (ως αποτέλεσμα του ανταγωνισμού και των χαμηλών επιτοκίων) καθώς και η παροχή από τις τράπεζες νέων, ποιοτικά αναβαθμισμένων προϊόντων περιορίζοντας και τις απαιτήσεις τους για εμπράγματα εξασφαλίσεις.

Επιπλέον, η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων θα απελευθερώσει σημαντικούς πόρους που κατευθύνονταν προς τον Δημόσιο Τομέα. Αυτά τα κεφάλαια θα κατευθυνθούν πλέον προς τον ιδιωτικό τομέα για την ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων. Έτσι, οι ελληνικές επιχειρήσεις θα αντλούν με ανταγωνιστικούς όρους τα απαραίτητα για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους κεφάλαια.

Εξ' ίσου σημαντική επίδραση της Ενοποίησης των χρηματοοικονομικών αγορών είναι η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης των επιχειρήσεων σε επενδυτικά κεφάλαια, πολλαπλασιάζοντας έτσι τις διόδους χρηματοδότησής τους οι οποίες με την σειρά τους συμβάλλουν στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων. Έτσι, εκτός από τον παραδοσιακό τρόπο χρηματοδότησης μέσω των τραπεζικών δανείων, οι επιχειρήσεις θα έχουν και περισσότερες επιλογές στον ενιαίο πλέον ευρωπαϊκό χώρο με την χρησιμοποίηση νέων πρωτοποριακών και ποιοτικά αναβαθμισμένων προϊόντων, καθώς επίσης και με την εκμετάλλευση των εναλλακτικών μορφών άντλησης κεφαλαίων.

Μερικές από τις επιλογές χρηματοδότησης, οι οποίες θα πρέπει να σημειωθεί ότι απευθύνονται κυρίως σε Μεγάλες επιχειρήσεις και όχι σε Μικρομεσαίες, ανάλογα με τις ανάγκες και τη μορφή κάθε επιχείρησης, είναι η άντληση κεφαλαίων μέσω:

α. των ιδιωτικών τοποθετήσεων υψηλού κινδύνου (venture capital) από εταιρείες κεφαλαίων επιχειρηματικής συμμετοχής,

β. της έκδοσης εταιρικών ομολόγων, τα οποία είναι πολύ διαδεδομένα στις ξένες κεφαλαιαγορές (ιδιαίτερα στις ΗΠΑ και την Δ. Ευρώπη). Στην ελληνική αγορά, ο κυριότερος παράγων που εμποδίζει την ανάπτυξη των εταιρικών ομολόγων, είναι το φορολογικό. Αίτημα των τραπεζών και του επιχειρηματικού κόσμου αποτελεί η κατάργηση των μεγάλων φορολογικών επιβαρύνσεων, ώστε να ενθαρρυνθεί η νέα αγορά προς όφελος δανειστών & επενδυτών. Έτσι, η αγορά εταιρικών ομολόγων θεωρείται ελκυστική με την εφαρμογή του Ευρώ και θα σηματοδοτήσει μια νέα πηγή άντλησης μακροπρόθεσμων κεφαλαίων, στην διεθνή κεφαλαιαγορά.

γ. του χρηματιστηρίου, με διευρυμένη και ευκολότερη πρόσβαση σε σχέση με το παρελθόν. Προς αυτή την κατεύθυνση, γίνονται σοβαρές ενέργειες στην χώρα μας όπως είναι η βελτίωση πριν από μερικούς μήνες του θεσμικού πλαισίου για την εισαγωγή των επιχειρήσεων στο Χ.Α.Α., η λειτουργία του χρηματιστηρίου παραγώγων αλλά και η λειτουργία εντός του 1999 της Νέας Αγοράς, η οποία θα απευθύνεται σε δυναμικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις και σε συνεργασία με άλλες όμοιες ευρωπαϊκές αγορές θα

παρέχει αυξημένη ρευστότητα προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στην άντληση κεφαλαίων.

Παράλληλα, υπάρχουν αρκετές μεγάλες Ελληνικές επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την εισαγωγή τους σε άλλα Ευρωπαϊκά χρηματιστήρια και την άντληση κεφαλαίων απο τα κέντρα αυτά. Οι Ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζουν ήδη έντονο ανταγωνισμό απο πιστωτικά ιδρύματα που δε λειτουργούν στη χώρα μας, αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών προς μεγάλες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στους τομείς χρηματοδότησης, παροχής συμβουλών και αναδοχής εκδόσεων.

Βέβαια οι παραπάνω μεταβολές δεν αναμένεται να συμβούν αυτόματα. Βραχυπρόθεσμα, η επίδραση στη λειτουργία των κεφαλαιαγορών των κρατών-μελών της Νομισματικής Ένωσης απο την εισαγωγή του Ευρώ αναμένεται να είναι περιορισμένη, κυρίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις χωρίς εξαγωγικό προσανατολισμό. Αυτό είναι λογικό στο βαθμό που η στρατηγική αυτών των επιχειρήσεων διαμορφώνεται με κριτήρια που, εκτός απο τα μακροοικονομικά μεγέθη, σχετίζονται με το γεωγραφικό χώρο της επιχειρησιακής τους δραστηριότητας, τις προϋποθέσεις εισαγωγής τους στις κεφαλαιαγορές, την οργάνωση, τη γνώση και το βάθος των αγορών.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα την περίοδο κατα την οποία το Ευρώ θα κυκλοφορεί στην Ελλάδα ως ξένο νόμισμα εκτιμάται ότι θα παραμείνουν στενά συνεργαζόμενες με τις τοπικές τράπεζες. Ειδικότερα δε, σε ο'τι αφορά θέματα βραχυπρόθεσμων δανειοδοτήσεων, εκτιμάται ότι δεν θα αλλάξει ιδιαίτερα η συμπεριφορά των μικρομεσαίων Ελληνικών επιχειρήσεων διότι οι Ελληνικές τράπεζες θα εξακολουθήσουν να έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με το μέγεθος του δικτύου, τη γνώση των τοπικών αγορών και την εμπειρία τους στις ιδιαιτερότητες της χρηματοδότησής τους. Διαχρονικά όμως, δεν πρέπει να αποκλιστεί η πιθανότητα ανάπτυξης έντονου ανταγωνισμού και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε νέες μορφές χρηματοδότησης.

## **6. Ποια είναι η καταλληλότερη στιγμή για το «πέραςμα» στο κοινό νόμισμα.**

Ένα σημαντικό ερώτημα που τίθεται στις επιχειρήσεις είναι ποια είναι η καταλληλότερη χρονική στιγμή για το «πέραςμα» στο κοινό νόμισμα. Το σενάριο της μετάβασης στο Ευρώ παρέχει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να επιλέξουν οι ίδιες κατά πόσο θα «περάσουν» στο Ευρώ από την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 1999 ή θα αναμένουν μέχρι την κυκλοφορία των χαρτονομισμάτων και κερμάτων στις αρχές του έτους 2002. Η χρήση κατά τη μεταβατική περίοδο προσφέρει στην επιχείρηση πρόσβαση σε χρηματοδοτικά προϊόντα εκφρασμένα σε Ευρώ, απλοποιεί τις εμπορικές ροές και τη λογιστική απεικόνιση της επιχείρησης, ενώ παράλληλα επιτρέπει να αποφευχθεί η «συμφόρηση» κατά τη δρομολόγηση των μεταβολών στα συστήματα πληροφορικής και για την εκπαίδευση του προσωπικού. Σε αυτήν τη μεταβατική περίοδο, προετοιμασία προηγούνται να κάνουν οι τράπεζες και οι πολυεθνικές εταιρίες. Οι διεθνείς εταιρίες ακολουθούν το πρόγραμμα προσαρμογής στο νέο νόμισμα όπως αυτό έχει προετοιμαστεί από τις μητρικές τους, στους τομείς του software, της μηχανογράφησης και της ενημέρωσης προσωπικού. Για τις ελληνικές επιχειρήσεις όμως, τα πράγματα είναι διαφορετικά αφού η Ελλάδα θα προχωρήσει στη μετάβαση του Ευρώ το 2001. Ωστόσο από 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου του 1999 οι Ελληνικές επιχειρήσεις θα διεκπεραιώνουν στο κοινό νόμισμα ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο μέρος των συναλλαγών τους, λόγω των συναλλαγών τους με τις έντεκα χώρες της Ζώνης του Ευρώ.

Παρολ' αυτά οι Ελληνικές επιχειρήσεις πρέπει να επισπεύσουν τις ενέργειες τους έτσι ώστε να είναι σε θέση να λειτουργήσουν στην Ευρωπαϊκή αγορά. Ειδικά οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εκτός Ελλάδας αλλά και αυτές που κατέχουν σημαντικό μερίδιο της Ελληνικής αγοράς και στοχεύουν σε περαιτέρω ανάπτυξη γνωρίζουν πολύ καλά ότι η έγκαιρη οργάνωση της μετάβασης τους πλεονεκτεί στα εξής:

- ♦ Όσοι προσδιορίσουν όσο το δυνατόν εξαντλητικότερα και με βάση τις δικές τους επιχειρησιακές ιδιαιτερότητες τις επιδράσεις του Ευρώ, θα

διαθέτουν έγκαιρα στρατηγικό πλεονέκτημα, αφού θα αξιοποιήσουν πρώτοι τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στις αγορές ενώ θα ελαχιστοποιήσουν εγκαίρως τυχόν κινδύνους και θα βελτιώσουν αδυναμίες.

- ♦ Τα συστήματα και το προσωπικό θα προσαρμοστεί γρηγορότερα με αποτέλεσμα να αποφευχθούν προβλήματα και λάθη της τελευταίας στιγμής

- ♦ Θα επιτευχθεί γρηγορότερα η πρόσβαση σε χαμηλού κόστους χρηματοδότηση και άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

- ♦ Θα απαιτηθεί σχετικά χαμηλότερο κόστος προσαρμογής λόγω του καλύτερου προγραμματισμού και συντονισμού των ενεργειών.

- ♦ Θα περιορισθεί το κόστος χρήσης πολυνομισματικών συστημάτων και η παρακολούθηση των λογαριασμών καταθέσεων και χορηγήσεων που τηρούνται σε εθνικά νομίσματα της ζώνης του ευρώ.

- ♦ Θα γίνει σε περισσότερες της μίας χρήσεις η απόσβεση του κόστους μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα.

Εξ' άλλου, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, όσες επιχειρήσεις ανταποκριθούν αποτελεσματικά και εγκαίρως στις νέες απαιτήσεις (νέα πρωτοποριακά προϊόντα στο Ευρώ, ενημέρωση πελατών κλπ) θα έχουν σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων από άποψη ανάπτυξης εργασιών και γενικότερα Marketing και επιπλέον θα δώσουν την εντύπωση στην αγορά, στους επενδυτές και στους πελάτες τους, ότι διαθέτουν δυναμισμό και μεγάλο βαθμό προσαρμοστικότητας σε νέα δεδομένα.

Έτσι πολλές επιχειρήσεις γνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα και έχοντας στόχο ανάπτυξης έχουν ήδη κάνει τις απαραίτητες προετοιμασίες, όσο κι αν φαίνεται περίεργο για τα Ελληνικά δεδομένα.

Μερικές από αυτές είναι: η Chipita International η οποία ήταν μια από τις πρώτες επιχειρήσεις που σύναψε δάνειο σε Ευρώ. Παράλληλα έχει ήδη εκσυγχρονίσει το μηχανογραφικό της σύστημα και έχει την δυνατότητα να τιμολογεί σε Ευρώ. Η διοίκηση του Ομίλου ΝΙΚΑΣ αναφέρει ότι οι εταιρίες του γκρουπ είναι κατάλληλα προετοιμασμένες για το Ευρώ, οι επιδράσεις του οποίου, όπως αναφέρει, θα φανούμ σε μακροπρόθεσμη βάση. Προετοιμασμένη για το νέο νόμισμα δηλώνει και διοίκηση της «Σέλμαν» που



έχει ήδη πραγματοποιήσει τις απαραίτητες επενδύσεις στο λογιστικό σύστημα και την μηχανογράφηση για την προσαρμογή στο Ευρώ.

Σε πολύ καλό σημείο στη προετοιμασία για το νέο νόμισμα βρίσκεται «Κωτσόβολος» που εδώ και οχτώ μήνες έχει δημιουργήσει ειδική επιτροπή με τα ανώτατα στελέχη της για την καταγραφή των απαιτούμενων ενεργειών. Οι ενέργειες αυτές αφορούν δυο κατηγορίες, το λογιστικό σύστημα και την επικοινωνία με τον καταναλωτή. Από 1/1/1999 η εταιρία τηρεί διπλά αρχεία και σε Ευρώ, ενώ από 1/7/1999 κάνουν την εμφάνιση τους τα διπλά ταμπελάκια με τιμές για κάθε προϊόν σε δραχμές και σε Ευρώ, προκειμένου να εξοικειώνεται ο καταναλωτής με το νέο νόμισμα.

Τέλος η «Ραπαφον» έχει αρχίσει να υπολογίζει την αξία των λογαριασμών όχι μόνο σε δραχμές αλλά και σε Ευρώ. Στόχος της εταιρίας όπως αναφέρει είναι «η σταδιακή εξοικείωση με τις επερχόμενες εξελίξεις στο Ευρωπαϊκό χώρο και η εκπαίδευση στη νομισματική ισοτιμία Ευρώ/δραχμής.»

Όμως όπως παρατηρεί κανείς από την πιο πάνω αναφορά η χρησιμοποίηση του Ευρώ κατά την μεταβατική περίοδο ενδιαφέρει κυρίως τις μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται σε πανευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο, ενώ αντίθετα οι μικρομεσαίες, των οποίων οι πελάτες χρησιμοποιούν κυρίως το εθνικό νόμισμα στην πλειοψηφία τους, εμφανίζονται διατεθειμένες να περιμένουν μέχρι το 2002. Κατ' αυτό το τρόπο, όχι μόνο θα επωφεληθούν από την εμπειρία εκείνων που χρησιμοποίησαν το νέο νόμισμα κατά την μεταβατική περίοδο, αλλά θα αποφύγουν επίσης το κόστος της μετατροπής των συστημάτων πληροφόρησης αποκλειστικά για την μεταβατική περίοδο. Οι προετοιμασίες για την μετάβαση, ωστόσο, θα καταστούν αναγκαίες πριν από την λήξη αυτής της περιόδου. Οι ΜΜΕ οφείλουν να προσαρμόσουν τη λογιστική, τη φορολογική δήλωση και τη τιμολόγηση τους στο Ευρώ, αλλά θα πρέπει να είναι σε θέση να επωφεληθούν από τα πρότυπα πακέτα μετάβασης στους εν λόγω τομείς, τα οποία θα αναπτυχθούν με βάση την εμπειρία άλλων εταιριών. Η Επιτροπή θα ξεκινήσει σειρά ενεργειών και μελετών περπτώσεων προκειμένου να συνδράμει τις εταιρίες στη μετάβαση. Οι προσπάθειες θα ολοκληρωθούν με την ευρεία διανομή εντύπων και δελτίων αξιολόγησης.

Στή χώρα μας εκτός από τα ΜΜΕ υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός ελεύθερων επαγγελματιών οι οποίοι θα πρέπει να ακολουθήσουν τα βήματα των ΜΜΕ για να προετοιμαστούν για την μετάβαση τους στο Ευρώ.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 2**  
**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ**  
**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

	Ξενοδοχείο	Σούπερ Μάρκετ	Μικρό κατάστημα	Πρατήριο καύσιμων
Απαίτησες καταναλωτών	<ul style="list-style-type: none"> <li>Αλλοδαποί πελάτες, ίσως απαιτήσουν τιμολόγηση και δυνατότητα πληρωμής σε Ευρώ από το 1999.</li> <li>Προετοιμαστείτε για χρήση μέσων πληρωμής (πέραν του ρευστού) σε Ευρώ (πιστωτικές/χρεωστικές κάρτες, επιταγές, travellers cheques).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Μερικοί ενήμεροι καταναλωτές ίσως επιθυμούν τη χρήση μέσων πληρωμής (πέραν του ρευστού) σε Ευρώ από το 1999.</li> <li>Π.χ. : Καθορίστε συγκεκριμένα ταμεία που θα αποδέχονται μέσα πληρωμής σε Ευρώ.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Τοπικοί πελάτες είναι απίθανο να χρησιμοποιούν το Ευρώ πριν από την εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και κερμάτων.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Μερικοί πελάτες (π.χ. αλλοδαποί οδηγοί φορτηγών) αναμένεται να απαιτήσουν δυνατότητα πληρωμής σε Ευρώ από το 1999.</li> <li>Ετοιμαστείτε για χρήση μέσων πληρωμής (πέραν του ρευστού) σε Ευρώ.</li> </ul>
Πληροφόρηση	<ul style="list-style-type: none"> <li>Μικρή ανάγκη για ευρεία ενημερωτική εκστρατεία (πελατεία είναι σχετικά καλά ενημερωμένη).</li> <li>Ειδική ενημέρωση για ταξιδιώτες εκτός Ευρώπης, οι οποίοι ενδεχομένως είναι λιγότερο καλά ενημερωμένοι.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Η μετάβαση στο Ευρώ θα αποτελέσει εξαιρετικά ανταγωνιστικό ζήτημα, όπου οι έμποροι οι οποίοι προσφέρουν τις καλύτερες πληροφορίες στο χαμηλότερο κόστος για τον καταναλωτή, θα αυξήσουν το μερίδιο αγοράς τους.</li> <li>Αναπτύξτε μια σφαιρική στρατηγική επικοινωνίας για το Ευρώ.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Μειώστε τις δαπάνες και περιορίστε τη σύγχυση των καταναλωτών, συντονίζοντας τις προσπάθειές σας (με άλλα καταστήματα, εμπορικές ενώσεις, τοπικές αρχές κ.λ.π.).</li> <li>Χρησιμοποιείστε την καθημερινή επαφή με τους πελάτες, ώστε να εξηγήσετε τις αλλαγές που θα προκύψουν από το Ευρώ και θα απαντήσετε ευθέως και αμέσως σε όλες τις ερωτήσεις (πιθανό πλεονέκτημα των μικρών έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων.)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ανάγκη για παροχή πληροφοριών σχετικά με τις νέες τιμές εκφραζόμενες σε Ευρώ και με την αποδοχή μέσων πληρωμής σε Ευρώ.</li> </ul>
Διπλή αναγραφή τιμών	<ul style="list-style-type: none"> <li>Διπλή αναγραφή τιμών, προκειμένου να εξοικειωθεί η πελατεία με τις τιμές και με τα μέσα πληρωμής σε Ευρώ.</li> <li>Συναλλαγματικές ισοτιμίες για πληθώρα ξένων νομισμάτων για αλλοδαπούς πελάτες.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Επικεντρώστε το ενδιαφέρον σας στην εξοικείωση των καταναλωτών με την αναγραφή νέων τιμών σε Ευρώ (π.χ. διπλή αναγραφή τιμών σε Ευρώ και σε εθνικό νόμισμα).</li> <li>Ο ανταγωνισμός θα επιβάλλει πιθανώς διπλή αναγραφή σε περιορισμένο εύρος.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Γιθανή διπλή αναγραφή μερικών τιμών τόσο σε Ευρώ όσο και σε εθνικό νόμισμα, περίπου έξι μήνες πριν από την 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 2002, προκειμένου να εξοικειώσετε τόσο τους πελάτες όσο και το προσωπικό σας με τις νέες τιμές.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Τεχνικά εμπόδια θα περιορίσουν την πιθανότητα αναγραφής τιμών και σε Ευρώ και σε εθνικό νόμισμα (π.χ. στις αντλίες καυσίμων, φωτινές πινακίδες και άλλα συστήματα στην άκρη του δρόμου κ.λ.π.).</li> <li>Μελετήστε άλλες, εναλλακτικές μορφές πληροφόρησης (π.χ. πίνακες μετατροπής τιμών, διαγραμματικά).</li> </ul>

**ΠΙΝΑΚΑΣ 3**  
**ΘΑ ΕΠΙΣΠΕΥΣΕΤΕ Ή ΘΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΤΕ;**

	Λόγοι για να επισπεύσετε	Λόγοι για να καθυστερήσετε
Η καταναλωτική διάσταση	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Συνοριακή περιοχή</li> <li>• «Ενεργητικοί» καταναλωτές</li> <li>• Διεθνείς καταναλωτές</li> <li>• Έγκαιρη εξοικείωση καταναλωτών</li> <li>• Αποφυγή «μποτιλιαρίσματος» στα ταμεία</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ντόπιοι καταναλωτές</li> <li>• Αποφυγή σύγχυσης</li> <li>• Αποφυγή πολυπλοκότητας συναλλαγών με δυο νομίσματα</li> </ul>
Η διάσταση των πληρωμών	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Λίγες πληρωμές σε ρευστό</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Πολλές πληρωμές σε ρευστό</li> <li>• Αναμονή για ετοιμές λύσεις</li> </ul>
Η διάσταση των προϊόντων	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Προϊόντα μακράς διαδικασίας ωρίμανσης</li> <li>• Χρηματοοικονομικά προϊόντα</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Προϊόντα καθημερινής χρήσης</li> </ul>

## 7. Επιπτώσεις Από Την Εισαγωγή Του Ευρώ Σε Βασικούς Κλάδους Επιχειρήσεων.

### Ι. ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Η ελληνική ναυτιλία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στην οικονομία της χώρας αλλά και γενικότερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου ότι ο υπό ελληνική σημαία στόλος αντιπροσωπεύει περίπου το ήμισυ του συνόλου του στόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο μεγαλύτερος όγκος των συναλλαγών στον τομέα της ναυτιλίας πραγματοποιείται σε δολάρια και επιπλέον, ως διεθνής δραστηριότητα έχει πρόσβαση στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα και χρησιμοποιεί τα πλέον εξελιγμένα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Επομένως, οι επιπτώσεις από την εισαγωγή του Ευρώ εστιάζονται περισσότερο στην διαμόρφωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του Ευρώ έναντι του δολαρίου, στην σταθερότητα του νομίσματος και στην επικράτησή του στις διεθνείς συναλλαγές.

Όμως, ορισμένοι τομείς της ναυτιλίας θα δεχθούν άμεσα και σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με άλλους, τις επιπτώσεις του ενιαίου νομίσματος και επομένως, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς αυτούς, θα πρέπει να προχωρήσουν στην προσαρμογή των συστημάτων τους αλλά ενδεχομένως και στον επανασχεδιασμό της στρατηγικής τους στην ανάπτυξη των εργασιών τους.

Οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται κυρίως στον ευρωπαϊκό χώρο στους τομείς της ακτοπλοΐας, στις κρουαζιέρες και γενικότερα στα σκάφη αναψυχής καθώς και στις επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές με τις χώρες της ζώνης του Ευρώ, θα επωφεληθούν άμεσα από την Οικονομική & Νομισματική Ένωση λόγω της αύξησης του διασυνοριακού εμπορίου και του τουρισμού. Είναι γεγονός ότι η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών αγορών και το ενιαίο νόμισμα περιορίζει την σημασία των συνόρων και οι συναλλαγές μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στην ΟΝΕ θα θεωρούνται ολοένα και περισσότερο ως εγχώριες.

Επιπλέον, μερικά από τα άμεσα αποτελέσματα της εισαγωγής του Ευρώ στις ναυτιλιακές επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με τις χώρες της ζώνης του Ευρώ, είναι:

- η περαιτέρω απλοποίηση και βελτίωση του θεσμικού πλαισίου στην μεταφορά εμπορευμάτων, ανθρώπων και κεφαλαίων
- η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου
- η μείωση του κόστους συναλλαγών λόγω εξάλειψης του κόστους μετατροπής των εθνικών νομισμάτων,
- η βελτίωση των όρων χρηματοδότησης
- η ταχύτερη και με χαμηλότερο κόστος πραγματοποίηση των διασυνοριακών συναλλαγών

Όμως, οι επιχειρήσεις αυτές θα πρέπει να προσαρμόσουν την λειτουργία τους για την μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα, γεγονός που απαιτεί την μετατροπή σε Ευρώ των λογιστικών τους συστημάτων, των μηχανογραφικών τους εφαρμογών (μισθοδοσίες, τροφοδοσία, περιουσιακά στοιχεία, ναύλοι κλπ) των τιμολογίων και όλων των παραστατικών και εντύπων που

χρησιμοποιούν και κυρίως να έχουν ολοκληρώσει εγκαίρως την εκπαίδευση του προσωπικού τους.

Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν, παρότι είναι ηπιότεροι συγκριτικά με άλλους κλάδους, εντοπίζονται στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους καθώς αναμένεται συμπίεση των εξόδων μεταφοράς και των ναύλων λόγω της ευχερέστερης πλέον συγκρισιμότητάς τους στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς με το κοινό νόμισμα.

## ii. ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ.

Το ενιαίο νόμισμα και το νέο μακροοικονομικό περιβάλλον που θα χαρακτηρίζεται από οικονομική σταθερότητα, χαμηλό επίπεδο πληθωρισμού και επιτοκίων αναμένεται να έχει σημαντική επίδραση και στην κτηματαγορά. Βραχυπρόθεσμα το νέο περιβάλλον θα οδηγήσει σε τόνωση της αγοράς ακινήτων κυρίως στις χώρες της Ν. Ευρώπης, όπως και στην Ελλάδα, όπου υπάρχουν τον τομέα αυτό ακόμη σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης.

Μερικοί από τους παράγοντες που αιτιολογούν την άποψη αυτή είναι:

➤ Η μείωση των επιτοκίων στις τραπεζικές καταθέσεις, των αποδόσεων των ομολόγων και γενικότερα των αποδόσεων των κινητών αξιών θα ωθήσει το αποταμιευτικό κοινό και τους επενδυτές να τοποθετήσουν μέρος των κεφαλαίων τους σε άλλες αποδοτικότερες μορφές επενδύσεων, μία εκ των οποίων είναι και η αγορά ακινήτων.

➤ Οι επενδυτές θα στηρίζουν πλέον τις επιλογές τους στα πραγματικά χαρακτηριστικά και τις προοπτικές των πόλεων και περιφερειών, αγνοώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και το κόστος χρήματος κάθε χώρας-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

➤ Οι διασυνοριακές επενδυτικές δραστηριότητες θα αυξηθούν αντανακλώντας την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου και τις αυξημένες ροές κεφαλαίου μεταξύ των χωρών της Ευρώπης.

➤ Ο χαμηλός πληθωρισμός σε συνδυασμό με την ταχύτερη απαξίωση των κτιρίων και τον μικρότερο χρόνο ζωής του επενδυτικού προϊόντος θα οδηγήσουν σε θετικές αποδόσεις ακινήτων.

➤ Η όξυνση του ανταγωνισμού, που είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της δημιουργίας ενιαίας αγοράς, θα επηρεάσει και την κτηματαγορά ασκώντας καθοδικές πιέσεις στα ενοίκια και στις τιμές των ακινήτων. Προς την κατεύθυνση αυτή καθοριστικό ρόλο θα παίζει και η διαφάνεια των τιμών καθώς και η άμεση συγκρισιμότητα αυτών μεταξύ των χωρών της ζώνης του Ευρώ αφού θα αποτιμώνται σε ένα ενιαίο νόμισμα.

➤ Η πεποίθηση ότι, μετά από την καθιέρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, ψυχολογικά αλλά και ουσιαστικά, η ευρωπαϊκή αγορά θα θεωρείται ως εγχώρια, περιορίζοντας την σημασία των εθνικών συνόρων.

Ως προς τον τρόπο με τον οποίο η ΟΝΕ θα επηρεάσει την ζήτηση ακινήτων κατά κλάδο, εκτιμάται ότι:

α) Στον κλάδο των ξενοδοχείων αναμένεται να ενταθεί η ζήτηση καθώς απόρροια της ΟΝΕ είναι η ανάπτυξη των διασυνοριακών εμπορικών συναλλαγών, η αυξημένη μετακίνηση κεφαλαίων και ανθρώπων καθώς και η αύξηση του τουρισμού. Η χώρα μας στον τομέα αυτόν έχει να αποκομίσει σημαντικά οφέλη.

β) Στον κλάδο των εμπορικών καταστημάτων η αύξηση του εμπορίου και η διεύρυνση της αγοράς που θα σχηματισθεί με το ενιαίο νόμισμα θα σηματοδοτήσει νέες ευκαιρίες για διακρατικές συνεργασίες και εξειδικεύσεις, αλλά και για ενίσχυση των κατά τόπους μεγάλων εμπορικών κέντρων.

γ) Στον κλάδο των γραφείων, παρόλο που θα ενθαρρυνθούν οι μετακινήσεις και θα αναπτυχθεί ο τομέας παροχής υπηρεσιών στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς, εντούτοις δεν αναμένεται ανάλογη αύξηση την ζήτηση γραφειακών χώρων καθώς οι περισσότερες επιχειρήσεις θα εξορθολογίσουν τις ανάγκες τους με την καλύτερη εργονομία των χωρών ενώ άλλες επιχειρήσεις ενδεχομένως να επιλέξουν την παροχή υπηρεσιών σε άλλες χώρες χωρίς την φυσική τους παρουσία δηλαδή την εγκατάστασή τους στις χώρες αυτές.

δ) Στον κλάδο των αποθηκών ενισχύεται η στρατηγική σημασία του, καθώς θα αναζητούνται ολοένα και μεγαλύτερα ακίνητα που θα αποτελούν κέντρα διανομής σε ευρωπαϊκό πλέον και όχι σε εθνικό επίπεδο.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, το ενιαίο νόμισμα θα οδηγήσει μεν σε άμβλυνση των διαφορών στην αγορά ακινήτων από την μία χώρα στην άλλη, αλλά δεν θα τις εξαλείψει. Σήμερα υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε. στον τομέα αυτόν, οι οποίες για αρκετά χρόνια ακόμη θα παίζουν σημαντικό ρόλο, όπως είναι το θεσμικό και φορολογικό πλαίσιο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εθνικών αγορών, οι όροι των μισθωτηρίων και γενικότερα το νομικό πλαίσιο, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των κτιρίων και οι προδιαγραφές κ.ά.

Η γενικότερη εναρμόνιση στα πλαίσια της Οικονομικής & Νομισματικής Ένωσης αναμένεται ότι θα δράσει καταλυτικά και στην εναρμόνιση της δομής και των κανόνων λειτουργίας της κτηματαγοράς.

### **iii. ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ.**

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις λειτουργούν ως χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και θεσμικοί επενδυτές και επομένως επηρεάζονται από την λειτουργία του γενικώτερου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Υπό αυτήν την έννοια, η Οικονομική & Νομισματική Ένωση θα έχει καταλυτική επίδραση στον ασφαλιστικό κλάδο τόσο όσον αφορά στην δομή και την λειτουργία του όσο και στην προσαρμογή του στο Ενιαίο Νόμισμα.

Οι ευκαιρίες που δημιουργούνται στην ενιαία πλέον αγορά είναι σημαντικές, ιδιαίτερα για την Ελλάδα όπου υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης σε πολλούς τομείς του ασφαλιστικού κλάδου, όπως σημαντικοί είναι και οι κίνδυνοι για εκτοπισμό από την αγορά όσων επιχειρήσεων δεν διαθέτουν το μέγεθος, την οργάνωση και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του εξωτερικού.

Όπως και στις τράπεζες, κύριο χαρακτηριστικό της ασφαλιστικής αγοράς θα είναι η ένταση του ανταγωνισμού όχι μόνον από άλλες επιχειρήσεις του κλάδου σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και από άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς όπως είναι οι τράπεζες, τα Α/Κ κλπ. Ως ερμηνεία του φαινομένου αυτού θα μπορούσαν να αναφερθούν η διεύρυνση των αναγκών των πελατών και η επιθυμία προσφοράς ενός συνολικού πακέτου χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, παράλληλα με το γεγονός ότι ο συνδυασμός ασφαλιστικών με άλλα χρηματοοικονομικά προϊόντα παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα (καλύψεις κινδύνων, ασφαλιστικά συνταξιοδοτικά προγράμματα, φορολογικές απαλλαγές κλπ).

Έτσι, η καθιέρωση του Ευρώ και η Ενιαία αγορά θα αλλάξει το τοπίο στον κλάδο επιτείνοντας τις εξαγορές, συγχωνεύσεις & κυρίως συνεργασίες με μεγάλες εταιρείες του εξωτερικού, ώστε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό και να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες της διευρυμένης αγοράς καθώς και τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από το ενιαίο νόμισμα δηλαδή

- της οικονομικής ανάπτυξης που θα αυξήσει την ασφαλιστική παραγωγή,
- της πτώσης των επιτοκίων που θα μειώσει το χρηματοοικονομικό κόστος,
- της ευκολότερης πρόσβασης στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές αγορές χρήματος και κεφαλαίου και τέλος της μείωσης του κόστους συναλλαγών σε συνάλλαγμα.

Για την προετοιμασία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων στο Ευρώ θα πρέπει να πραγματοποιηθούν αλλαγές όπως:

- μεταβολές στη λογιστική και χρηματοοικονομική λειτουργία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων
- προσαρμογή όλων των μηχανογραφικών εφαρμογών και λογισμικών συστημάτων με την δυνατότητα λειτουργίας τους σε εθνικό νόμισμα και σε Ευρώ και κατά το τελικό στάδιο (1/1/2002) μόνο σε Ευρώ,
- μεταβολές στο δίκτυο πωλήσεων,



- προσαρμογές, όπου απαιτείται και δεν καλύπτει η αρχή της συνέχειας των συμβάσεων, στα ασφαλιστήρια συμβόλαια,
- αλλαγές στα πάσης φύσεως έντυπα και διαφημιστικά φυλλάδια,
- προσαρμογές των αποζημιώσεων, προμηθειών, ασφαλιστρων και λοιπών πληρωμών από και προς τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις,
- μεταβολές της επενδυτικής πολιτικής και τέλος
- προσαρμογές στα προσφερόμενα από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις προϊόντα & υπηρεσίες.

Για την ομαλή μετάβαση στο Ευρώ έχει συσταθεί ad hoc ομάδα εργασίας της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών ο οποίος θα αναλύσει, εξειδικεύσει και επεξεργαστεί τις επιπτώσεις της ενιαίας αγοράς στον κλάδο και θα προτείνει συγκεκριμένες ενέργειες και πρακτικές οδηγίες για την προσαρμογή των ασφαλιστικών επιχειρήσεων στο ενιαίο νόμισμα.

#### iv. ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.

Ωφελημένοι θα είναι και οι Ευρωπαίοι αρχικά και οι Έλληνες αγρότες αργότερα απο την κυκλοφορία του Ευρώ, αν φυσικά ενημερωθούν έγκυρα και έγκαιρα για τις ραγδαίες εξελίξεις που επέρχονται στον χώρο τους.

Κατ' αρχήν, θα πρέπει να αναφερθεί ότι με την κυκλοφορία του Ευρώ θα υπάρξει ένα σταθερό οικονομικό περιβάλλον, που σημαίνει σχεδόν σταθερές τιμές, απο την πτώση του πληθωρισμού, σταθερές ισοτιμίες και μειωμένο κόστος δανεισμού, απο την πτώση των επιτοκίων. Ωστόσο, θα ήταν άτοπο αν δεν αναφερόμασταν και στις ζημιές που θα υποστούν, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό οφείλονται περισσότερο στη διάρθρωση της γεωργίας και λιγότερο σε αυτή καθ' αυτή την κυκλοφορία του Ευρώ.

Τα σημαντικότερα οφέλη για τους αγρότες θα είναι:

- Θα γνωρίζουν εκ των προτέρων πόσα χρήματα θα εισπράξουν για την παραγωγή τους, δεδομένου ότι οι τιμές θα καθορίζονται αμετάκλητα μετά το « κλείδωμα » των ισοτιμιών του Ευρώ με το εθνικό νόμισμα. Ως τώρα δημιουργούνταν μεγάλες προσδοκίες αύξησης εισοδήματος κυρίως λόγω των

διολισθίων της δραχμής έναντι του ECU, γεγονός που προκαλούσε και κνητοποιήσεις όταν δεν επαληθεύονται οι προσδοκίες.

- Θα μπορούσαν να επωφελούνται από χαμηλά επιτόκια και εν πάση περιπτώσει από χαμηλότερα επιτόκια απ' ό,τι τώρα, κυρίως στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού εγκαταστάσεων και αναδιάρθρωση καλλιεργειών. Αυτό βεβαίως θα ισχύσει εφόσον η Αγροτική Τράπεζα ακολουθήσει με ταχείς ρυθμούς την πολιτική της μείωσης των επιτοκίων που ακολουθούν και οι άλλες τράπεζες. Υποστηρίζεται, ότι ακριβώς λόγω της μείωσης των επιτοκίων θα περιοριστεί στο μέλλον η ανάγκη για ρύθμιση χρεών, με όλα τα θετικά που συνεπάγεται αυτό.

- Οι αγρότες και οι συνεταιριστικές οργανώσεις τους θα μπορούν να γνωρίζουν τις τιμές που ισχύουν για τις πρώτες ύλες και τα εφόδια τους σε όλη την ΕΕ, να συγκρίνουν τις τιμές και να προμυθεύονται τα φθηνότερα για την κάλυψη των αναγκών τους. Το στοιχείο αυτό θα αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, δεδομένου ότι ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σημερινή γεωργία είναι το υψηλό κόστος παραγωγής, το οποίο στενεύει τα περιθώρια κέρδους των αγροτών. Αποκτώντας λοιπόν πλήρη ενημέρωση για τις τιμές των πρώτων υλών και των εφοδίων θα υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες μείωσης του κόστους παραγωγής.

- Ο αγρότης θα επωφεληθεί επίσης και από άλλα παρεπόμενα οφέλη της κυκλοφορίας του «Ευρώ» όπως είναι η εκ των πραγμάτων αυξημένη τουριστική κίνηση, οι δυνατότητες εναλλακτικών δυνατοτήτων απασχόλησης κ.τ.λ. Επειδή η οποιαδήποτε διολίσθηση του νομίσματος θα έχει θετική επίπτωση στο γεωργικό εισόδημα, θα λαμβάνεται υπόψη για τη χορήγηση αντισταθμιστικών ενισχύσεων για εισοδηματικές απώλειες μόνο τυχόν ανατίμησης του Εθνικού νομίσματος έναντι του Ευρώ.

## V. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.

Ο τουριστικός τομέας ευνοείται περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον τομέα εάν αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται με την μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα, γεγονός που αποτελεί ίσως την μεγαλύτερη πρόκληση για την ελληνική τουριστική βιομηχανία.

Η Οικονομική & Νομισματική Ένωση η οποία συνεπάγεται εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου, μείωση του χρηματοοικονομικού κόστους και του κόστους των διασυνοριακών συναλλαγών καθώς και διαφάνεια των τιμών εντός της ζώνης του Ευρώ, θα τονώσει το ενδοευρωπαϊκό εμπόριο και τις διασυνοριακές επενδύσεις οι οποίες με την σειρά τους θα αυξήσουν τις μετακινήσεις σε επαγγελματικά ταξίδια, θα μειώσει το κόστος των ταξιδιών και θα διευκολύνει την μετακίνηση των τουριστών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επομένως, ο τουριστικός τομέας αναμένεται να αντλήσει σημαντικά οφέλη από το Ευρώ καθώς θα αυξηθεί η κίνηση, θα μειωθεί το λειτουργικό κόστος και θα ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις.

Οι τουρίστες δεν θα επιβαρύνονται πλέον με προμήθειες συναλλάγματος καθώς και με τις διαφορές ανάμεσα στις τιμές αγοράς και πώλησης κατά τις μετατροπές των εθνικών νομισμάτων. Έτσι, θα μπορούν να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους σε οποιαδήποτε χώρα που συμμετέχει στην ζώνη Ευρώ, όπως ακριβώς και στην χώρα τους. Το γεγονός αυτό, όπως είναι φυσικό, θα αυξήσει τις πωλήσεις στον τομέα του τουρισμού. Επιπλέον, οι τουριστικές επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως από την πλευρά της ζήτησης, θα βρεθούν με βελτιωμένη διαπραγματευτική ισχύ, καθώς θα εκλείψει ο συναλλαγματικός κίνδυνος. Οι δαπάνες κάλυψης από τον συναλλαγματικό κίνδυνο υπολογίζονται στο 5% του κόστους των ταξιδιών στο εξωτερικό, ποσοστό που ισοδυναμεί με εξοικονόμηση 4 δις Ευρώ περίπου ανά έτος. Το υψηλό αυτό κόστος οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι ταξιδιωτικοί πράκτορες κάνουν τις κρατήσεις περίπου ένα χρόνο νωρίτερα και επομένως πρέπει να διασφαλίσουν τις ανοικτές συναλλαγματικές τους θέσεις.

Επιπλέον, θα μειωθούν το κόστος και η πολυπλοκότητα της διαχείρισης πολλών νομισμάτων ενώ για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στο εσωτερικό της ζώνης του Ευρώ θα εξαλειφθούν πλήρως. Για τους λόγους αυτούς, η Ευρώπη καθίσταται ελκυστικότερη για τους επισκέπτες από χώρες εντός αλλά και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα για όσους επισκέπτονται περισσότερες της μίας χώρες στο ίδιο ταξίδι. Δεν είναι υποχρεωμένοι να διαχειρίζονται πολλά νομίσματα και έχουν την δυνατότητα να συγκρίνουν άμεσα τις τιμές από χώρα σε χώρα.

Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα της ONE είναι ο χαμηλός πληθωρισμός και τα επιτόκια δανεισμού γεγονός που μειώνει το κόστος των επενδύσεων και λειτουργίας των τουριστικών (ιδίως των ξενοδοχειακών) επιχειρήσεων. Θα πρέπει να τονιστεί η ευνοϊκή αυτή παράμετρος καθώς ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι ο πλέον υπερχρεωμένος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πρωτοστατεί σε χρεοκοπίες.

Όλες οι θετικές επιδράσεις του Ευρώ στον Τουρισμό που αναφέρθηκαν μέχρι τώρα, έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για την Ελλάδα. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και προβλέψεων, ο αριθμός των επισκεπτών στην χώρα μας από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένεται να αυξάνεται μετά το 2001 με ετήσιο ρυθμό 5-6% με αποτέλεσμα εντός 10ετίας (το έτος 2010) ο αριθμός των τουριστών μόνο από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ανέλθει σε 14,5 εκατομμύρια περίπου, όταν το σύνολο των ξένων επισκεπτών στην χώρα μας (από όλο τον κόσμο) προβλέπεται για το 1999 στα 13 εκατομ. περίπου.

Όμως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, η ενιαία πλέον αγορά θα δημιουργήσει ανταγωνιστικότερο περιβάλλον καθώς θα σημειωθεί απώλεια της συναλλαγματικής πολιτικής ως όπλου για την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών. Έτσι, οι τιμές στον τουριστικό τομέα θα βασίζονται περισσότερο στα πραγματικά δεδομένα προσφοράς και ζήτησης, όπως αυτά προσδιορίζονται από τα εισοδήματα των καταναλωτών και το κόστος παραγωγής (για δεδομένη ποιότητα) των τουριστικών υπηρεσιών.

Οι διαφορές επομένως στις τιμές των τουριστικών πακέτων μεταξύ των χωρών θα δικαιολογούνται μόνο λόγω διαφορών στην ποιότητα των προϊόντων & υπηρεσιών καθώς και στα μεταφορικά έξοδα, δεδομένου ότι η διαφάνεια θα καταστήσει πιο δύσκολη την άσκηση διαφορετικής πολιτικής τιμών στις τουριστικές αγορές.

Επιπλέον, η Οικονομική & Νομισματική Ένωση θα οδηγήσει σε αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης στον τουριστικό κλάδο με συγχωνεύσεις, εξαγορές αλλά και συνεργασίες επιχειρήσεων. Η τάση για δημιουργία αλυσίδων στον ξενοδοχειακό κλάδο καθώς και μεγάλων ταξιδιωτικών γραφείων με πανευρωπαϊκή ή και παγκόσμια εμβέλεια, θα ευνοηθεί από το νέο περιβάλλον. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να επιτείνει τον ανταγωνισμό, να υποχρεώσει τις επιχειρήσεις να μειώσουν το κόστος λειτουργίας τους, με τελικό αποτέλεσμα την μείωση των τιμών για τους καταναλωτές και την περαιτέρω ενίσχυση της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών. Όμως, η αύξηση του κύκλου εργασιών και η άνθηση του κλάδου δεν θα έχει ανάλογη θετική επίδραση και στα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων, καθώς τα περιθώρια κέρδους, για τους λόγους που ήδη αναφέρθηκαν θα υποστούν πιέσεις.

Ο κλάδος που θα δεχθεί τις μεγαλύτερες πιέσεις και θα υποστεί σοβαρές απώλειες εσόδων από την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος είναι τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος. Η συρρίκνωση των εργασιών των εν λόγω επιχ/σεων, ιδιαίτερα για την χώρα μας με την έντονη τουριστική κίνηση από το εξωτερικό, είναι προφανής. Το Ευρώ εκτιμάται ότι θα χρησιμοποιηθεί αρκετά νωρίς κατά την μεταβατική περίοδο. Η χρήση του Ευρώ από τους τουρίστες θα αποτελέσει συνειδητή επιλογή αφού θα μειώσει το κόστος των ταξιδιών κατά το μέγεθος των προμηθειών που εξαναγκάζονται να πληρώνουν σήμερα στις ανταλλαγές νομισμάτων, θα εξαλείψει τις διακυμάνσεις των ισοτιμιών, θα μειώσει τον χρόνο που απαιτείται για τις ανταλλαγές νομισμάτων σε τράπεζες και ανταλλακτήρια. Άλλοι παράγοντες οι οποίοι θα εντείνουν τις πιέσεις για άμεση χρήση του Ευρώ και θα επηρεάσουν θετικά τις εξελίξεις της ευρωπαϊκής και διεθνούς τουριστικής κίνησης είναι η ικανοποίηση των αναγκών των τουριστών, η ευρεία χρήση στις επιχειρήσεις του κλάδου των μέσων πληρωμών σε μη ρευστή μορφή (πιστωτικές κάρτες, επιταγές κλπ)

καθώς και η μείωση του κόστους των παρεχομένων υπηρεσιών. Παρόλα αυτά, κάποιοι τουρίστες θα συνεχίσουν να συναλλάσσονται σε εθνικά νομίσματα έως το 2002 όπου θα κυκλοφορήσουν τα χαρτονομίσματα και κέρματα σε Ευρώ. Επομένως, ο τομέας του τουρισμού θα αντιμετωπίσει μία πραγματική μεταβατική περίοδο διάρκειας 3 ετών κατά την οποία το Ευρώ θα χρησιμοποιείται παράλληλα με τα εθνικά νομίσματα. Ακόμη και για την Ελλάδα, από το 1999, μερικοί πελάτες μπορεί να ζητήσουν να πληρώσουν σε Ευρώ μέσω πιστωτικής κάρτας, επιταγών ή ταξιδιωτικών επιταγών. Επίσης, κάποιοι ταξιδιωτικοί πράκτορες ή προμηθευτές μπορεί να αρχίσουν να δίνουν προσφορές ή να αποστέλλουν τιμολόγια σε Ευρώ.

Ο βαθμός και η συχνότητα χρήσης του Ευρώ κατά την μεταβατική περίοδο καθορίζεται από την ζήτηση των πελατών στα πλαίσια της αρχής «μη υποχρέωσης – μη απαγόρευσης». Οι τουριστικές επιχειρήσεις σε χώρες υποδοχής τουριστών, όπως είναι η Ελλάδα, όπου οι πελάτες θα χρησιμοποιήσουν ξένο συνάλλαγμα, είναι πιθανόν να διαπιστώσουν αμεσότερη ζήτηση για Ευρώ, σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις σε χώρες εξαγωγής τουριστών, όπου οι πελάτες προτιμούν τις συναλλαγές στο εθνικό τους νόμισμα.

Επομένως, προκειμένου οι ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις να καρπωθούν κάθε δυνατό όφελος από το Ευρώ, θα πρέπει να σχεδιάσουν προσεκτικά και εγκαίρως τη μετάβασή τους.

Η προετοιμασία για το Ευρώ θα πρέπει να αποτελεί ένα σφαιρικό επιχειρησιακό πρόγραμμα, το οποίο αφορά όλους τους τομείς της επιχείρησης και όλη την μεταβατική περίοδο (1/1/1999 έως 31/12/2001), διότι περιέχει θέματα στρατηγικής σημασίας και λειτουργικές προσαρμογές. Το Ενιαίο νόμισμα το οποίο θα διευκολύνει τόσο από πρακτική όσο και από ψυχολογική άποψη την περαιτέρω ενοποίηση των ευρωπαϊκών αγορών, παρέχει μια μοναδική ευκαιρία επανεξέτασης της στρατηγικής στην λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων. Επομένως, η προετοιμασία για την μετάβαση στο Ευρώ θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα ευρύτερο σχέδιο δράσης το οποίο θα αποσκοπεί:

➤ στην εκμετάλλευση των ευκαιριών που προκύπτουν από το Ευρώ και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων,

➤ στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της επιχείρησης και ορθολογικοποίησης των δαπανών ώστε να καταστεί ανταγωνιστικότερη και στην οργάνωση της μετάβασης κατά τον αποτελεσματικότερο και οικονομικότερο τρόπο.

## **Δ. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ.**

### **1. Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΕΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ.**

Οι επιπτώσεις από την εισαγωγή του νέου νομίσματος θα επηρεάσουν, τουλάχιστον κατά το πρώτο στάδιο εφαρμογής του και μέχρι την εξοικείωση του κόσμου, κάθε πτυχή των οικονομικών δραστηριοτήτων και των καταναλωτικών συνηθειών όλου του συναλλασσόμενου κοινού.

Η μεγαλύτερη δυσκολία της νομισματικής ένωσης συνδέεται άμεσα με το γεγονός ότι για οποιονδήποτε λαό, το εθνικό του νόμισμα εκτός από μέσο συναλλαγών ή οικονομικό εργαλείο, εκφράζει και τις πολιτισμικές αξίες μιάς κοινωνίας, καθώς επίσης αποτελεί και ισχυρό κοινωνικό δεσμό, όχι μόνον μεταξύ των ατόμων που το χρησιμοποιούν αλλά και μεταξύ πολιτών και κράτους, μέσω της φορολογίας και της αναδιανομής. Ορισμένες μάλιστα χώρες είναι πολύ συνδεδεμένες με το εθνικό τους νόμισμα και αντιμετωπίζουν ψυχολογικές ή κοινωνιολογικές δυσκολίες για να το αλλάξουν.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για το Ευρώ, οι ομάδες ειδικών (οικονομολόγοι, νομικοί, ψυχολόγοι) οι οποίοι μελέτησαν τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της μετάβασης, εντόπισαν τις δυσκολίες σε τρία κυρίως σημεία:

#### **α. Την οικοδόμηση εμπιστοσύνης για το νέο νόμισμα**

Η αποδοχή του νέου νομίσματος από το κοινό και η δημιουργία από πλευράς όλων των εμπλεκόμενων δημοσίων και ιδιωτικών φορέων κλίματος εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας στις συναλλαγές, αποτελεί πρώτης προτεραιότητας θέμα για την καθιέρωση του Ευρώ και θα συμβάλει σημαντικά στην ευρεία, ομαλή και χωρίς προβλήματα λειτουργία των αγορών και την



χρησιμοποίησή του στις αγοραπωλησίες προϊόντων, υπηρεσιών και αξιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

**β. Την εκπαίδευση της μνήμης των καταναλωτών στο νέο σύστημα τιμών των καθημερινών αγαθών, εισπράξεων και πληρωμών.**

Ο κίνδυνος αναστάτωσης από τις διαφορετικές αξίες είναι εξίσου σημαντικός. Η εμφάνιση του Ευρώ θα συνεπάγεται τη διαίρεση τιμών και επομένως θα δημιουργήσει νέες αξίες, η κακή εκτίμηση των οποίων, λόγω μη εξοικείωσης του κοινού, μπορεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι μειώθηκαν οι τιμές των προϊόντων και να αντιδράσει με υπερκατανάλωση ή αντίθετα ότι μειώθηκαν οι μισθοί δηλαδή το εισόδημά του.

Επίσης πρόβλημα δημιουργούν οι υπολογισμοί με τις τιμές μετατροπής (έξι χαρακτηριστικά ψηφία), οι κανόνες μετατροπής και στρογγυλοποίησης για την μετάβαση από ένα ποσό στο εθνικό νόμισμα στο ισοδύναμό του σε Ευρώ και αντιστρόφως.

**γ. Την εξοικείωση του κοινού με μια νέα κλίμακα αξιών**

Το συναλλασσόμενο κοινό θα πρέπει επίσης να συνηθίσει σε διαφορετικό αριθμό χαρτονομισμάτων και κερμάτων στην τσέπη του, τα οποία θα εκφράζουν μια διαφορετική κλίμακα αξιών από αυτήν που είχε συνηθίσει από τα παιδικά του ακόμη χρόνια (π.χ. σε ορισμένες χώρες δεν υπάρχουν λεπτά, οι Ιταλοί θα είναι υποχρεωμένοι να συνηθίσουν σε κέρματα με μεγάλη ονομαστική αξία κλπ).

Η στρατηγική της ενημέρωσης του κοινού περιλαμβάνει τρεις βασικούς άξονες:

➤ στην δημιουργία Εθνικών Προγραμμάτων Επικοινωνιακής Πολιτικής & Τοπικών Κέντρων Παρακολούθησης της μετάβασης στο Ευρώ στα οποία ανατίθεται η ενημέρωση για το Ευρώ σε τοπικό επίπεδο και καλούνται να ενισχύσουν τη διαμεσολάβηση σε μικροδιαφορές σχετικά με την κατανάλωση. Επίσης, αναπτύσσουν συνεργασίες μεταξύ των αρμοδίων

φορέων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα ώστε να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός των δράσεων επικοινωνίας.

→ στην εφαρμογή εθνικών σχεδίων επικοινωνίας και δράσεων ευρείας ενημέρωσης, πληροφόρησης και εκπαίδευσης για τις επιπτώσεις της εισαγωγής του Ευρώ σε όλες τις πηγές της οικονομικής δραστηριότητας. Ανάλογα με τον στόχο, τα μέσα που χρησιμοποιούνται ποικίλλουν από την εξειδικευμένη κατάρτιση μέχρι τις τηλεοπτικές παρουσιάσεις, τη μαζική διανομή φυλλαδίων, τη λειτουργία ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών κλπ.

→ στην επισήμανση των πλεονεκτημάτων, των ευκαιριών και των ωφελειών που προκύπτουν από την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος στον ευρωπαϊκό χώρο και την αξιοποίηση αυτών.

## **2. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΟΝΕ.**

Τα πλεονεκτήματα και οφέλη για το ευρύ κοινό από την εισαγωγή του Ευρώ ως κοινού νομίσματος σε Ευρωπαϊκό επίπεδο είναι σημαντικά, τα σπουδαιότερα των οποίων είναι:

➤ η μείωση του κόστους δανεισμού λόγω πτώσης των επιτοκίων και η αύξηση της αγοραστικής δύναμης μέσω του χαμηλότερου πληθωρισμού και της πολιτικής σταθερότητας των τιμών

➤ η δυνατότητα άμεσης συγκρισιμότητας των τιμών των προϊόντων και υπηρεσιών στις διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς όχι μόνον οι τιμές αλλά και οι μισθοί (δηλαδή η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών) θα εκφράζονται στο Ενιαίο νόμισμα, στο Ευρώ. Το γεγονός αυτό είναι βέβαιο ότι θα συμβάλει στην όξυνση του ανταγωνισμού και επομένως στην μείωση των τιμών αλλά και θα οδηγήσει στην άμβλυνση των σοβαρών αποκλίσεων στις τιμές ομοειδών προϊόντων που παρατηρούνται μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, σημαντικές διαφορές στις τιμές προϊόντων, κυρίως πολυεθνικών εταιρειών, των χωρών-μελών δεν θα δικαιολογούνται, παρά μόνον στον βαθμό που αυτές

αντικατοπτρίζουν την διαφορετική αγοραστική δύναμη των πολιτών μεταξύ των χωρών. Οι επιπτώσεις αυτές στις τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων ακόμη και αυτών του δημόσιου και τραπεζικού τομέα, σε συνδυασμό με τον αυξημένο ανταγωνισμό, στον ενιαίο πλέον ευρωπαϊκό χώρο, θα έχει θετικά αποτελέσματα στο συναλλασσόμενο κοινό και στους καταναλωτές.

➤ η εξάλειψη του κόστους μετατροπής συναλλάγματος σε όλο το εύρος των συναλλαγών μεταξύ των χωρών-μελών της ζώνης του Ευρώ αφού από την μεταβατική περίοδο δεν υπάρχουν τιμές αγοράς και τιμές πώλησης νομισμάτων (εcart μετατροπής) αλλά θα χρησιμοποιούνται οι σταθερές και αμετάκλητες ισοτιμίες τους σε σχέση με το Ευρώ.

➤ το χαμηλότερο κόστος ταξιδιών και μεταφοράς κεφαλαίων σε άλλες χώρες, εξέλιξη η οποία ανοίγει το δρόμο για την ουσιαστική ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς.

### **3. ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ.**

➤ η προσωρινή «απώλεια» της αίσθησης των τιμών, των μισθών, της αξίας των τραπεζικών λογ/σμών λόγω της μη δυνατότητας αυτόματης αντίληψης σχετικά με την νέα κλίμακα αξιών

➤ η ανάγκη προετοιμασίας των ατόμων κυρίως με ειδικές ανάγκες (τυφλοί κλπ) αλλά και των ηλικιωμένων και των αναλφάβητων (που δύσκολα προσαρμόζονται σε νέα δεδομένα, ειδικά όταν αυτά απαιτούν και υπολογισμούς), ώστε να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν ευχερώς το νέο νόμισμα και ιδιαίτερα τις δεκαδικές υποδιαίρεσεις του.

Κατά το στάδιο προετοιμασίας του ευρέως συναλλασσόμενου κοινού με το νέο νόμισμα, καθοριστικό ρόλο θα διαδραματίσει, όπως προαναφέρθηκε η έγκαιρη και αποτελεσματική ενημέρωσή του, παρέχοντας όλοι οι

εμπλεκόμενοι φορείς (Δημόσιες Τράπεζες, επαγγελματικές οργανώσεις, σωματεία κλπ), συστηματική και ολοκληρωμένη πληροφόρηση για την κάλυψη όλου του φάσματος των αναγκών του κοινού.

Η δυσκολία είναι να συνηθίσουν όλοι οι πολίτες στις νέες αξίες και στις διαφορετικές υποδιαιρέσεις των νομισμάτων σε Ευρώ.

Επομένως, ο πολίτης θα πρέπει :

- να εξοικειωθεί με το Ευρώ, ως μια νέα μονάδα μέτρησης τιμών και εισοδημάτων και ως μέσον πληρωμών στη νέα κλίμακα αξιών.
- να αναπτύξει την απαιτούμενη αγοραστική συνείδηση και ικανότητα σύγκρισης του επιπέδου τιμών με βάση το νέο νόμισμα,
- να μετατρέπει με ευχέρεια τις δραχμές και τα άλλα εθνικά νομίσματα σε Ευρώ και αντιστρόφως,
- να επωφεληθεί από τις νέες ευκαιρίες και προοπτικές που διαγράφονται στην ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά και τέλος
- να εξοικειωθεί και να επωφεληθεί από την σταδιακή παροχή υπηρεσιών και τραπεζικών προϊόντων σε Ευρώ.

#### **4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ.**

Η είσοδος της Ελλάδας στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ και η υιοθέτηση του ευρώ αποτελούν αναμφισβήτητα γεγονότα ύψιστης σημασίας με πολλές και σημαντικές συνέπειες για την εθνική μας οικονομία, τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές. Οι αλλαγές και οι συνέπειες από την ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ διακρίνονται, από πλευράς χρόνου, σε τρεις κατηγορίες, σε αυτές που θα επέλθουν από σήμερα μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους 2000, σε αυτές που θα επέλθουν από την 1.1.2002.

##### **➤ Από σήμερα μέχρι τις 31.12.2000**

Κατά το χρονικό διάστημα από σήμερα και μέχρι τις 31.12.2000, το νόμιμο νόμισμα της χώρας μας εξακολουθεί να είναι η δραχμή, ενώ το ευρώ

αποτελεί το μοναδικό νόμιμο νόμισμα των 11 κρατών – μελών της ΕΕ που ανήκουν στη λεγόμενη ζώνη του ευρώ. Συνεπώς, για την Ελλάδα κατά το χρονικό αυτό διάστημα, το ευρώ αποτελεί ξένο νόμισμα, όπως το δολλάριο ΗΠΑ, το γιεν Ιαπωνίας, η λίρα Αγγλίας, κλπ. Η τιμή μετατροπής του ευρώ σε δραχμές δεν είναι σταθερή, αλλά ποικίλλει καθημερινά, όπως και των λοιπών ξένων νομισμάτων. Η κεντρική ισοτιμία του ευρώ προς 340,75 δραχμές αποτελεί την εντός του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ-II) κεντρική ισοτιμία, με βάση την οποία ενεργοποιείται το σύστημα προστασίας της δραχμής σε περίπτωση υποτίμησης ή ανατίμησης που υπερβαίνει το +/- 15% της παραπάνω ισοτιμίας. Με την ισοτιμία αυτή θα κλειδωθεί η δραχμή από την 1.1.2001.

Στους μήνες που απομένουν μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους, οι συμβάσεις και οι λοιπές νομικές πράξεις (δάνεια, πωλήσεις ή μισθώσεις ακινήτων, πωλήσεις εμπορευμάτων, πρώτων υλών, κλπ.) πρέπει να συνομολογούνται, όπως και στο παρελθόν, σε δραχμές. Η καταβολή των βάσει των συμβάσεων αυτών χρηματικών παροχών (δόσεις αποπληρωμής δανείου, καταβολή δόσεων τιμήματος αγοροπωλησίας, καταβολή μισθωμάτων, κλπ.), κατά το τρέχον έτος 2000 θα γίνεται σε δραχμές.

Με βάση την αρχή της συνέχειας των συμβάσεων (continuity of contracts), το κύρος των συμβάσεων και των λοιπών νομικών πράξεων που έχουν συναφθεί μέχρι τώρα ή θα συναφθούν μέχρι το τέλος του 2000, με διάρκεια και πέραν της 1.1.2001 σε καμία περίπτωση δεν θα επηρεαστεί από την εισαγωγή του ευρώ. Η αρχή της συνέχειας των συμβάσεων αφορά όχι μόνο τις συμβάσεις αλλά και τις μονομερείς δικαιοπραξίες, τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις, τις διοικητικές πράξεις, τις δικαστικές αποφάσεις, τα μέσα πληρωμών (κάθε είδους επιταγές, εντολές, κλπ.) πλήν χαρτονομισμάτων και κερμάτων, καθώς και κάθε πράξη που παράγει έννομες συνέπειες. Η αρχή αυτή ισχύει αυτοδικαίως για όλες τις νομικές πράξεις που διέπονται από το Ελληνικό δίκαιο ή από το δίκαιο ενός από τα κράτη – μέλη της ΕΕ, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνήσουν διαφορετικά. Συνεπώς, κάθε Έλληνας συναλλασσόμενος θα πρέπει να γνωρίζει ότι κάθε σύμβαση που θα συνάψει μέχρι το τέλος το έτους 2000 θα καταλαμβάνεται από την αρχή της συνέχειας των συμβάσεων, εφόσον εφαρμοστέο δίκαιο της

θα είναι το Ελληνικό ή το δίκαιο ενός από τα κράτη – μέλη της ΕΕ. Αν εφαρμοστέο δίκαιο της σύμβασης είναι το δίκαιο της άλλης χώρας εκτός της ΕΕ και νόμισμα της σύμβασης είναι η δραχμή ή ένα από τα καλούμενα “in” νομίσματα, τότε, κατά την ορθότερη άποψη, για να ισχύσει η αρχή της συνέχειας των συμβάσεων θα πρέπει αυτό να συμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων.

Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, θα πρέπει οι συναλλασσόμενοι να γνωρίζουν ότι ο δείκτης επιτοκίου ΑΤΗΙΒΟR θα καταργηθεί από την 1.1.2001. Συνεπώς, συνομολόγηση κυμαινόμενου επιτοκίου που θα καθορίζεται με βάση τον παραπάνω δείκτη θα πρέπει να αποφεύγεται, ή θα πρέπει, για το μετά την 1.1.2001 χρονικό διάστημα, να γίνεται αναφορά στο δείκτη EURIBOR. Το ίδιο ισχύει για τις τιμές συναλλάγματος Fixing. Τιμές συναλλάγματος Fixing δεν θα υπάρχουν από την 1.1.2001. Συνεπώς, συμβάσεις δανείων ξένου νομίσματος δεν θα πρέπει να αναφέρονται σε τιμές συναλλάγματος Fixing μετά την 1.1.2001.

#### ➤ Κατά το έτος 2001

Το χρονικό διάστημα από την 1.1. μέχρι τις 31.12.2001 θα αποτελέσει για την Ελλάδα –και θα αποκαλείται- μεταβατική περίοδος. Από την 1.1.2001, το μοναδικό νόμιμο νόμισμα της Ελλάδος θα είναι το ευρώ, το οποίο θα υποδιαιρείται σε εκατό λεπτά ( cents). Για τεχνικούς λόγους το ευρώ σε χαρτονομίσματα και σε κέρματα δεν θα εξακολουθήσει να κυκλοφορήσει αμέσως, αλλά ένα χρόνο αργότερα, την 1.1.2002.

Το ευρώ από την παραπάνω ημέρα του 2001, θα αντικαταστήσει τη δραχμή. Η δραχμή, όμως, θα εξακολουθήσει να κυκλοφορεί και να γίνεται δεκτή στις συναλλαγές καθ' όλη τη διάρκεια του 2001 όχι ως αυτοτελές νόμισμα αλλά ως υποδιαίρεση του ευρώ με βάση την αμετάκλητη τιμή μετατροπής. Τηρουμένων των αναλογιών, το ίδιο ισχύει και για τα λοιπά 11 νομίσματα της ζώνης του ευρώ, με μόνη τη διαφορά ότι για τα αντίστοιχα κράτη – μέλη η μεταβατική περίοδος είναι τριετής, έχει δηλαδή αρχίσει από την 1.1.1999.

Με βάση τα ανωτέρω, όλες οι συμβάσεις που θα συνάπτονται κατά τη διάρκεια του έτους 2001 θα πρέπει να χρησιμοποιούν ως νόμισμα και να

περιέχου αναφορές μόνο σε ευρώ. Αν παρά ταύτα, κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα συναφθεί σύμβαση, ή γενικότερα εκδοθεί νομική πράξη, σε δραχμές, η σύμβαση αυτή είναι το ίδιο έγκυρη ως εάν είχε συναφθεί σε ευρώ, σύμφωνα με την τιμή μετατροπής. Με άλλα λόγια, κατά το έτος 2001 θα επιτρέπεται στις συμβάσεις και γενικότερα στις συναλλαγές να χρησιμοποιείται είτε το ευρώ, είτε η δραχμή, ή άλλο νόμισμα της ζώνης.

Οι συμβάσεις, που θα συνομολογούνται σε ευρώ, θα εκτελούνται σε δραχμές σύμφωνα με την τιμή μετατροπής, αφού, όπως ελέχθη ανωτέρω, κατά το 2001 δεν θα κυκλοφορούν χαρτονομίσματα και κέρματα σε ευρώ και οι επιχειρήσεις θα υποχρεούνται σε διπλή αναγραφή τίμων (διπλή απεικόνιση) για τα προϊόντα τους.

Η εκπλήρωση των χρηματικών παροχών, που θα γίνεται σε εκτέλεση συμβάσεων και ευρύτερα νομικών πράξεων που θα έχουν συναφθεί κατά το 2001 ή νωρίτερα, θα πραγματοποιείται στο συμφωνηθέν νόμισμα σύμφωνα με την "αρχή no coercion / no prohibition". Με άλλα λόγια, κάθε χρηματική πληρωμή που θα γίνεται εντός του 2001, σε εκτέλεση νομικής πράξεως που διενεργήθηκε κατά το έτος αυτό ή και νωρίτερα, π.χ. καταβολή ενοικίου, καταβολή τιμήματος αγοροπωλησίας κλπ., θα γίνεται στο νόμισμα που έχει συμφωνηθεί. Αν έχει συμφωνηθεί σε δραχμές, θα γίνεται σε δραχμές, αν έχει συμφωνηθεί σε γερμανικά μάρκα, θα γίνεται σε γερμανικά μάρκα, κ.ο.κ. Κατ'εξαιρεση, ο οφειλέτης μιας τέτοιας παροχής θα έχει την ευχέρεια να καταβάλει στο συμφωνηθέν νόμισμα ή σε ευρώ, αν η καταβολή έχει συμφωνηθεί να γίνει με πίστωση του λογαριασμού που δανειστή εντός της επικρατείας ενός κράτους - μέλους της ζώνης του ευρώ στο αντίστοιχο νόμισμα του κράτους αυτού.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προετοιμαστούν από τώρα για τις επικείμενες αλλαγές και τις συνέπειες που θα επέλθουν κατά το έτος 2001. Πέρα από την εκπαίδευση του προσωπικού, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην προσαρμογή του λογισμικού ώστε να είναι δυνατή η διπλή απεικόνιση των τιμών στα έγγραφα της επιχειρήσεως. Για την τήρηση των λογιστικών βιβλίων, θα πρέπει να τονιστεί και πάλι ότι, κατά το 2001, το μοναδικό νόμιμο νόμισμα της Ελλάδος θα είναι το ευρώ και ότι η δραχμή δεν θα είναι αυτοτελές νόμισμα αλλά υποδιαίρεση του ευρώ,

συνεπώς αναφερόμενοι στο ευρώ και στη δραχμή θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι πρόκειται για ένα νόμισμα.

### ➤ Από την 1.1.2002

Από την πρώτη μέρα του 2002 θα αρχίσει η κυκλοφορία χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε ευρώ. Η δραχμή καθώς και οι λοιπές εθνικές νομισματικές μονάδες ( μάρκα, φράγκα, πεσέτες, κλπ.) από την παραπάνω ημερομηνία δεν θα κυκλοφορούν, παρά μόνο για τις ανάγκες της αντικατάστασής τους με το ευρώ. Ειδικότερα, μόνο τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα των εθνικών νομισματικών μονάδων θα αποτελούν νόμιμο χρήμα εντός της εδαφικής περιφέρειας των αντίστοιχων κρατών – μελών για ένα δίμηνο, ήτοι μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου του 2002. Συνεπώς, απαγορεύεται η αναφορά της δραχμής και των λοιπών εθνικών νομισματικών μονάδων σε κάθε είδους συμβάσεις, δικαιοπραξίες, μέσα πληρωμών και γενικά σε κάθε πράξη που θα παράγει έννομες συνέπειες και η τυχόν αναφορά της θα καθιστά τη νομική πράξη άκυρη, διότι θα αποτελεί αναφορά σε νόμισμα που δεν θα υπάρχει πλέον. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, αγοραπωλησίες ή μισθώσεις κινητών και ακινήτων, συμβάσεις δανείων, έκδοση ιδιωτικών ή τραπεζικών επιταγών, τραπεζικές εντολές, κλπ. που θα αναφέρουν ως νόμισμα τη δραχμή ή μία από τις λοιπές εθνικές νομισματικές μονάδες θα είναι άκυρες. Στο σημείο αυτό, επιστάται η προσοχή όσων χρησιμοποιούν μπλόκ ιδιωτικών επιταγών και ιδίως όσων συνηθίζουν να συναλλάσσονται με μεταχρονολογημένες επιταγές. Θα πρέπει να γίνει απόλυτα κατανοητό ότι ιδιωτική επιταγή σε δραχμές με ημερομηνία 2002 θα είναι άκυρη, έστω και αν πραγματικά έχει εκδοθεί το 2001.

Κατά την πρώτη μέρα του 2002, θα μετατραπεί αυτόματα σε ευρώ, σύμφωνα με την αμετάκλητη τιμή μετατροπής και αφού προηγηθεί στρογγυλοποίηση του ποσού που θα προκύψει από τη μετατροπή, το ποσό του νομίσματος (δραχμές ή άλλη εθνική νομισματική μονάδα της ζώνης ευρώ) κάθε σύμβασης ή γενικότερα κάθε νομικής πράξης, η οποία θα έχει συναφθεί μέχρι τις 31.12.2001 και θα εξακολουθεί να είναι εκκρεμής. Συνεπώς, όλοι οι δραχμικοί τραπεζικοί λογαριασμοί θα μετατραπούν αυτόματα την 1.1.2002 σε



ευρώ. Το ίδιο θα συμβεί με τους τραπεζικούς λογαριασμούς σε εθνικές νομισματικές μονάδες των υπολοίπων κρατών – μελών της ζώνης του ευρώ. Όλες οι ιδιωτικές και τραπεζικές επιταγές, οι τραπεζικές εντολές και κάθε είδους τραπεζική συναλλαγή θα διενεργείται σε ευρώ. Όλες οι χρηματικές οφειλές που μέχρι τις 31.12.2001 ήταν σε δραχμές, θα εκτελούνται πλέον σε ευρώ, σύμφωνα με την αμετάκλητη τιμή μετατροπής και αφού γίνει στρογγυλοποίηση του ποσού που θα προκύψει από τη μετατροπή. Κάθε αναφορά σε δραχμές που θα υπάρχει σε σύμβαση, η οποία θα έχει συναφθεί πριν από την 1.1.2002, θα διαβάζεται ως αναφορά σε ευρώ με βάση την αμετάκλητη ισοτιμία δραχμής/ευρώ, μετά την στρογγυλοποίηση. Το ίδιο θα συμβαίνει με τις μετοχές, τα ομόλογα και λοιπά αξιόγραφα εκδόσεως μέχρι τέλους έτους 2001. Για την αυτόματη αυτή αλλαγή του νομίσματος στις εκκρεμείς νομικές πράξεις δεν απαιτείται καμία ενέργεια ή σημείωση επί του σχετικού εγγράφου. Σύμφωνα με το Άρθρο 14 του Κανονισμού 974/98 του Συμβουλίου, οι αναφορές σε εθνικές νομισματικές μονάδες θεωρούνται αναφορές σε ευρώ με βάση τις αντίστοιχες τιμές μετατροπής, κατ' εφαρμογή κανόνων της στρογγυλοποίησης.

Από την πρώτη μέρα του 2002 θα αρχίσει σταδιακά η αντικατάσταση των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων της δραχμής με τα νέα. Η διαδικασία αντικατάστασης θα είναι χρονοβόρα και επίπονη. Είναι σχεδόν αδύνατον να κυκλοφορούν ευρώ σε επαρκείς ποσότητες ήδη από τις πρώτες ημέρες σε όλα τα υποκαταστήματα τραπεζών και στα μηχανήματα αυτόματης ανάληψης σε κάθε σημείο της χώρας, ενώ παράλληλα θα εξελίσσεται η επιχείρηση απόσυρσης των δραχμικών νομισμάτων. Για το λόγο αυτό, τα δραχμικά και κέρματα θα κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα και θα γίνονται δεκτά επί δίμηνο. Από την 1.3.2002, στις συναλλαγές θα γίνονται δεκτά μόνο χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ. Η διαδικασία όμως αντικατάστασης των παλαιών χαρτονομισμάτων και κερμάτων θα συνεχίζεται επί πολλά χρόνια στην τράπεζα της Ελλάδος και πιθανώς στις εμπορικές τράπεζες. Το όλο εγχείρημα ενέχει πολλούς κινδύνους εγκληματικών πράξεων (ληστείες, εμφάνιση πλαστών αποσυρόμενων χαρτονομισμάτων, κλπ.) που για την αντιμετώπισή τους θα πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερα μέτρα.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, η προετοιμασία θα έπρεπε να είχε ήδη αρχίσει. Η προσαρμογή του λογισμικού μόνο των ταμειακών μηχανών και η εκδοση νέων εντύπων θα απαιτήσει μεγάλο χρονικό διάστημα. Άλλωστε, οι επιχειρήσεις που παρέχουν τις αναγκαίες για τις αλλαγές υπηρεσίες (π.χ. τα τυπογραφεία) δεν θα είναι σε θέση να ικανοποιήσουν όλες τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς μέσα σε λίγους μήνες.

Η συμμετοχή της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ είναι αναμφισβήτητα μια μεγάλη ιστορική στιγμή, ανάλογα με την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Οι αλλαγές που απαιτούνται είναι τεράστιες και αφορούν όλους μας. Ακριβέστερα, δεν υπάρχει ούτε ένας πολίτης αυτής της χώρας που να μην τον αφορούν. Η χώρα μας έχει μόνο 12 μήνες μεταβατικής περιόδου αντί 36 που έχουν οι υπόλοιπες 11 χώρες της ζώνης του ευρώ. Συνεπώς, θα πρέπει να ενταθεί η προετοιμασία, η ενημέρωση και η εκπαίδευση σε κάθε επίπεδο, στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η προσπάθεια στο δημόσιο τομέα της οικονομίας. Ολόκληρος ο δημόσιος τομέας, οι δημόσιες και ιδίως οι οικονομικές υπηρεσίες πρέπει να σπεύσουν να προετοιμαστούν, να διευκρινίσουν και να γνωστοποιήσουν τις προθέσεις τους. Ανάλογη θα πρέπει να είναι η προσπάθεια για την έγκαιρη, συνεχή και ανελλιπή ενημέρωση των πολιτών από όλα τα μέσα ενημέρωσης. Οι αλλαγές είναι πολλές, σοβαρές και ο κίνδυνος σύγχυσης υπαρκτός και με σημαντικές οικονομικές συνέπειες.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έτος ορόσημα για τις ελληνικές τράπεζες είναι από την πλευρά του και το 2000, που «γυρίζει τη σελίδα» για πολλά πιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Μετά από μια σειρά σοβαρότατων αλλαγών στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα που διαδραματίστηκαν τα τελευταία χρόνια, όπου κυρίαρχη δύναμη αναδείχθηκε ο κύκλος των εξαγορών και στη συνέχεια συγχωνεύσεων, ήρθε η εποχή για το επόμενο βήμα. Που σημαίνει ότι, το μέγεθος δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά αυτό που μετράει είναι η ποιότητα σε όλα τα επίπεδα της παρουσίας μιας τράπεζας.

Στη φάση αυτή, της «μόδας» είναι οι στρατηγικές συμμαχίες, συνήθως ξένο εταίρο, με σκοπό τη συνύπαρξη επαρκούς δικτύου διεθνώς και τη συνδημιουργία νέου τύπου προϊόντων, αντλώντας τεχνογνωσία από το συνεργάτη του εξωτερικού.

Στο δρόμο αυτό χαράχθηκε η στρατηγική συνεργασία της EFG Eurobank Ergasias με την Deutsche Bank. Αντίστοιχα κινήθηκαν τα νήματα και στην περίπτωση της Εμπορικής Τράπεζας, που βρήκε το στρατηγικό της εταίρο στο πρόσωπο της Credit Agricole.

Στρατηγικές συνεργασίες εξετάζουν όλοι, από την Εθνική Τράπεζα μέχρι και τις μικρές τράπεζες, ενώ οι εξαγορές δεν φαίνεται να έχουν ολοκληρωθεί.

Παράλληλα, τίθενται τα θεμέλια για τη δημιουργία νέων τραπεζικών ιδρυμάτων, με επίκεντρο τη νέα τάση που χαρακτηρίζει τα διεθνή χρηματοπιστωτικά συστήματα, το investment banking (επενδυτική τραπεζική).

Η ουσία είναι ότι, εν όψει ευρώ, που θα χαρακτηρίζει πιο έντονα τη ζωή μας σε δυο περίπου μήνες από σήμερα, οι ελληνικές τράπεζες βελτιώνουν την εικόνα τους και βλέπουν ως ανταγωνιστή, όχι μόνο την τράπεζα της... «δίπλανής πόρτας», αλλά ευρωπαϊκούς και διεθνείς κολοσσούς. Αισιόδοξη λοιπόν, η εικόνα στο μέτωπο των τραπεζών.

## ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.

Τους επόμενους μήνες η κάθε τράπεζα θα προσπαθήσει να ενισχύσει την παρουσία της σε ποιο ανταγωνιστικά πλαίσια και να υιοθετήσει, όχι μόνο κάθε τι σύγχρονο (από πλευράς προϊόντων και τεχνολογιών), αλλά και το συγκριτικό πλεονέκτημα που θα την αναδείξει και θα τη διαφοροποιήσει από το σύνολο των τραπεζών.

Η Εθνική Τράπεζα έχει ξεκαθαρίσει τη θέση της και «ως μεγάλη φίλη» θα είναι τόσο η τράπεζα της οικογένειας (με την ποικιλία προϊόντων στεγαστικών και καταναλωτικών), αλλά και των επιχειρήσεων. Στο εξωτερικό έχει ένα δίκτυο 350 καταστημάτων, εκ των οποίων η πλειοψηφία είναι στο χώρο των Βαλκανίων όπου καθιερώνεται ως Περιφερειακή Τράπεζα.

Στον ελληνικό χώρο, δεν αποκλείει ενδεχόμενα συνεργασιών με άλλες τράπεζες σε τομείς όπου συμφέρει η κοινή παρουσία και έχει αμοιβαίο όφελος, όπως έγινε με την Alpha Bank.

Η Εμπορική Τράπεζα συζητά πολύ σοβαρά το να πωλήσει στους Γάλλους επιπλέον πακέτα μετοχών, μέχρι το 17 %, με τη σύμφωνη γνώμη του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου και του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων. Σήμερα η Credit Agricole κατέχει μόλις το 6,7% του κεφαλαίου. Η στρατηγική συμμαχία θα επεκταθεί και στο χώρο της καταναλωτικής πίστης, ενώ, σε νέες επαφές των δύο διοικήσεων που προγραμματίζονται το επόμενο δίμηνο, θα συζητηθούν νέες συνεργασίες. Όσο για την Alpha Bank, αφήνει πάντα ανοιχτό το ενδεχόμενο μιας συνεργασίας με ξένο επενδυτή, όπως και η θυγατρική της Alpha Αστικά Ακίνητα που είναι ήδη σε φάση αναζήτησης στρατηγικού επενδυτή.

Στρατηγικής συμμαχίας για την Alpha Πίστewος είναι η αναδιάρθρωση των εταιρειών του ομίλου. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πρόσφατη συνχώνευση δι' απορροφήσεως της Alpha Finance, της οποίας όλες οι εργασίες μεταφέρονται στην Alpha Χρηματιστηριακή.

Η τελευταία, ονομάζεται σε νέα Alpha Finance και αναλαμβάνει το investment banking και τις χρηματιστηριακές εργασίες. Η πρώτη τράπεζα που

ξεκίνησε στρατηγική συνεργασία με ξένο σύμμαχο είναι η EPG Eurobank Ergasias με τη Deutsche Bank, που ήδη κατέχει το 10% του κεφαλαίου της. Εκτός από αμιγώς τραπεζικές εργασίες, η Τράπεζα ασχολείται και με συναφείς δραστηριότητες όπως το real estate. Στα προσεχώς, είναι η ανακοίνωση της περαιτέρω επέκτασής της στο χώρο του internet και του electronic banking, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες. Θέμα χρόνου είναι για την Τράπεζα Πειραιώς η συμφωνία σύναψης στρατηγικού επενδυτή. Οι επαφές με τους Ολλανδούς της ING Bank έχουν ξεκινήσει προ καιρού και χαρακτηρίζονται από θετικό κλίμα. Επίσης, προβλέπεται η ανταλλαγή πακέτων μετοχών μεταξύ τους.

Από την πλευρά, η Τράπεζα Κύπρου μόλις πέρασε το κατώφλι του ελληνικού Χρηματιστηρίου, εγκαινιάζοντας την είσοδο ξένων εταιρειών στη Σοφοκλέους. Στο ΧΑΑ εισήχθη το 12% του μετοχικού κεφαλαίου, δηλαδή 39 εκατομμύρια μετοχές. Ένα πολύ ζεστό «καλωσόρισμα» επιφύλαξε η αγορά για την ολοκαίνουργια NovaBank που ξεκίνησε τη λειτουργία της περίπου ένα μήνα με 45 καταστήματα. Η NovaBank καλύπτει ένα ευρύτατο φάσμα εργασιών και προϊόντων λιανικής τραπεζικής.

## **ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΕΝ ΟΨΗ ΤΟΥ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.**

### **ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**

Τράπεζα της ελληνικής οικογένειας, όσον αφορά στην προσέγγισή της με τα διάφορα προϊόντα στο ευρύ κοινό, αλλά και Περιφερειακή Τράπεζα, όσον αφορά στα σχέδια εξάπλωσης στα Βαλκάνια, είναι η Εθνική Τράπεζα.

Στα άμεσα σχέδιά της είναι η επέκταση στην αγορά της Τουρκίας και η πλήρης αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και του e-banking που πρώτη ξεκίνησε. Υπενθυμίζεται ότι η Εθνική Τράπεζα ήταν η πρώτη που προσέφερε

πρόσβαση στις τραπεζικές υπηρεσίες μέσω κινητού τηλεφώνου, υπηρεσίες που αναβαθμίστηκαν με το mobile banking.

Στο πλαίσιο του νέου περιβάλλοντος, εντάσσονται και οι συμφωνίες με την Alpha Bank τον ΟΤΕ και το ΕΒΕΑ για τη σύσταση Πιστοποιούσας Αρχής για την ηλεκτρονική υπογραφή και η συμφωνία με την Alpha Bank και τον ΟΤΕ για το ηλεκτρονικό πορτοφόλι. Σύντομα πάντως, θα ανακοινωθούν οι πρωτοβουλίες της Εθνικής στο χώρο αυτό.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο δραστηριοποιείται έντονα η Εθνική Τράπεζα είναι το real estate. Στο πλαίσιο της διαχείρισης ακινήτων, η «Εθνική Ακινήτων» ολοκλήρωσε την απόκτηση 4 θυγατρικών της και πλέον απέκτησε μια σειρά από μεγάλης αξίας ακίνητα. Παράλληλα, από εκποίηση μικρών ακινήτων, το πρώτο εξάμηνο του έτους η Εθνική πραγματοποίησε 5,5 δις. δρχ. κέρδη.

### To retail banking

Σημαντικό προβάδισμα στο χώρο της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης έχει η Εθνική Τράπεζα, καθώς και το μερίδιο αγοράς της στο σύνολο των υπολοίπων στεγαστικών δανείων αγγίζει εφέτος το 53%. Η Εθνική βέβαια έχει ανέκαθεν «ιστορία» στη στεγαστική πίστη (μέχρι πρότινος ο Όμιλος της Εθνικής διατηρούσε και δύο εξειδικευμένες τράπεζες στο χώρο, οι οποίες έχουν πλέον συγχωνευθεί δι' απορροφήσεως).

Κατά την τρέχουσα χρήση, ο ρυθμός αύξησης στο σύνολο των εκταμιεύσεων ανέρχεται σε 32%, ενώ στη σύγκριση 1999-1998, ο ρυθμός αύξησης ήταν 48%. Έτσι, προκύπτει ότι εφέτος η Εθνική Τράπεζα χορηγεί νέα δάνεια, σε ποσοστό 94% παραπάνω, από το 1998. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα νέα δάνεια που συνήψε η Εθνική Τράπεζα το διάστημα 1-1-00/30-9-00, αντιστοιχούν στο 48% της αγοράς.

Στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, το μερίδιο αγοράς της Εθνικής Τράπεζας έχει διαμορφωθεί στο επίπεδο του 23%, ενώ, το αντίστοιχο μερίδιο στο τέλος του '98 ήταν μόλις 10%. Το σύνολο των καταναλωτικών και προσωπικών δανείων της Εθνικής (χωρίς να συνυπολογίζονται οι πιστωτικές

κάρτες) έχει αυξηθεί εφέτος κατά 71% σε σχέση με το 1999, ενώ ο ρυθμός αύξησης στη σύγκριση 1999-1998 ήταν ποσοστού 85%.

Τη φετινή χρονιά, οι νέες εκταμιεύσεις των καταναλωτικών δανείων σε σχέση με το 1998 είναι περισσότερες κατά 3,1 φορά (αύξηση κατά 301%).

Στον τομέα των πιστωτικών καρτών, ο ρυθμός αύξησης το 2000 ανήλθε σε 40%, ενώ το 1999 ο ρυθμός αύξησης ήταν 35% σε σχέση με το '98. Τη διετία 1998-2000, τα υπόλοιπα (δανείων) των πιστωτικών καρτών αυξήθηκαν κατά 75% περίπου. Το μερίδιο αγοράς από την Εθνική στον τομέα των πιστωτικών καρτών από 21,7% το 1998, αυξήθηκε σε 27% εφέτος.

Ειδικότερα, ο αριθμός των «πλαστικών» που κυκλοφορεί έχει αυξηθεί τη διετία 1998-2000 κατά 91%. Οι πιστωτικές κάρτες της Εθνικής αφορούν 625.000 κατόχους, ενώ, το σύνολο των καρτών, συμπεριλαμβανομένων των χρεωστικών καρτών maestro, ανέρχεται σε 1.750.000 τεμάχια.

#### Αποτελέσματα εξαμήνου

Μεγάλη σημασία δίνει η Εθνική στην εσωτερική αναδιάρθρωση της Τράπεζας, μέσω της οποίας επιτυγχάνει αύξηση της κερδοφορίας. Τα τελευταία επίσημα στοιχεία (εξάμηνο 2000) δείχνουν καθαρά πρό φόρων κέρδη του Ομίλου της Εθνικής ύψους 183 δις.δρχ. έναντι 149 δις.δρχ. το '99 (αύξηση 22%). Τα προ φόρων κέρδη της Εθνικής Τράπεζας μόνο ανήλθαν στο πρώτο εξάμηνο εφέτος σε 142 δις.δρχ. έναντι 111 δις.δρχ. το '99 (αύξηση 28%).

Η σημαντική αύξηση της κερδοφορίας της Τράπεζας και του Ομίλου οφείλεται στη συνεχιζόμενη αναδιάρθρωση του ενεργητικού του Ομίλου, όπως αυτή καταγράφεται στην καυά 23% αύξηση των χορηγήσεων (μετά την αφαίρεση των συσσωρευμένων προβλέψεων) σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο πέρυσι. Όλα τα έσοδα της Τράπεζας προέρχονται από χρηματοοικονομικές πράξεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται έσοδα όχι μόνο από υπεραξίες χρεωγράφων, αλλά και από διαχείριση διαθεσίμων και εργασιών dealing room αποτελεσματικό οργανισμό.

Ταυτόχρονα, μεγάλη δραστηριοποίηση επετεύχθη στον venture capital. Η Εθνική Επιχειρηματικών Συμμετοχών έχει ήδη πραγματοποιήσει 6 επενδύσεις συνολικού ύψους 6 περίπου δις.δρχ. και εκτιμάται ότι μέχρι τέλος του χρόνου, το συνολικό επενδεδυμένο κεφάλαιο θα ξεπεράσει τα 5 δις.δρχ.

### Διεθνής παρουσία

Στο διεθνή τομέα, ολοκληρώθηκε το πρώτο εξάμηνο η εξαγορά της Storanska Banka της μεγαλύτερης τράπεζας της FYROM με 99 καταστήματα και υποκαταστήματα. Τον Ιούλιο υπεγράφη η εξαγορά της United Bulgarian Bank, της τρίτης μεγαλύτερης τράπεζας της Βουλγαρίας. Με σταθερά βήματα προχώρα η Εθνική στην αγορά της Τουρκίας, που σύντομα αναμένεται να ξεκινήσει τη λειτουργία του Γραφείου Αντιπροσωπείας.

### ALPHA BANK.

Κατά καιρούς, πολλά ακούγονται για το ρόλο που θα παίξει η Alpha Bank στις εξελίξεις αναδιάρθρωσης του εγχώριου πιστωτικού συστήματος. Σενάρια που κυκλοφόρησαν κάποιες στιγμές, έφερναν την Alpha Bank να συμμαχεί με την Εθνική Τράπεζα ή να «απειλείται» από τον Όμιλο EFG Eurobank Ergasias, ο οποίος δέρεται να αποκτήσει πακέτα μετοχών της Alpha Bank.

Όλη η φημολογία ανθίζει, ίσως όχι αδικαιολόγητα, υπό την έννοια ότι η αγορά εκτιμά ότι η Alpha Bank, που συνήθως αιφνιδιάζει, δεν έχει ολοκληρώσει τις κινήσεις της ως «παίκτης». Εξάλλου, μένει ανοιχτό το ενδεχόμενο στρατηγικής συνεργασίας με ξένο εταίρο, αν κριθεί συμφέρουσα για την τράπεζα και τους μετόχους της.

Το θέμα δεν είναι αν θα επικρατήσουν τρεις ή τέσσερις πιστωτικές ομίλοι, στο άνοιγμα της αγοράς σε ενιαίο ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά το τι αντιπροσωπεύουν, το τι θα είναι αυτοί οι όμιλοι, είχε τονίσει προ μηνών ο πρόεδρος του Ομίλου Alpha Bank, Γιάννης Κωστόπουλος.



Από την άλλη πλευρά, οι μεγάλες τράπεζες που θέλουν να μείνουν κυρίαρχες στο παιχνίδι, θα επιδιώξουν κινήσεις ισχυροποίησης της θέσης τους και αποτροπής πιθανής επιθετικής εξαγοράς. Η διασπορα μετοχών της Alpha Πίστεως και το γεγονός ότι η οικογένεια Κωστόπουλου δεν κατέχει πέραν του 10% των μετοχών, ίσως κάποια στιγμή θέσει ένα «βαθμό επικινδυνότητας» στην Τράπεζα για το ενδεχόμενο αγοράς.

Βέβαια, ο Γ. Κωστόπουλος έχει στο παρελθόν διευκρινίσει ότι μια συμμετοχική κίνηση θα είναι αμυντικού χαρακτήρα, ενώ η Alpha Πίστεως συνήθως επιτίθεται. Επομένως, το γεγονός ότι η αγορά αναμένει μια νέα κίνηση εκ μέρους της Alpha Πίστεως, και μάλιστα «επιθετικού» χαρακτήρα, δεν είναι χωρίς βάση.

Στο μεταξύ η Alpha Bank δίνει έμφαση στην ορθολογική λειτουργία του Ομίλου, η οποία επετεύχθη με την πλήρη ανακατάταξη και αναδιοργάνωση των θυγατρικών, όπου άλλες συγχωνεύθηκαν. Πρόσφατες εξελίξεις ήταν αυτές αναφορικά με την Alpha Finance. Η επενδυτική εταιρία Alpha Finance του Ομίλου Alpha Bank, έπαυσε την αυτόνομη πορεία της καθώς συγχωνεύθηκε από την ίδια την Τράπεζα. Την ίδια στιγμή, μετονομάστηκε σε Alpha Finance η Alpha Χρηματιστηριακή, η οποία αναλαμβάνει στο εξής επενδυτικές και χρηματιστηριακές εργασίες.

Σε σχετική ανακοίνωση, η Alpha Bank διευκρίνισε ότι στο πλαίσιο της εν εξελίξει αναδιάρθρωσης του Ομίλου, αποφασίστηκε η συγχώνευση της Alpha Finance με την Τράπεζα, δι' απορροφήσεώς της πρώτης από τη δεύτερη και ορίσθη ως ημερομηνία ισολογισμού μετασχηματισμού η 30 Σεπτεμβρίου 2000. Η νέα Alpha Finance θα έχει τη διαχείριση της επενδυτικής τραπεζικής (investment banking), ενώ θα παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες για θέματα αναδοχών και εισαγωγής εταιρειών στο ΧΑΑ, αυξήσεων κεφαλαίων, εξαγορών, συγχωνεύσεων, εκδόσεων ομολόγων κ.ά.

Ταυτόχρονα, θα διατηρεί συμμετοχή στη νέα εταιρεία Αμοβών Κεφαλαίων που είναι το αποτέλεσμα της συγχώνευσης της Alpha ΑΕΔΑΚ με την Ιονική ΑΕΔΑΚ. Υπενθυμίζεται άλλωστε ότι πριν από μήνες είχε παραιτηθεί από τη θέση του προέδρου στην Alpha Finance, ο Παναγιώτης Βουρλούμης, που φαινόταν να έχει διαφωνήσει με το νέο σχήμα.

Όσον αφορά στην Alpha Bank, έχει ρίξει το βάρος της στην αναδιάρθρωση του Ομίλου, που αποτελεί και στρατηγικό στόχο. Αντίστοιχα, η Ιονική Finance μετατρέπεται σε εταιρεία Asset Management, με την επωνυμία Alpha Asset Management, με αντικείμενο εργασιών τη διαχείριση κεφαλαίων τρίτων αλλά και τον έλεγχο του private banking και των αμοιβαίων κεφαλαίων.

### **EFG EUROBANK ERGASIAS**

Με δίκτυο 330 καταστημάτων, ενεργητικό ύψους 5 τρίς.δρχ. και η ίδια κεφάλαια 600 δίσ.δρχ., η EFG Eurobank Ergasias, τρίτη μεγαλύτερη ελληνική τράπεζα, θέτει τους στόχους της για την επόμενη πενταετία, όπου φιλοδοξεί να κατέχει το 20% της εγχώριας αγοράς. Η Τράπεζα θα ακολουθήσει μια δυναμική στη βάση της σύγχρονης πελατοκεντρικής αντίληψης με στόχο την ετήσια οργανική ανάπτυξη άνω του 40%.

Σύμφωνα με τη στρατηγική της EFG Eurobank Ergasias, το μέγεθος είναι αποτέλεσμα επιτυχίας για την Τράπεζα και όχι προϋπόθεση. Στόχος, η περαιτέρω εδραίωσή της στο νέο περιβάλλον ευρώ, μέσω της οργανικής ανάπτυξης. Σήμερα, η EFG Eurobank Ergasias έχει 10.000 πελάτες στο private banking, 1.250.000 επενδυτές και καταθέτες, συνεργάζεται με 1.000 μεγάλες επιχειρήσεις και με 7.000 μικρομεσαίες, με τζίρο άνω των 300 εκατ.δρχ ετησίως. Η φιλοσοφία της έγκειται στην πελατοκεντρική προσέγγιση, στα πολλαπλά δίκτυα διανομής, στην είσοδο καινοτομιών και νέων τεχνολογιών και στην ποιότητα των υπηρεσιών. Επικεντρώνει τις εργασίες της στους τομείς υψηλής απόδοσης, όπως το retail banking, το private banking, η χρηματοδότηση ΜΜΕ, η επενδυτική τραπεζική (Μεγάλες Επιχειρήσεις) και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες νέας οικονομίας. Άλλωστε, προβλέπεται ρυθμός ανάπτυξης κατά 30-55% ετησίως στο retail banking.

Το μερίδιο αγοράς της EFG Eurobank Ergasias είναι 25% στα καταναλωτικά και κατά 30% στα νέα καταναλωτικά, έχει 750.000 πιστωτικές κάρτες, μερίδιο 19% στα στεγαστικά δάνεια (τα μη επιδοτούμενα) και 30% στα νέα στεγαστικά.

Στο χώρο της λιανικής τραπεζικής ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο electronic banking και τις νέες τεχνολογίες, όπου πολύ πρόσφατα η Τράπεζα ανακοίνωσε νέες πρωτοβουλίες και προγράμματα. Οι πελατειακές σχέσεις είναι 2.000.000 και τα υπό διαχείριση κεφάλαια ύψους 6,9 τρις.δρχ., ενώ σε 1 τρις.δρχ. ανέρχονται τα δάνεια των ιδιωτών πελατών. Εν τω μεταξύ, πολύ σύντομα θα παρέχονται και προγράμματα ασφαλειών ζωής μέσα από το δίκτυο. Η Τράπεζα δραστηριοποιείται στο χώρο των ασφαλειών με τις θυγατρικές, EFG Ζωής, EFG Γενική Ασφαλίσεων ΑΕ και EFG Ασφαλιστικές Υπηρεσίες ΑΕ. Παράλληλα, προετοιμάζεται ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα (Ζωής και Υγείας).

Ενδιαφέροντα είναι τα στοιχεία για την ηλεκτρονική τραπεζική όπου οι ενεργοί πελάτες στο site της EFG Eurobank Ergasias είναι 10.000 (όχι μόνο αυτοί που επισκέπτονται, αλλά όσοι κάνουν συναλλαγές). Το μέλλον είναι το internet και οι συναλλαγές με PC, με κινητό και αργότερα, μέσω τηλεόρασης.

Στις 30 Ιουνίου εφέτος, το μερίδιο της EFG Eurobank στις καταθέσεις ήταν 10,5%, στα αμοιβαία κεφάλαια 16,7%, στα υπό διαχείριση κεφάλαια 11,9%, στα στεγαστικά 16%, στα καταναλωτικά 24,9% και στις πιστωτικές κάρτες 27,7%.

Στην EFG Finance θεσπίστηκαν δύο γενικές διευθύνσεις, η μία στο χώρο του investment banking, η δεύτερη στο asset management (θεσμική διαχείριση). Σημειώνεται ότι έχουν υπογραφεί πάνω από 80 συμβάσεις για εισαγωγή εταιρειών στο ΧΑΑ, με ενδεικτικά παραδείγματα της Cosmote, Forthnet, Hyatt και Γερμανού. Το μερίδιο της EFG Finance είναι 19,1% στην είσοδο εταιρειών στο ΧΑΑ. Ήδη, μέσα στο 2000 η εταιρεία έχει διαχειρισθεί και οργανώσει 4 δάνεια, συνολικού ύψους 53 δις.δρχ., ενώ από κοινού με την Εθνική Τράπεζα και ξένους οίκους είναι σύμβουλος για θέματα ΔΕΗ και της ΔΕΠΑ. Οι δύο χρηματιστηριακές εταιρείες της Τράπεζας (EFG AXE και Εργασίας AXE) αναμένεται να συγχωνευθούν μέχρι το Φεβρουάριο του 2001.

Αναφορά έγινε στο νέο treasury της Τράπεζας. Αλλά και στην υπηρεσία private banking, με τους 10.000 πελάτες και τα 1,5 τρις.δρχ. υπό διαχείριση κεφάλαια. Επίσης, από την 1/1/01 η Τράπεζα θα προχωρήσει στην πώληση 20 κατηγοριών αμοιβαίων κεφαλαίων του EFG Bank Group

(αμερικανικές μετοχές και ομόλογα, japanese bonds και άλλα σύνθετα προϊόντα), των οποίων η διαχείριση θα γίνεται στο εξωτερικό.

### **ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ – ING BANK**

Οι επαφές μεταξύ της Τράπεζας Πειραιώς και της ING Bank ξεκίνησαν το καλοκαίρι και διεξάγονται μέχρι σήμερα, με αβέβαιη έκβαση. στόχος, είναι η σύναψη στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ τους, η οποία δεν είναι σίγουρο αν θα συνοδευθεί και με μετοχική ανταλλαγή.

Όλα δείχνουν ότι οι συζητήσεις γίνονται με θετικούς οκινούς, με δεδομένη τη θέληση και των δύο υποψήφιων συμμάχων. Το ζητούμενο είναι η σύναψη μιας στρατηγικής συνεργασίας με σημαντικά οφέλη και για τις δύο πλευρές, με ανταλλαγή πακέτων μετοχών. Σύμφωνα με πληροφορίες, η ING Bank σκεφτόταν αρχικά να αγοράσει πακέτο της τάξεως του 15-20% στην Τράπεζα Πειραιώς, ενώ η Πειραιώς προσανατολιζόταν στο να αποκτήσει πακέτο 40-50% στη Nationale Nederlanden, του Ομίλου ING. Το χρονοδιάγραμμα των διαπραγματεύσεων προβλέπει μεταξύ άλλων αποτίμηση των μετοχών των εταιρειών, κάτι που θα ξεκινήσει αργότερα αν πάνε καλά οι επαφές.

Σημειώνεται ότι αν οι συνομιλίες αυτές τελεσφορήσουν, θα είναι η τρίτη στρατηγική συμμαχία στο ελληνικό πιστωτικό σύστημα με τη νέα Πειραιώς και την ING Bank. Οι δύο άλλες στρατηγικές συμμαχίες είναι της EFG Eurobank και της Εμπορικής Τράπεζας, με ξένους εταίρους. Κατ' αρχήν, η συμμετοχή της Deutsche Bank στο μετοχικό κεφάλαιο της EFG Eurobank κατά 10% και που έκτοτε είναι στρατηγικός έταίρος στην Τράπεζα και πολύ πρόσφατα, η Credit Agricole, που εγκαινίασε με την Εμπορική Τράπεζα στρατηγική συνεργασία, αποκτώντας το 6,7% του κεφαλαίου της. Η νέα Τράπεζα Πειραιώς, προήλθε από τη συγχώνευση της Τράπεζας Πειραιώς με την Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης και τη Χiosbank. Το ύψος ενεργητικού της νέας Πειραιώς ανέρχεται σε 4 τρις.δρχ. Στο μεταξύ, δρομολογείται η είσοδος στο Χρηματιστήριο των δύο θυγατρικών του Ομίλου, της Πειραιώς Finance και της Prime Bank, που αποτελεί την επενδυτική Τράπεζα του Ομίλου. Το

πιθανότερο σενάριο προβλέπει να εισαχθεί η Πειραιώς Finance πρώτη στη Σοφοκλέους, προς το τέλος του έτους.

## ΤΟ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Για πολλές δεκαετίες η Αθήνα αποτελούσε στρατηγική θέση για πολλές τράπεζες του εξωτερικού, που με την παρουσία τους στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα είχαν ένα «πόδι» στα Βαλκάνια και την περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης.

Εκτός από δύο τρεις τράπεζες που ασχολήθηκαν και με το retail banking, (Citibank, Barclays και ABN Amro), οι άλλες, όπως η Bank of America, ή η Societe Generale, ή η Midland (νυν HSBC), έδιναν το κύριο βάρος τους στο treasury, σε θέματα χρηματαγορών και αγοροπωλησιών ομολόγων και λειτουργούσαν ως συνδετικός κρίκος μεταξύ των ξένων θεσμικών και άλλων πελατών και των ελληνικών τραπεζών, ή καλύτερα της δραχμής. Τα δεδομένα όμως έχουν κατά πολύ αλλάξει εν όψει της εισόδου της δραχμής στη ζώνη του ευρώ και την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος και συνέπεια αυτού είναι να αναπροσαρμόζουν οι τράπεζες την πολιτική και το ρόλο τους στην ελληνική αγορά.

Για κάποιες τράπεζες του εξωτερικού, που δεν δραστηριοποιούνται στο retail banking, η Αθήνα αποτελούσε μια βάση στην περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης και στο σταυροδρόμι των Βαλκανίων, οπότε από γεωγραφικής τουλάχιστον πλευράς η ελληνική αγορά προσέφερε την ευκαιρία να ικανοποιούν κάποιους πελάτες τους, είτε στον τομέα της ναυτιλίας, είτε, το κυριότερο στη διαχείριση διαθεσίμων.

Σήμερα, μόλις ένα τετράμηνο περίπου από την επίσημη υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος, οι συγκεκριμένες ξένες τράπεζες επανασχεδιάζουν την πολιτική τους, όσον αφορά την παραμονή ή όχι στην χώρα. Ειδικά, όσες έχουν παρουσία στο Λονδίνο, σκέφτονται να κλείσουν τα εδώ καταστήματά τους, αφού άλλωστε δεν τους ενδιαφέρει η λιανική τραπεζική και να κινούν τα νήματα της διαχείρισης διαθεσίμων από τα dealing rooms του ομίλου της Τράπεζας από τη χρηματαγορά της Μ. Βρετανίας. Άλλες στρέφουν αλλού τα

ενδιαφέροντά τους και αλλάζουν πλεύση στις δραστηριότητές τους. Όπως η HypoVereinsbank που, κατά πληροφορίες, θα επιδιώξει να στραφεί στο retail banking.

Ένα άλλο πρόσφατο παράδειγμα, είναι η απόφαση της Bank of Nova Scotia να προχωρήσει σε πώληση της Scotiabank Ελλάδος (που λειτουργούσε με τη μορφή καταστήματος) στην Αγροτική Τράπεζα και να προωθήσει την ίδρυση της νέας τράπεζας, από κοινού με την Αγροτική Τράπεζα και ιδιώτες επενδυτές. Υπάρχουν βέβαια και άλλες, που ακόμη και αν δεν επεκτείνουν τις εργασίες τους στο retail banking διεκδικώντας μερίδιο στην πίτα των καταθέσεων ή των δανείων, αποφάσισαν να παραμείνουν, θεωρώντας στρατηγική την παρουσία τους στην ελληνική αγορά. Μια από αυτές φαίνεται να είναι η Societe Generale, η οποία δεν ασχολείται με μικρούς πελάτες ή καταναλωτικά τραπεζικά προϊόντα, αλλά ενδιαφέρεται για μεγαλύτερα projects θεμάτων κεφαλαιαγοράς, όπως η δραστηριοποίηση στις αγορές ομολόγων, η έκδοση ομολογιακών δανείων, το consulting, αναδοχές και συντονισμός εκδόσεων.

Μία άλλη κατηγορία αφορά τράπεζες που όχι μόνο παραμένουν, αλλά έχουν στα σχέδιά τους την επέκταση των δραστηριοτήτων τους στην Ελλάδα. Πρόκειται γι' αυτές που έχουν «παράδοση» στο retail banking στην Ελλάδα, όπως για παράδειγμα η Citibank, η Barclays και η ABN Amro.

## **ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩ**

Σε μια εργασία για το ευρώ δεν θα μπορούσαν να λείψουν οι πρωτεργάτες του. Το δίκαιο θα ήταν να αναφερθούν όλοι όσοι εμπνεύστηκαν το κοινό νόμισμα και εργάστηκαν για την υλοποίησή του είτε ως αιρετοί άρχοντες, είτε ως αξιωματούχοι των Βρυξελλών, είτε ως τραπεζίτες από την πρώτη κιόλας στιγμή της σύλληψής του. Οι κύριοι που επελέγησαν τελικά αποδεικνύονται οι βασικοί πρωταγωνιστές της περιόδου, κατά την οποία το κοινό νόμισμα γίνεται πραγματικότητα, αλλάζει την εξελικτική πορεία της

Ευρώπης και διαμορφώνει νέο σύστημα δυνάμεων με πόλους τόσο την πολιτική εξουσία όσο και την τραπεζική.

### **BIM ΝΤΟΥΙΖΕΝΜΠΕΡΓΚ**

Είναι άνθρωπος προσηνής, που εμπνέει εμπιστοσύνη και στους πολίτες και στην οικονομική κοινότητα και ασυμβίβαστος τραπεζίτης με πανεπιστημιακό παρελθόν, που η ολλανδική πολιτική παράδοση τον δίδαξε την έννοια της συναίνεσης. Έτσι χαρακτηρίζουν το Βιμ Ντούιζενμπεργκ όσοι τον ξέρουν από κοντά. Ο «Ευρωπαίος Γκρίνσπαν», με τις χαριτωμένα άχαρες κινήσεις μίας αφηρημένης διάνοιας και τα κυματιστά λευκά μαλλιά, αναλαμβάνει τον ιστορικό ρόλο του πρώτου προέδρου της πρώτης στην ιστορία Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Πρώτα, όμως πέρασε δια πυρός και σιδήρου.

Το πρόσωπο που θα επιλέγετο για την επίζηλη αυτή θέση προκάλεσε τον Μάιο σφοδρή γαλλογερμανική διαμάχη. Τότε, φάνηκε ότι είχε επιτευχθεί συμβιβασμός, εφ' όσον ο Ολλανδός τραπεζίτης είχε δεχθεί να αποχωρήσει μετά την πρώτη τετραετία θητείας του για να διαδεχθεί το 2002 ο νυν διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Γαλλίας, Ζαν Κλοντ-Τρισέ. Ωστόσο, τρεις ημέρες πριν από την εισαγωγή του ευρώ σε συνέντευξή του ο πρόεδρος της ΕΚΤ δήλωσε για πρώτη φορά κατηγορηματικά ότι δεν πρόκειται να παραδώσει τα σκήπτρα.

Μέχρι τότε, πάντως, ο Βιμ Ντούισμπεργκ θα εξακολουθεί να υποστηρίζει ένθερμα την αυτονομία των Κεντρικών Τραπεζών. Ωστόσο, η στενή φιλία του με τον πρόεδρο της Κεντρικής Τράπεζας της Γερμανίας (Bundesbank), Χανς Τιμμάγιερ, έχει θεωρηθεί ύποπτη. Οι απόψεις τους ταυτίζονται επικίνδυνα κι αυτό εξαγριώνει τους Γάλλους, αν και ο ίδιος δεν έχει τίποτα μαζί τους. Μιλάει την γλώσσα τους, διατηρεί σπίτι στην Προβάνς και έχει παρασημοφορηθεί από τη Λεγεώνα της Τιμής, επειδή είχε στηρίξει το φράγκο το 1992-1993, όταν δέχθηκε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Ο πρόεδρος της ΕΚΤ ευελπιστεί ότι το καινούργιο κοινό νόμισμα της Γηραιάς Ηπείρου, το ευρώ, θα διατηρήσει τη σταθερότητά του έναντι του αμερικανικού δολαρίου

και του ιαπωνικού γιέν. Παράλληλα, ζητεί από τις κυβερνήσεις της ζώνης του ευρώ να συνεχίσουν απαρέγκλιτα την πολιτική του Συμφώνου Σταθερότητας.

### **ΟΣΚΑΡ ΛΑΦΟΝΤΕΝ**

Γεννημένος το 1943 με σπουδές στη Φυσική και άριστη γνώση των γαλλικών, ο Οσκαρ Λαφοντέν εξελέγη δήμαρχος του Ζααρμπρίκεν το 1976 και πρωθυπουργός της γενέτειράς του, του κρατιδίου της Ζάαρλαντ, το 1985 και το 1990. Παρερμηνεύοντας τα σημάδια των καιρών, τάσσεται κατά της γερμανικής ενοποίησης, γεγονός που του κοστίζει την Καγκελαρία στις εκλογές του 1990 με συνυποψήφιο τον Χέλμουτ Κόλ. Ωστόσο, δεν πτοείται, ανασυντάσσει δυνάμεις, επιβάλλει εσωτερική πειθαρχία στο SPD, το 1995 αποσπά με αιφνιδιασμό την προεδρία του κόμματος και στις φετινές εκλογές του εξασφαλίζει τη νίκη. Λάτρης του καλού φαγητού και του κρασιού, ο Οσκαρ Λαφοντέν ξέρει και ταραίζει τα νερά. Το φθινόπωρο, όταν η παγκόσμια οικονομία κλονιζόταν από τη χρηματοπιστωτική κρίση, είχε προτείνει ζώνη σταθερών ισοτιμιών για το ευρώ, το δολάριο και το γιεν.

Ο Οσκαρ Λαφοντέν, υπουργός οικονομικών πλέον στη χώρα του, στηρίζει την αποδοχή του στους εργαζόμενους και του ομοϊδεάτες του, αλλά όχι στους βιομήχανους και στις αγορές. Ωστόσο, για τον Καγκελάριο Γκέρχαρντ Σρέντερ ο Λαφοντέν λειτουργεί ως αναντικατάστατος εγγυητής της κομματικής ενότητας, εφ' όσον αμβλύνει τις διαφορές μεταξύ αριστερών και κεντρώων. Πάντως, η συναίνεση, που επετεύχθη και με τη δική του μεσολάβηση μεταξύ κυβέρνησης, εργοδοσίας και εργαζομένων για την ενίσχυση της απασχόλησης στις αρχές Δεκεμβρίου, έτυχε θερμής υποδοχής από τους επιχειρηματικούς κύκλους, εφ' όσον προβλέπει μείωση στη φορολογία κερδών από 48% σε 35%.

### **ΧΑΝΣ ΤΙΤΜΑΓΕΡ**

Ο Χανς Τίτμαγκερ είναι γνωστός για την φανατική προσήλωσή του στη νομισματική πολιτική, όπως απέδειξε η θητεία του στην Bundesbank, την



Κεντρική Τράπεζα της Γερμανίας, κατά τη δύσκολη –και επώδυνη για όλη την Ευρώπη- περίοδο της γερμανικής ενοποίησης. Εξίσου αμετακίνητος αποδεικνύεται και στη σημερινή ιστορική συγκυρία του κοινού νομίσματος. Άλλωστε, ο πρόεδρος της Bundesbank έχει αποδειχθεί ο απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού της ευρωπαϊκής ενοποίησης, εφόσον έθεσε ως έναν βαθμό και τους όρους του.

Σε πρόσφατη δήλωσή του ο –προερχόμενος από των χώρο των Χριστιανοδημοκρατών- Χανζ Τίτμαγερ συνέστησε στις κυβερνήσεις του ευρώ να θέσουν κατά μέρος τις αμφιβολίες τους για το ρόλο της νομισματικής πολιτικής και των επιτοκίων. Ειδικά, θα πυροδοτηθούν εντάσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των χωρών – μελών. Απαντώντας εμμέσως πλην σαφώς στον ενίοτε αμετροεπή και Σοσιαλοδημοκράτη Γερμανό υπουργό Οικονομικών, ο κ. Τίτμαγερ χαρακτήρισε αβάσιμη την άποψη ότι η μείωση των επιτοκίων θα ενισχύσει την απασχόληση.

Με σπουδές στα οικονομικά και τις κοινωνικές επιστήμες στα πανεπιστήμια του Μίνστερ, της Βόννης και της Κολωνίας ο κ. Τίτμαγερ είχε ήδη εμπλακεί με διοικητικά καθήκοντα από τα φοιτητικά του χρόνια, όταν διετέλεσε γραμματέας του οργανισμού παροχής βοήθειας στους φοιτητές «Κουζάνουσπερκ» το διάστημα 1959-1962. Αργότερα εισήλθε στους μηχανισμούς της κρατικής εξουσίας, αναλαμβάνοντας επί σειρά ετών το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Την περίοδο 1982-1989 ήταν επικεφαλής της Μόνιμης Γραμματείας του υπουργείου Οικονομικών, αρμόδιος ειδικά για τα ευρωπαϊκά θέματα και την διεθνή νομισματική πολιτική. Η ένωση των δύο Γερμανιών το 1990 τον βρήκε να είναι μέλος του συμβουλίου της Buba και μέλος του διευθυντηρίου της, από όπου και ανήλθε σταδιακά, φθάνοντας στο ύψατο αξίωμα του ιδρύματος τον Οκτώβριο του 1993.

### ΓΚΟΡΝΤΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ

Αρκούντως Βρετανός στα ευρωπαϊκά θέματα και άξιος εκπρόσωπος μιας διεθνούς δύναμης, όταν ο κόσμος βρίσκεται σε κρίση, ο Γκόρντον Μπράουν πάνω απ' όλα είναι υπουργός Οικονομικών της Γηραιάς Αλβιώνος. Είναι ο δεύτερος τη τάξει στην κυβέρνηση του παλαιού του φίλου Τόνι Μπλέρ

και χαίρει σημαντικής αυτονομίας. Κατήρτισε επιτυχώς τη νέα συμφωνία που δίνει κίνητρα στους εργαζομένους και όχι σε όσους εξαρτώνται από την κοινωνική πρόνοια. Παραχώρησε ανεξαρτησία στην Τράπεζα της Αγγλίας και δώρισε στην κυβέρνηση των Εργατικών μια πρωτοφανή εύνοια από επιχειρηματίες και αγορές. Προτείνει μέτρα για την αναδιοργάνωση του διεθνούς οικονομικού συστήματος και δεν διστάζει να μιλήσει για ανεύθυνους ιδιώτες επενδυτές. Πιστεύει ότι η επιτυχία των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη μείωση του πληθωρισμού και τον έλεγχο των ελλειμμάτων θα συμβάλει τα μάλα στην παγκόσμια ανάπτυξη κατά την εισαγωγή του ευρώ.

Ο Γκόρντον Μπράουν δεν ασπάζεται την «ευρώ-αντιπάθεια» του πρώην αρχηγού των Εργατικών Ντένις Χίλι, ο οποίος προέβλεπε κατάρρευση του νομίσματος εντός τριετίας από την υιοθέτησή του. Αντιθέτως, επιδιώκει η Βρετανία να εισέλθει στη Ζώνη του Ευρώ αλλά όχι άμεσα, καθώς η οικονομία της βρίσκεται σε διαφορετικό σημείο απ' ότι των υπολοίπων. Πέραν τούτου, οκ. Μπράουν δεν θέλει να εγκλωβίσει τη στερλίνα σε μια ισοτιμία περίπου 3 προς 1 με το μάρκο, διότι θα επιβαρυνθεί η βρετανική βιομηχανία.

Παρ' ολίγον πρωθυπουργός της Βρετανίας και άριστος φοιτητής στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, ο αγέλαστος Γκόρντον Μπράουν έρχεται σε αντίθεση με τον εύχαρι Τόνι Μπλέρ. Γόνος αυστηρής και θρησκευόμενης οικογένειας, με ανεπτυγμένο το κριτήριο της κοινωνικής προσφοράς, εξασκούσε ανέκαθεν την πολιτική προσεγγίζοντας τους ψηφοφόρους του και όχι συχνάζοντας σε σαλόνια πολιτικών. Αν και πολλοί κακεντρεχείς λένε γι' αυτόω ότι μπορεί να φωτίσει ένα δωμάτιο δια της απουσίας του, ωστόσο η κυβέρνηση των Εργατικών δεν παύει να οφείλει στον «σιδηρούν υπουργό» μεγάλο μέρος της επιτυχίας της.

## ZAN-KΛONT TPICE

Ο –κατά τα συμπεφωνηθέντα- διάδοχος του Βιμ Ντούιζενμπεργκ στο πηδάλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρική Τράπεζας (ΕΚΤ) το 2002 εμφορείται από αισθήματα αισιοδιξίας για το κοινό νόμισμα. Ο διοικητής της Κεντρικής

Τράπεζας της Γαλλίας, Ζαν-Κλοντ Τρισέ, ελπίζει ότι το ευρώ θα εξελιχθεί σε ένα σταθερό νόμισμα και θα διατηρεί σχετικά σταθερή σχέση με το δολάριο. Άλλωστε, το ευρώ, προσέθεσε ο τραπεζίτης, θα κληρονομήσει τη σταθερότητα του φράγκου και των άλλων ευρωπαϊκών νομισμάτων της ζώνης του ευρώ. ως επιλογή ο Ζαν-Κλοντ Τρισέ θεωρήθηκε στοιχείο πολιτικοποίησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Ωστόσο, η μονεταρειακή του ορθοδοξία και οι περί τραπεζικής αυτονομίας απόψεις του είχαν δημιουργήσει τριβές μεταξύ αυτού και του προέδρου Σιράκ, ο οποίος, ωστόσο, άσκησε έντονες πιέσεις για την υποψηφιότητά του στην ΕΚΤ. Το 1995, όταν επεμενε ο κ. Τρισέ να μειώσει η Γαλλία τα ελλείμματα της και να συγρφήσει τους μισθούς, ο κ. Σιράκ υπενθύμισε ότι ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας δεν θα πρέπει να υποδεικνύει στην κυβέρνηση τι πρέπει να κάνει.

Ο γνωστός και ως «Αγιατολάχ του ισχυρού φράγκου» προκάλεσε την οργή πολλών Γάλλων πολιτικών, αλλά κέρδισε επαξία την υποψηφιότητά του για την ΕΚΤ. Δεν είναι τυχαίο ότι ορισμένοι αναλυτές τον θεωρούν περισσότερο μονεταρειακή ακόμα και από τον Τιμμάγερ, της Bundesbank. Ο Ζαν-Κλοντ Τρισέ, με λαμπρή σταδιοδρομία ως ανώτατος κρατικός λειτουργός αλλά και πρόεδρος της λέσχης των Παρισίων, διαθέτει και μη τεχνοκρατικές πτυχές. Σε όσους του επιτίθενται στα διεθνή και ευρωπαϊκά φόρα αποφεύγει την άμεση απάντηση. Απλά επαναλαμβάνει πολλές φορές το μήνυμα του αγγλιστί και γαλλιστί: μόνο ένα αξιόπιστο και σταθερό ευρώ, το οποίο θα είναι αποτέλεσμα σώφρονος δημοσιονομικής πολιτικής, θα οδηγήσει σε μείωση των επιτοκίων και αναθέρμανση της οικονομίας.

<b>A. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ</b>	<b>1</b>
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2. ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ	1
3. ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΠΟΥ ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΝ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΝΕ	3
4. ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ	4
5. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ	5
i. ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ- LEX MONETAE	6
ii. Η ΑΡΧΗ "no compulsion/no prohibition"	7
iii. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	8
iv. Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ ΤΑΞΗΣ	10
v. ΕΠΙΤΟΚΙΑ	10
<b>B. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ</b>	<b>12</b>
1. Η Εισαγωγή Των Χαρτονομισμάτων & Κερμάτων ΕΥΡΩ & Η Απόσυρση Των Δραχμών	13
2. Εκτίμηση Του Κόστους Προσαρμογής Των Ελληνικών Τραπεζών Στο Καθεστώς Του Ευρώ	17
3. Τα Οφέλη Των Τραπεζών, Απο Την Εισαγωγή Του Ευρώ	21
4. Επιπτώσεις της Οικονομικής & Νομισματικής Ένωσης στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα & το Νέο Ανταγωνιστικό Περιβάλλον	23
5. Ενέργειες Εναρμόνισης Στα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Λειτουργίας	28
6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	33
i. Αναζήτηση Νέων Προϊόντων	33
ii. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	34
iii. ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	39
iv. MARKETING	43
v. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	45
7. ΛΟΙΠΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΥΤΑ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ	46
<b>Γ. Η Επίδραση του Ευρώ στο Χώρο των Επιχειρήσεων</b>	<b>66</b>
1. Σε τι θα ωφεληθούν οι επιχειρήσεις	66
2. Τι κινδύνους αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στο νέο περιβάλλον	67
3. Η εισαγωγή του Ευρώ ειδικότερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις	69
4. Τρόπους με τους οποίους οι Ελληνικές επιχειρήσεις θα καταφέρουν να επωφεληθούν απο την εισαγωγή του Ευρώ	72
5. Η μετάβαση των επιχειρήσεων στην Ενιαία Αγορά	74
i. Προετοιμασία σε τεχνικό επίπεδο	75
ii. Προετοιμασία στη στρατηγική πωλήσεων	82
6. Ποια είναι η καταλληλότερη στιγμή για το «πέρασμα» στο κοινό νόμισμα	85
7. Επιπτώσεις Απο Την Εισαγωγή Του Ευρώ Σε Βασικούς Κλάδους Επιχειρήσεων	89
i. ΝΑΥΤΙΛΙΑ	89
ii. ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ	91

iii. ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ.	93
iv. ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.	95
v. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.	97
<b>Δ. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ.</b>	<b>102</b>
<b>1. Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΕΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ.</b>	<b>102</b>
α. Την οικοδόμηση εμπιστοσύνης για το νέο νόμισμα	102
β. Την εκπαίδευση της μνήμης των καταναλωτών στο νέο σύστημα τιμών των καθημερινών αγαθών, εισπράξεων και πληρωμών.	103
γ. Την εξοικείωση του κοινού με μια νέα κλίμακα αξιών	103
<b>2. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΟΝΕ.</b>	<b>104</b>
<b>3. ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗΣΟΥΝ ΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ.</b>	<b>105</b>
<b>4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ.</b>	<b>106</b>
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</b>	<b>113</b>
<b>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.</b>	<b>114</b>
<b>ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΕΝ ΟΨΗ ΤΟΥ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.</b>	<b>115</b>
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	115
ALPHA BANK.	118
EFG EUROBANK ERGASIAS	120
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ – ING BANK	122
ΤΟ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	123
<b>ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩ</b>	<b>124</b>
BIM ΝΤΟΥΙΖΕΝΜΠΕΡΓΚ	125
ΟΣΚΑΡ ΛΑΦΟΝΤΕΝ	126
ΧΑΝΣ ΤΙΤΜΑΓΕΡ	126
ΓΚΟΡΝΤΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ	127
ΖΑΝ-ΚΛΟΝΤ ΤΡΙΣΕ	128

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- € “ΕΥΡΩ, οι Προσαρμογές και Επιπτώσεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και την Εισαγωγή του Ευρώ.”
- € Εκδόσεις Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1998 – ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ
- € “ΤΟ ΕΥΡΩ, ΑΘΗΝΑ 2000.”                    Ινστιτούτο Εργασίας Ο.Τ.Ο.Ε.
- € “ΕΥΡΩΝΕΑ”.
- € “Τραπεζική Εποπτεία και ΟΝΕ”, Σεγούρα Η. (2000).
- € “Η Άσκηση της Προληπτικής Εποπτείας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στη Ζώνη του Ευρώ”, Γκόρτσος Χ. (1999).
- € “Νόμισμα και Πολιτική στην Ελλάδα”, Κοκκινάκης Ι. (1999).
- € ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ: “Εισοδηματίας”, “Εξυπνο Χρήμα”, “Επενδυτής”, “Ευρωεπιχειρηματική Οικονομία”, “Ισοτιμία”, “Οικονομία”, “Οικονομική Εξουσία”.

